

รายงานด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี ๒๕๕๘

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินงานโครงการพัฒนาระบบบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศ เพื่อรวบรวมข้อมูลและจัดทำบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย ที่แสดงถึงการลงทุนด้านการศึกษาทั้งระบบจากแหล่งทุนทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครัวเรือน และภาคส่วนอื่น ที่ลงทุนในแต่ละประเภทการศึกษาและกิจกรรมการศึกษาต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษาที่สร้างโอกาส ความเสมอภาค และเป็นธรรมในการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

รายงาน เรื่อง “รายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2558” ฉบับนี้ เป็นผลจากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์รายจ่ายด้านการศึกษา ปี 2558 โดยรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมบัญชีกลาง สำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมสรรพากร กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา รวมทั้งรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย และนำมาวิเคราะห์จำแนกตามแหล่งทุน สังกัด/หน่วยจ่ายแทน ประเภทการศึกษา ประเภทการใช้จ่าย และกิจกรรมรายจ่าย รวมทั้ง จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบบัญชีการศึกษา การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา และด้านทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขอขอบคุณหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล และขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์ นายชาญ ตันติธรรมถาวร และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้พิจารณาให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายงาน สำนักงาน ฯ หวังว่ารายงานฉบับนี้ จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนทั่วไปได้รับทราบเกี่ยวกับข้อมูลการลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กันยายน 2560

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การจัดทำบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย เป็นการศึกษาและวิเคราะห์การลงทุนเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลด้านการเงินของระบบการศึกษาทั้งจากแหล่งที่มาของเงินทุน การจัดสรรไปยังหน่วยจ่ายแทนและหน่วยจัดการศึกษา และการใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารและจัดสรรงบประมาณทั้งในระดับประเทศ หน่วยจัดการศึกษา สถานศึกษา และผู้เรียน

การจัดทำบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษา ปี 2558 มีผลสรุปและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ประเทศไทยมีรายจ่ายด้านการศึกษารวม 850,554 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 6.22 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.94 จากปี 2557

2. รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ 670,540 ล้านบาท ครั้วเรือน 170,851 ล้านบาท และภาคส่วนอื่น 9,163 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนเป็น 79 : 20 : 1 แตกต่างเล็กน้อยจากปี 2557 ซึ่งมีสัดส่วนอยู่ที่ 80 : 19 : 1

3. การดูแลเด็กเล็ก การศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษามีรายจ่ายเพิ่มขึ้นจากปี 2557 โดยการดูแลเด็กเล็กก่อนวัยเรียนมีรายจ่าย 22,860 ล้านบาท รายจ่ายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อนุบาล - มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ) 537,246 ล้านบาท และอุดมศึกษา (ปริญญาตรีขึ้นไป) 195,430 ล้านบาท ขณะที่รายจ่ายของอาชีวศึกษา (ปวช. และ ปวส.) 41,452 ล้านบาท ซึ่งลดลงจากปี 2557 ร้อยละ 5.86 รายจ่ายอาชีวศึกษาที่ลดลงส่วนใหญ่มาจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เนื่องจากผู้กู้ในประเภทอาชีวศึกษาลดลง

4. กิจกรรมรายจ่ายส่วนใหญ่เป็นการจัดการศึกษา 563,135 ล้านบาท (ร้อยละ 66.21) รองลงมาเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา 122,998 ล้านบาท (ร้อยละ 14.46) และการบริหารจัดการ 85,325 ล้านบาท (ร้อยละ 10.03) ส่วนรายจ่ายที่น้อยที่สุด ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา 490 ล้านบาท (ร้อยละ 0.06)

5. การวิเคราะห์รายจ่ายด้านการศึกษาของครั้วเรือนช่วงปี 2550 - 2558 พบว่า ในปี 2550 และ 2552 ครั้วเรือนมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยด้านการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 2.1 ของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครั้วเรือน และปรับลดลงมาเป็นร้อยละ 1.6 ในปี 2554 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็นร้อยละ 1.7 ในปี 2556 และ 2558 สำหรับหนี้สินเพื่อการศึกษาของครั้วเรือนช่วงปี 2550 - 2558 พบว่า ในปี 2550 มีอัตราร้อยละ 2.7 ของหนี้สินเฉลี่ยต่อครั้วเรือน และลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงร้อยละ 1.2 ดังนั้น นโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งเริ่มดำเนินการในปี 2552 อาจมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครั้วเรือน

6. กลุ่มครั้วเรือนยากจนมีค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21 และ 49 ของรายได้ครั้วเรือน ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มครั้วเรือนร่ำรวยมีค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเพียงร้อยละ 2.6 และ 6 ของรายได้ครั้วเรือน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาระบบบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษา

1) สถานศึกษาซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐ ต้องรายงานผลการพัฒนาการศึกษาทั้งด้านผลการดำเนินงาน (Performance audit) การบริหารจัดการ (Management audit) และการเงิน (Financial audit) ที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับระบบการประกันคุณภาพภายใน (Internal Audit) และการประเมินคุณภาพภายนอก (External audit) ผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่สถานศึกษาในการบันทึกและรายงาน

2) กำกับและส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำระบบบัญชีสถานศึกษาตามเกณฑ์คงค้าง (Accrual Basis) เพื่อให้สถานศึกษาและผู้เรียนสามารถรับรู้ต้นทุนต่อหน่วยของการผลิตบริการการศึกษาที่สะท้อนคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญในการจัดทำระบบบัญชีของสถานศึกษา

2. การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา

1) รัฐควรปรับประสิทธิภาพการลงทุนเพื่อการศึกษาให้เชื่อมโยงกับการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยปรับขนาดโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพความจำเป็นของพื้นที่ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากความประหยัดต่อขนาด (Economies of scale) ซึ่งจะทำให้สามารถลดปริมาณเงินที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมการใช้จ่ายที่เกินความจำเป็น และเพิ่มให้กับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาภายใต้การใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด

2) การจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นหลักประกันการเข้าถึงการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนอย่างเท่าเทียมกัน (Horizontal equity) ควรเป็นไปตามหลักความจำเป็นพื้นฐาน (Need) และผลตอบแทนจากการลงทุน (Private and public returns to education) ที่แตกต่างกันตามระดับการศึกษา ในขณะที่ การจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน (Vertical equity) ในบริบทต่าง ๆ อาทิ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ที่ตั้งครัวเรือน และความพิการของผู้เรียน เป็นต้น จำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมาย เกณฑ์และรูปแบบการสนับสนุนที่ชัดเจน อาทิ การกำหนดเกณฑ์ความยากจนให้เชื่อมโยงกับเส้นความยากจน (Poverty line) และฐานข้อมูลการขึ้นทะเบียนคนจน เป็นต้น

3. การปฏิรูประบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา

1) ลดบทบาทของหน่วยงานส่วนกลาง จากการเป็นผู้จัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน ติดตามประเมินผล และส่งเสริมสนับสนุน ตามแนวทางการกระจายอำนาจที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM)

2) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษานิติบุคคลหรือสถานศึกษาพันธะสัญญา ที่ให้อำนาจสถานศึกษาในการบริหารและจัดการศึกษาที่แสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ตามหลักธรรมาภิบาล

3) กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา ควบคู่กับแผนและขั้นตอนการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณเพื่อการศึกษาจากด้านอุปทาน (Supply side financing) ไปสู่ด้านอุปสงค์ (Demand side financing) ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้รัฐสามารถเครื่องมือทางการเงินในการกำกับคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

4) ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของกลไกตลาดให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านมาตรการทางการเงินและการคลัง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการระดมทุนจากทุกภาคส่วนของสังคมตามหลักประโยชน์ที่ได้รับ (Benefit principle) และหลักความสามารถในการจ่าย (Ability to pay)

5) ปรับประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพื่อให้รัฐสามารถใช้เงินกู้ยืมเป็นเครื่องมือในการกำกับการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
สารบัญแผนภูมิ	ค
สารบัญตาราง	ง
1. บทนำ	1
1.1 แนวคิดและความเป็นมา	1
1.2 ขอบเขตและการรวบรวมข้อมูล	1
1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	3
1.4 ข้อจำกัดในการวิเคราะห์	3
1.5 นิยามศัพท์	4
2. รายงานด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2558	7
2.1 รายงานด้านการศึกษาของประเทศไทยภาพรวม	7
2.2 รายงานด้านการศึกษาของภาครัฐ	9
2.3 รายงานด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน	15
2.4 รายงานด้านการศึกษาของภาคส่วนอื่นของสังคม	17
3. บทวิเคราะห์รายงานด้านการศึกษาของประเทศไทย	21
3.1 การวิเคราะห์รายงานด้านการศึกษาของประเทศไทย	21
3.2 การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและหนี้สินของภาคครัวเรือน	23
ส่วนที่ 1 ค่าใช้จ่ายและภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน	24
ส่วนที่ 2 หนี้สินและภาระหนี้สินด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน	33
4. สรุปและข้อเสนอแนะ	39
4.1 สรุปและอภิปราย	39
4.2 ข้อเสนอแนะ	41
บรรณานุกรม	45
ภาคผนวก	48

สารบัญแนกมู

		หน้า
แผนภาพที่ 2.1.1	รายจ่ายด้านการศีกษาของประเทศไทย ปี 2558 จำแนกตามแหล่งทุน	7
แผนภาพที่ 3.2.1	รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี ปี 2558 จำแนกตามระดับชั้นรายได้	24
แผนภาพที่ 3.2.2	ร้อยละของค่าใช้จ่ายด้านการศีกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2550 – 2558	25
แผนภาพที่ 3.2.3	ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2558	26
แผนภาพที่ 3.2.4	ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยต่อครัวเรือน สำหรับสถานศีกษาของรัฐ ปี 2558	26
แผนภาพที่ 3.2.5	ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยต่อครัวเรือน สำหรับสถานศีกษาของ เอกชน ปี 2558	27
แผนภาพที่ 3.2.6	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน สำหรับค่าหนังสือ/อุปกรณ์ ปี 2558	27
แผนภาพที่ 3.2.7	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน สำหรับค่าเรียนพิเศษ ปี 2558	28
แผนภาพที่ 3.2.8	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน สำหรับค่าเครื่องแบบ ปี 2558	28
แผนภาพที่ 3.2.9	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน สำหรับค่าเดินทาง ปี 2558	29
แผนภาพที่ 3.2.10	ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศีกษาของภาคครัวเรือน ระดับก่อนประถมศีกษาและ การศีกษาภาคบังคับ	30
แผนภาพที่ 3.2.11	ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศีกษาของภาคครัวเรือน ระดับก่อนประถมศีกษาและ การศีกษาขั้นพื้นฐาน	31
แผนภาพที่ 3.2.12	ภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศีกษา ระดับอุดมศีกษา (ปวส. อนุปริญญา ปริญญาตรี)	33
แผนภาพที่ 3.2.13	ร้อยละของหนี้สินเพื่อใช้ในการศีกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2550 – 2558	33
แผนภาพที่ 3.2.14	ประชากรวัยเรียน และสัดส่วนนักเรียนต่อประชากรวัยเรียน ปี 2553 – 2558	34
แผนภาพที่ 3.2.15	จำนวนเงินกู้และผู้กู้ โครงการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศีกษา ปี 2550 – 2558	34
แผนภาพที่ 3.2.16	สัดส่วนครัวเรือนที่เป็นหนี้เพื่อการศีกษา จำแนกตามแหล่งเงินกู้ ปี 2558	35
แผนภาพที่ 3.2.17	สัดส่วนหนี้สินเพื่อการศีกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามแหล่งเงินกู้	35
แผนภาพที่ 3.2.18	หนี้สินเพื่อการศีกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือน จากแหล่งเงินกู้ในระบบ ปี 2558	36
แผนภาพที่ 3.2.19	หนี้สินเพื่อการศีกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือน จากแหล่งเงินกู้นอกระบบ ปี 2558	36
แผนภาพที่ 3.2.20	หนี้สินเพื่อการศีกษาคิดเป็นร้อยละของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ปี 2558	37

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1.1	รายจ่ายด้านการศึกษาภาพรวม ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา และแหล่งทุน	8
ตารางที่ 2.1.2	รายจ่ายด้านการศึกษาภาพรวม ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรมรายจ่าย	9
ตารางที่ 2.2.1	รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามประเภทการใช้จ่าย และหน่วยจ่ายแทน	9
ตารางที่ 2.2.2	รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามประเภทการศึกษา และหน่วยเบิกจ่าย	12
ตารางที่ 2.2.3	รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภท การศึกษา และประเภทการใช้จ่าย	13
ตารางที่ 2.2.4	รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา และกิจกรรม	14
ตารางที่ 2.2.5	รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรม และประเภทการใช้จ่าย	14
ตารางที่ 2.3.1	รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามระดับการศึกษา	16
ตารางที่ 2.3.2	รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรม	16
ตารางที่ 2.3.3	รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามประเภทสถานศึกษา	17
ตารางที่ 2.3.4	รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรมและ ประเภทสถานศึกษา	17
ตารางที่ 2.4.1	ความช่วยเหลือจากต่างประเทศในด้านการศึกษา ปี 2558 จำแนกตามแหล่งที่มา	18
ตารางที่ 2.4.2	ความช่วยเหลือจากต่างประเทศในด้านการศึกษา ปี 2558 จำแนกตาม ประเภทความช่วยเหลือ	19
ตารางที่ 2.4.3	ยอดเงินบริจาคเพื่อการศึกษาที่นำมาหักลดหย่อนภาษี ปี 2558	19
ตารางที่ 2.4.4	รายจ่ายโดยภาคส่วนอื่นเพื่อการศึกษา ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา	20
ตารางที่ 2.4.5	รายจ่ายโดยภาคส่วนอื่นเพื่อการศึกษา ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรมรายจ่าย	20
ตารางที่ 3.1.1	รายจ่ายด้านการศึกษารวม ปี 2557 – 2558 จำแนกตามแหล่งทุน และสัดส่วน รายจ่ายเปรียบเทียบกับ GDP	21
ตารางที่ 3.1.2	รายจ่ายด้านการศึกษาภาพรวม ปี 2557 – 2558 จำแนกตามกิจกรรมรายจ่าย	22
ตารางที่ 3.1.3	รายจ่ายด้านการศึกษาภาพรวม และสัดส่วนรายจ่าย ปี 2557 – 2558 จำแนก ตามระดับ/ประเภทการศึกษา	23
ตารางที่ 3.2.1	ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ระดับก่อนประถมศึกษาและ การศึกษาภาคบังคับ	30
ตารางที่ 3.2.2	ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ระดับก่อนประถมศึกษาและ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	31
ตารางที่ 3.2.3	ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ระดับอุดมศึกษา (ปวส. อนุปริญญา และปริญญาตรี)	32
ตารางที่ 3.2.4	ภาระหนี้สินเพื่อการศึกษาของภาคครัวเรือน จำแนกตามระดับชั้นรายได้ครัวเรือน	37

1. บทนำ

1.1 แนวคิดและความเป็นมา

บัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศเป็นการบันทึกรายจ่ายด้านการศึกษาจากทุกแหล่งเงินทุนในประเทศไทย ทั้งจากภาครัฐ ท้องถิ่น ธุรกิจ เอกชน คริวเรือน และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อให้ทราบถึงรายจ่ายการศึกษาตามระดับการศึกษาและกิจกรรมรายจ่ายของหน่วยจ่ายแทนหลักในการใช้เงินเพื่อการศึกษา โดยในปี 2555 - 2556 สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบและแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีรายจ่ายการศึกษาของประเทศ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากคณะวิจัย ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพัฒนาแนวทางการทำบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาต่อมาในปี 2558

ผลการทำบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาดังกล่าว ทำให้ทราบข้อมูลการลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทยว่ามีแหล่งทุนใดที่มีส่วนร่วมในการลงทุน จำนวนการลงทุน และผลการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาทั้งระบบ จำแนกตามแหล่งที่มาของเงินทุน หน่วยจ่ายแทน/สังกัด ประเภทการใช้จ่ายงบประมาณ ระดับ/ประเภทการศึกษา และกิจกรรมรายจ่ายการศึกษาต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการลงทุนในระดับ/ประเภทการศึกษาต่าง ๆ เป็นข้อมูลในการพัฒนานโยบายการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้ทราบถึงสัดส่วนในการลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศจากภาคส่วนต่าง ๆ และสัดส่วนการลงทุนด้านศึกษาเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศโดยรวม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบด้านนโยบาย แผนมาตรฐาน ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบบัญชีรายจ่ายการศึกษาของประเทศ จึงได้ดำเนินโครงการต่อเนื่องในปี 2560 เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาให้มีความต่อเนื่อง และนำผลไปวิเคราะห์ร่วมกับผลผลิต/ผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและพัฒนานโยบายการเงินเพื่อการศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายด้านการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันอย่างเท่าเทียม และการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของประเทศต่อไป

1.2 ขอบเขตและการรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเพื่อจัดทำบัญชีรายจ่ายการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการรวบรวมจากข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐส่วนกลาง ภาคครัวเรือน องค์กรเอกชนไม่แสวงหากำไร การบริจาคของบุคคลและนิติบุคคล และการช่วยเหลือด้านการศึกษาจากต่างประเทศ ส่วนการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ รายจ่ายด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งขอบเขตและการรวบรวมข้อมูลของแต่ละแหล่งรายจ่าย มีดังนี้

1) ภาครัฐส่วนกลาง

รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐส่วนกลางรวบรวมข้อมูลจากผลการเบิกจ่ายงบประมาณจากระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Government Fiscal Management

Information : GFMS) ของกรมบัญชีกลาง ที่เป็นรายจ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการศึกษา ครอบคลุมรหัส การเบิกจ่ายและหน่วยเบิกจ่าย ดังนี้

- รหัสลักษณะงาน 09 (การศึกษา) ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวิทยาศาสตร์ และหน่วยงานสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

- รหัสลักษณะงาน 02 (การป้องกันประเทศ) ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย

- รหัสลักษณะงาน 03 (การรักษาความสงบภายใน) ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- รหัสลักษณะงาน 04 (เศรษฐกิจ) ได้แก่ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

- รหัสลักษณะงาน 07 (สาธารณสุข) ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข สถาบันพระบรมราชชนก

- รหัสลักษณะงาน 08 (ศาสนา) ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อมูลรายจ่ายด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวบรวมจากหลายแหล่งข้อมูล ได้แก่ (1) กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2) สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) กรุงเทพมหานคร (4) เมืองพัทยา (5) ระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐ แบบอิเล็กทรอนิกส์ (GFMS) และ (6) การสำรวจข้อมูลตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 101 แห่ง เพื่อศึกษาและประมาณการรายจ่ายด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบคลุมแหล่ง เงินทุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

- เงินอุดหนุนของรัฐที่สนับสนุนเพื่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อสนับสนุนสถานศึกษาสังกัดอื่นตามภารกิจการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- เงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดเก็บเองและนำมาใช้จ่ายในการจัดการศึกษาและกิจกรรมด้านการศึกษาต่าง ๆ

3) ครั้วเรือน

ใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2558 ของสำนักงานสถิติ แห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลรายจ่ายด้านการศึกษาของสมาชิกครัวเรือน (Record 02) ข้อมูลรายจ่ายด้าน การศึกษาของครัวเรือน (Record 09) ข้อมูลหนี้สินด้านการศึกษาของครัวเรือน (Record 17) และข้อมูล รายได้ครัวเรือน (Record 01) ในการวิเคราะห์รายจ่ายด้านการศึกษาและการลงทุนด้านการศึกษาของภาค ครัวเรือน

4) องค์กรเอกชนไม่แสวงหากำไร

ใช้ข้อมูลการสำรวจองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร ปี 2556 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่ง ดำเนินการสำรวจทุก 5 ปี ครั้งล่าสุดคือปี พ.ศ. 2556

5) การบริจาคของบุคคลและนิติบุคคล

ใช้ข้อมูลเงินบริจาคเพื่อการศึกษาจากการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติ บุคคล ปี 2558 ของกรมสรรพากร

6) เงินสนับสนุนการศึกษาของภาคต่างประเทศ

ใช้ข้อมูลเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ปี 2558 ของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลรายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐส่วนกลาง

วิเคราะห์ข้อมูลผลการเบิกจ่ายงบประมาณภาครัฐจากข้อมูล GFMS โดยใช้อยอดรายจ่ายหลังโอนเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น กำหนดและจัดประเภทกิจกรรมรายจ่ายด้านการศึกษาอย่างละเอียด และจัดกระทำข้อมูลเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามประเภทการใช้จ่าย เช่น ด้านบุคลากร ด้านการลงทุน เป็นต้น

2) ข้อมูลรายจ่ายและการลงทุนด้านการศึกษาของภาครัฐเรือน

2.1) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของรายจ่ายด้านการศึกษาของสมาชิกครัวเรือน (Record02) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) โดยจำแนกตามระดับการศึกษา ประเภทสถานศึกษา (สถานศึกษารัฐและเอกชน) และรายการค่าใช้จ่าย (ค่าเล่าเรียน ค่าเครื่องแบบ ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์ และค่าเดินทาง) โดยใช้ค่าถ่วงน้ำหนักประชากรตามกลุ่มอายุ 7 ช่วง คือ (1) 0 – 2 ปี (2) 3 – 5 ปี (3) 6 – 11 ปี (4) 12 – 14 ปี (5) 15 – 17 ปี (6) 18 – 21 ปี และ (7) 22 ปีขึ้นไป จากนั้น ประมาณการรายจ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน โดยใช้จำนวนผู้เรียนจำแนกตามระดับการศึกษา สังกัด และประเภทของสถานศึกษา

2.2) วิเคราะห์การลงทุนด้านการศึกษาของครัวเรือน จากค่าเฉลี่ยของรายจ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน (Record09) และรายจ่ายด้านการศึกษาของสมาชิกครัวเรือน (Record02) โดยจำแนกตามรายการค่าใช้จ่ายหลัก และค่าเฉลี่ยหนี้สินด้านการศึกษาของครัวเรือน (Record17) โดยจำแนกตามแหล่งเงินกู้ จากนั้น เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายจ่ายและหนี้สินด้านการศึกษาของ 10 กลุ่มครัวเรือน ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจต่างกัน ทั้งนี้ อาศัยข้อมูลค่าเฉลี่ยรายได้ครัวเรือน (Record01) เป็นฐานในการจำแนกครัวเรือน

3) ข้อมูลรายจ่ายขององค์กรเอกชนไม่แสวงหากำไร ภาคต่างประเทศ และการบริจาคของนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา

ประมาณการรายจ่ายด้านการศึกษาขององค์กรเอกชนไม่แสวงหากำไร โดยใช้เกณฑ์สัดส่วนของรายจ่ายภาครัฐมาคำนวณเป็นสัดส่วนรายจ่ายจำแนกตามประเภทการศึกษาและกิจกรรมการใช้จ่าย

1.4 ข้อจำกัดในการวิเคราะห์

1) รายจ่ายด้านการศึกษาในประเภทการศึกษาขั้นพื้นฐานจากข้อมูล GFMS ไม่สามารถจำแนกรายจ่ายตามระดับการศึกษาได้อย่างเที่ยงตรง เนื่องจากไม่สามารถจำแนกเงินเดือนครูตามระดับการศึกษาที่สอนได้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวต้นสังกัด/หน่วยเบิกจ่ายยังมีข้อจำกัดในการจำแนกให้ได้อย่างชัดเจน

2) การบันทึกค่าใช้จ่ายในระบบ GFMS บันทึกระดับการศึกษาเดียวในแต่ละผลผลิต ทำให้การจำแนกรายจ่ายการจัดการศึกษาตามระดับการศึกษาในสถานศึกษา และการบริหารจัดการในระดับเขตพื้นที่การศึกษาไม่สามารถจำแนกจากกันได้

3) การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายต่อหัวผู้เรียนที่สะท้อนการจัดการศึกษาที่แท้จริง จำเป็นต้องมีการจำแนกรายจ่ายในการจัดการศึกษาได้ละเอียดและถูกต้อง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดตามข้อ 1) และ 2) ดังกล่าว

4) ข้อจำกัดของระบบบันทึกบัญชีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (e-LAAS) ที่ยังไม่เชื่อมโยงกับระบบข้อมูลของ GFMS ทำให้การรวบรวมรายจ่ายด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความยุ่งยาก

5) ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) ในข้อมูลครัวเรือน (Record 01) และข้อมูลสมาชิกครัวเรือน (Record 02) มีข้อจำกัดในการวิเคราะห์รายจ่ายและการลงทุนด้านการศึกษาของภาครัฐเรือน ได้แก่ จำนวนสมาชิกที่เรียนในแต่ละระดับการศึกษา รายการค่าใช้จ่ายไม่ตรงกันและไม่

สามารถจำแนกตามระดับการศึกษา รอบระยะเวลาค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือนเป็นเดือนแต่ของรายบุคคลเป็นปีการศึกษา

6) ผลการวิเคราะห์การลงทุนด้านการศึกษา เป็นการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ (comparative study) ระหว่างครัวเรือนที่มีรายได้ครัวเรือนแตกต่างกัน โดยอาศัยข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเป็นหลักในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจเท่านั้น

1.5 นิยามศัพท์

1) **รายจ่ายด้านการศึกษา** หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงในกิจกรรมด้านการศึกษาต่าง ๆ ภายในประเทศทั้งจ่ายโดยรัฐ หน่วยงานทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้อง ครัวเรือน ธุรกิจเอกชน มูลนิธิ และการช่วยเหลือภาคต่างประเทศ เพื่อกิจกรรมการศึกษาทุกประเภท/ระดับการศึกษา

2) **แหล่งเงินทุนด้านการศึกษา** หมายถึง แหล่งที่มาของเงินงบประมาณด้านการศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมรายจ่ายการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ ภาครัฐส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครัวเรือน และภาคส่วนอื่น

3) **หน่วยจ่ายแทน (Financing Agencies)** หมายถึง หน่วยที่รับงบประมาณจากแหล่งทุนและส่งไปยังหน่วยบริการการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาต่าง ๆ

4) **หน่วยบริการ (Services Providers)** หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษา หน่วยให้บริการทางการศึกษาหรือฝึกอบรม และหน่วยส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

5) **ประเภทและระดับการศึกษา** การจัดประเภท/ระดับการศึกษาอาศัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและเทียบระดับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 โดยมีนิยามประเภท/ระดับการศึกษา ดังนี้

5.1) **การศึกษาขั้นพื้นฐาน** หมายถึง การจัดการศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนระดับอุดมศึกษา สามารถแบ่งระดับการศึกษาดังต่อไปนี้

- (1) ก่อนประถมศึกษา
- (2) ประถมศึกษา
- (3) มัธยมศึกษา แบ่งเป็น
 - (3.1) มัธยมศึกษาตอนต้น
 - (3.2) มัธยมศึกษาตอนปลาย
 - สามัญศึกษา
 - อาชีวศึกษา (ปวช.)

5.2) **การอุดมศึกษา** หมายถึง การศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น

- (1) ต่ำกว่าปริญญาตรี (อนุปริญญา/ปวส.)
- (2) ปริญญาตรีขึ้นไป

5.3) การศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น

5.4) การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาสความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

5.5) การศึกษาเฉพาะทาง หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นตามความต้องการของหน่วยงาน หรือองค์กรโดยเฉพาะ หรือเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งจัดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะ หรือความต้องการของกลุ่มเป้าหมายของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่อาจดำเนินการได้โดย สถาบันการศึกษาปกติทั่วไป

5.6) การศึกษาไม่กำหนดระดับ หมายถึง กิจกรรมด้านการฝึกอบรมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ไม่ได้กำหนดระดับการศึกษาของผู้รับบริการ

5.7) การบริการและสนับสนุนการศึกษา หมายถึง กิจกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมในงาน ด้านสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีทางการศึกษา และทุนการศึกษา

5.8) การศึกษาอื่น หมายถึง กิจกรรมด้านนโยบายและแผนการศึกษา วิจัยและประเมินผลทางการศึกษา การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

6) ประเภทการใช้จ่าย หมายถึง การจำแนกรายจ่ายการศึกษาตามหมวดงบประมาณเป็น 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านบุคลากร ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าจ้างลูกจ้างตามสัญญา ค่าตอบแทนพนักงานราชการ และงบบุคลากรอื่นๆ
- 2) ด้านการดำเนินงาน ได้แก่ ค่าตอบแทน ค่าใช้สอยและวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค และงบดำเนินงานอื่นๆ
- 3) ด้านการลงทุน ได้แก่ ค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
- 4) ด้านเงินอุดหนุน ได้แก่ เงินอุดหนุนทั่วไป และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ
- 5) ด้านรายจ่ายอื่น ได้แก่ รายจ่ายอื่น

7) กิจกรรมรายจ่าย หมายถึง รายการค่าใช้จ่ายของหน่วยบริการการศึกษา/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ใช้จ่ายงบเพื่อการศึกษาในทุกประเภท/ระดับการศึกษา ทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา แบ่งเป็นประเภท ดังนี้

EC 1.1 การจัดการศึกษา หมายถึง กิจกรรมด้านการผลิตนักเรียน/นักศึกษา เงินเดือนของข้าราชการครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

EC 1.2 การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา หมายถึง กิจกรรมด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสได้รับบริการการศึกษา เช่น ทุนให้เปล่า ค่าหนังสือ ตำรา ค่าเครื่องแบบ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าอาหารกลางวัน ค่าอาหารเสริมนม เป็นต้น

EC 2 กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนโดยตรงตามที่หลักสูตรกำหนด เช่น ทัศนศึกษา คุณธรรมและจริยธรรม

ลูกเสือ/ยุวกาชาด เป็นต้น หรือเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน เช่น ค่ายเยาวชน
ค่ายวิชาการ การป้องกันยาเสพติด ดนตรี กีฬา กิจกรรมนันทศึกษา เป็นต้น

EC 3 กิจกรรมพัฒนาการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
สื่อการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

EC 4 การพัฒนาผู้บริหาร ครู และคณาจารย์ หมายถึง กิจกรรมการฝึกอบรมผู้บริหาร ครู
และคณาจารย์ตามการพัฒนาของต้นสังกัด หรือการให้ทุนเพื่อศึกษาต่อแก่ครูและอาจารย์ผู้สอน

EC 5 การบริหารจัดการ หมายถึง กิจกรรมค่าใช้จ่ายการลงทุนก่อสร้างอาคารเรียนและ
โครงสร้างพื้นฐาน ค่าใช้จ่ายการดำเนินงาน เงินอุดหนุนบุคลากรที่ไม่ใช่ผู้สอน

EC 6 การวิจัยและพัฒนา หมายถึง กิจกรรมการวิจัยและพัฒนารับการเรียนการสอนเพื่อ
สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการศึกษา

EC 7 กิจกรรมอื่น หมายถึง กิจกรรมรายจ่ายที่เกี่ยวกับการศึกษาอื่น ๆ

EC 8 การบริการวิชาการ หมายถึง การบริการด้านวิชาการ ให้การฝึกอบรม และการ
ให้บริการแก่ชุมชนและสังคมของสถาบันการศึกษา

EC 9 การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่
ไม่ใช่ผู้สอน

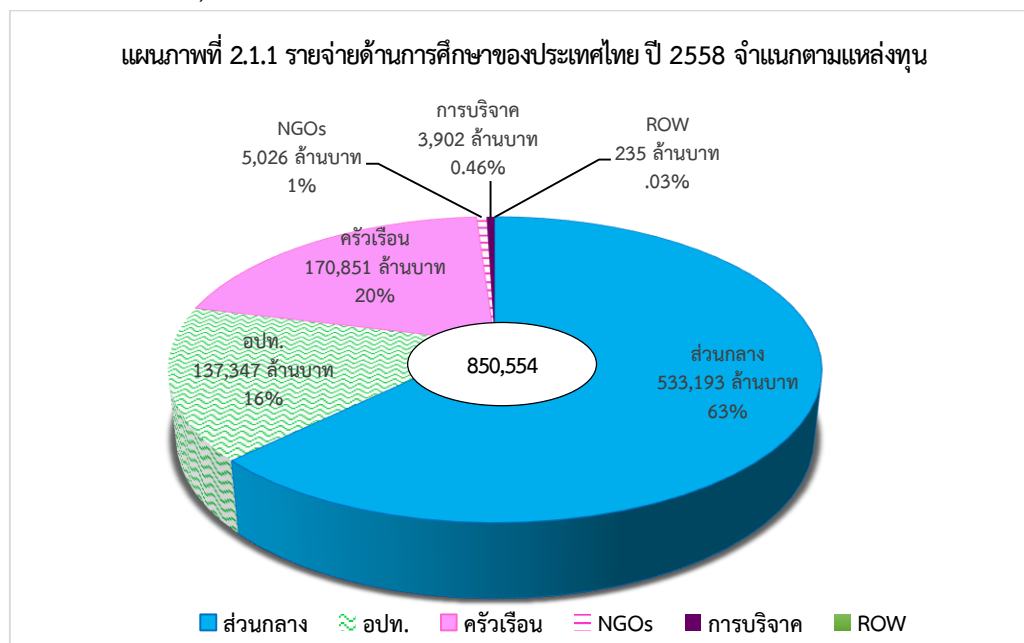
EC 10 กองทุนกู้ยืมทางการศึกษา หมายถึง กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และ
กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.)

2. รายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2558

บัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย เป็นการรวบรวมและบันทึกข้อมูลการใช้จ่ายเงินเพื่อการศึกษา จากทุกแหล่งทุน เพื่อวิเคราะห์ปริมาณการลงทุนทั้งระบบการศึกษาของประเทศไทย จำแนกตามแหล่งเงินทุน (Sources) หน่วยจ่ายแทน (Financing Agencies) กิจกรรม หมวดเงินงบประมาณ และระดับ/ประเภทการศึกษา โดยได้รวบรวมข้อมูลการใช้จ่ายเงินจากแหล่งทุนวิทยุ อาติเช่น กรมบัญชีกลาง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สำนักงานสถิติแห่งชาติ และกรมสรรพากร รวมทั้งข้อมูลปฐมภูมิซึ่งสำรวจการใช้จ่ายเงินเพื่อการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จากกลุ่มตัวอย่าง 101 แห่ง เพื่อนำมาวิเคราะห์และคำนวณผลการใช้จ่ายเงินเพื่อการศึกษา ทั้งระดับมหภาคและจุลภาค จำแนกตามแหล่งทุน ได้แก่ ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครั้วเรือน องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร การบริจาคของบุคคลและนิติบุคคล และความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เพื่อให้ทราบถึงแหล่งเงินทุน จำนวนเงินลงทุนทั้งระบบ จำแนกตามแหล่งที่มาของเงินทุน หน่วยจ่ายแทน/สังกัดที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ หมวดเงินงบประมาณ ประเภทการใช้จ่ายงบประมาณ กิจกรรม และระดับ/ประเภทการศึกษา รวมทั้งสัดส่วนการลงทุนเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และการกระจายตัวของเงินลงทุนจำแนกตามแหล่งทุน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1 รายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทยภาพรวม

รายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทยจากทุกแหล่งทุน ปี 2558 รวมทั้งสิ้น 850,554 ล้านบาท จำแนกเป็น รายจ่ายภาครัฐส่วนกลาง 533,193 ล้านบาท (ร้อยละ 63) ภาคครั้วเรือน 170,851 ล้านบาท (ร้อยละ 20) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 137,347 ล้านบาท (ร้อยละ 16) และภาคส่วนอื่นอีกร้อยละ 1 ประกอบด้วย องค์กรเอกชนไม่แสวงหากำไร 5,026 ล้านบาท การบริจาคของบุคคลและนิติบุคคล 3,902 ล้านบาท และความช่วยเหลือจากต่างประเทศ (Rest of the World) 235 ล้านบาท (รายละเอียดจัดแผนภาพที่ 2.1.1)

ตารางที่ 2.1.1 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษาในภาพรวม ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภท การศึกษา และแหล่งทุน พบว่า การบริการเด็กเล็กก่อนวัยเรียน มีรายจ่ายรวม 22,860 ล้านบาท (ร้อยละ 2.69) โดยเป็นรายจ่ายของภาครัฐทั้งหมด การศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบ (ก่อนประถมศึกษา – มัธยมศึกษาตอนปลาย) มีรายจ่ายรวม 537,246 ล้านบาท (ร้อยละ 63.16) โดยมีสัดส่วนการลงทุนระหว่าง ภาครัฐ : ภาคครัวเรือน : ภาคส่วนอื่น เท่ากับ 82 : 17 : 1

การจัดการศึกษาประเภทอาชีวศึกษา (ประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง) มีรายจ่ายในปี 2558 จำนวน 41,451 ล้านบาท (ร้อยละ 4.87) โดยมีสัดส่วนการลงทุนระหว่างภาครัฐ : ภาคครัวเรือน : ภาคส่วนอื่น เท่ากับ 73 : 26 : 1

การศึกษาระดับอุดมศึกษา มีรายจ่ายจำนวน 195,430 ล้านบาท (ร้อยละ 22.98) โดยมีสัดส่วนการลงทุนระหว่างภาครัฐ : ภาคครัวเรือน : ภาคส่วนอื่น เท่ากับ 63 : 36 : 1

ทั้งนี้ สัดส่วนการลงทุนในภาพรวม ระหว่างภาครัฐ : ภาคครัวเรือน : ภาคส่วนอื่น เท่ากับ 79 : 20 : 1

ตารางที่ 2.1.1 รายจ่ายด้านการศึกษาภาพรวม ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา และแหล่งทุน

ประเภทการศึกษา/แหล่งทุน	รายจ่ายด้านศึกษารวมของประเทศ (ล้านบาท)	ร้อยละ
เด็กเล็กก่อนวัยเรียน	22,860	2.69
- ภาครัฐ	22,856	
- ครัวเรือน	-	
- ส่วนอื่น	4	
รัฐ : ครัวเรือน : ส่วนอื่น		
การศึกษาขั้นพื้นฐาน (อนุบาล – ม.6)	537,246	63.16
- ภาครัฐ	441,979	
- ครัวเรือน	88,631	
- ส่วนอื่น	6,636	
รัฐ : ครัวเรือน : ส่วนอื่น	82 : 17 : 1	
การอาชีวศึกษา (ปวช.และปวส.)	41,451	4.87
- ภาครัฐ	30,140	
- ครัวเรือน	10,835	
- ส่วนอื่น	476	
รัฐ : ครัวเรือน : ส่วนอื่น	73 : 26 : 1	
อุดมศึกษา (ปริญญาตรีขึ้นไป)	195,430	22.98
- ภาครัฐ	122,177	
- ครัวเรือน	71,385	
- ส่วนอื่น	1,868	
รัฐ : ครัวเรือน : ส่วนอื่น	62 : 37 : 1	
การศึกษาประเภทอื่น	53,566	6.30
- ภาครัฐ	53,386	
- ส่วนอื่น	180	
รัฐ : ส่วนอื่น	99.7 : 0.3	
รวมทั้งหมด	850,554	100.00
รัฐ	670,540	
ครัวเรือน	170,851	
ส่วนอื่น	9,163	
รัฐ : ครัวเรือน : ส่วนอื่น	79 : 20 : 1	

หมายเหตุ : ข้อมูล SES ของครัวเรือนไม่สามารถจำแนกรายจ่ายการดูแลเด็กเล็กได้

ตารางที่ 2.1.2 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษา ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรม พบว่ารายจ่ายส่วนใหญ่เป็นการจัดการศึกษา 563,135 ล้านบาท (ร้อยละ 66) รองลงมาเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา 122,998 ล้านบาท (ร้อยละ 14) และการบริหารจัดการ 85,325 ล้านบาท (ร้อยละ 10) ส่วนการพัฒนาครูและผู้บริหารมีรายจ่ายเพียง 2,595 ล้านบาท (ร้อยละ 0.3)

ตารางที่ 2.1.2 รายจ่ายด้านการศึกษารวม ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรมรายจ่าย

กิจกรรมรายจ่าย	รายจ่าย (ล้านบาท)	ร้อยละ
การจัดการศึกษา	563,135	66.21
เพิ่มโอกาสทางการศึกษา	122,998	14.46
บริหารจัดการ	85,325	10.03
กองทุนกู้ยืมฯ	31,758	3.73
พัฒนาการเรียนการสอน	18,093	2.13
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	13,836	1.63
วิจัยและพัฒนา	5,783	0.68
บริการวิชาการ	3,966	0.47
พัฒนาครูและผู้บริหาร	2,595	0.31
อื่น ๆ	2,576	0.30
พัฒนาบุคลากร	490	0.06
รวม	850,554	100.00

หมายเหตุ : รายจ่ายด้านการจัดการศึกษารวมเงินเดือนครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

2.2 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ

รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ประกอบด้วย 2 แหล่งทุนหลัก คือ รัฐบาลกลาง และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยรวบรวมข้อมูลจากระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Government Fiscal Management Information : GFMS) ของกรมบัญชีกลาง ซึ่งเป็นผลการเบิกจ่ายด้านการศึกษาของหน่วยงานรัฐทุกหน่วย และรวบรวมข้อมูลรายจ่ายด้านการศึกษาของ อปท. ที่เป็นเงินอุดหนุนจากรัฐ จากข้อมูล GFMS และเงินรายได้ของ อปท. จากข้อมูลการสำรวจ สรุปผลการวิเคราะห์รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ดังนี้

ตารางที่ 2.2.1 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามประเภทการใช้จ่าย และหน่วยจ่ายแทน

หน่วยจ่ายแทน (Financing Agencies)	ประเภทการใช้จ่าย						รวม ทั้งหมด	ร้อยละ
	บุคลากร	อุดหนุน	ดำเนินงาน	ลงทุน	รายจ่ายอื่น	งบกลาง		
กระทรวงศึกษาธิการ	303,583	104,818	37,734	35,806	6,568	-	488,509	72.85
01. สพฐ.	233,828	41,416	21,690	14,748	429	-	312,111	46.55
02. สป.ศธ.	6,173	43,759	2,486	359	1,290	-	54,067	8.06
03. สอศ.	10,048	4,933	3,019	1,876	1,789	-	21,665	3.23
04. สกอ./ส.อุดมศึกษา	52,812	13,067	9,327	18,785	2,950	-	96,942	14.46
05. สกศ.	86	0	30	24	110	-	250	0.04
06. ศรุตสภา	130	-	186	-	-	-	315	0.05
07. สกสศ.	161	-	53	-	-	-	214	0.03
08. สสวท.	212	1,598	6	-	-	-	1,815	0.27
09. สทศ.	20	-	754	-	-	-	775	0.12
10. รร.มทิดลฯ	113	32	183	15	-	-	343	0.05

หน่วยจ่ายแทน (Financing Agencies)	ประเภทการใช้จ่าย						รวม ทั้งหมด	ร้อยละ
	บุคลากร	อุดหนุน	ดำเนินงาน	ลงทุน	รายจ่ายอื่น	งบกลาง		
11. ส.ระหว่างประเทศฯ	-	13	-	-	-	-	13	0.00
หน่วยงานอื่น	51,376	27,876	46,928	21,026	34,519	305	182,031	27.15
12. อบจ. เทศบาล และ อบต.	41,029	20,067	41,504	17,668	51	-	120,319	17.94
13. กรุงเทพมหานคร	7,626	1,343	3,495	1,414	2,208	305	16,392	2.44
14. เมืองพัทยา	237	20	361	19	-	-	636	0.09
15. สถาบันการพลศึกษา	547	279	447	935	35	-	2,244	0.33
16. ส.บัณฑิตพัฒนศิลป์	555	114	41	220	22	-	952	0.14
17. กองบัญชาการกองทัพไทย	-	53	-	-	270	-	322	0.05
18. กองทัพเรือ	-	-	9	-	-	-	9	0.00
19. สนง.ตำรวจแห่งชาติ	-	164	-	-	162	-	326	0.05
20. สนง.พระพุทธศาสนาฯ	-	1,409	0	-	-	-	1,409	0.21
21. สมศ.	55	-	694	5	-	-	755	0.11
22. สนง.บริหารของค.ค.ค.	212	266	168	52	-	-	698	0.10
23. สำนักงานก.พ.	-	-	0	-	-	-	0	0.00
24. กรมประชาสัมพันธ์	-	-	0	-	-	-	0	0.00
25. สนง.ปลัดก.วิทยาศาสตร์	-	1,530	-	-	-	-	1,530	0.23
26. สนง.ปลัดก.สาธารณสุข	1,102	2,503	191	602	16	-	4,414	0.66
27. ส.การบินพลเรือน	-	127	-	110	-	-	237	0.04
28. กรมวิทยาศาสตร์ฯ	12	0	17	1	-	-	30	0.00
29. กองทุนกู้ยืมฯ	-	-	-	-	31,757	-	31,757	4.74
รวมทั้งหมด	354,959	132,694	84,663	56,831	41,088	305	670,540	100.00
ร้อยละ	52.94	19.79	12.63	8.48	6.13	0.05	100.00	

หมายเหตุ : 0 คือข้อมูลมีค่าน้อยกว่าล้านบาท

1) หน่วยจ่ายแทน (Financing Agency)

จากตารางที่ 2.2.1 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษารัฐ ปี 2558 จำแนกตามประเภทการใช้จ่าย และหน่วยเบิกจ่าย พบว่ารายจ่ายด้านการศึกษารัฐรวมทั้งสิ้น 670,540 ล้านบาท แบ่งเป็นรายจ่าย โดยกระทรวงศึกษาธิการ 488,509 ล้านบาท (ร้อยละ 72.85) และกระทรวงอื่น 182,031 ล้านบาท (ร้อยละ 27.15) เมื่อจำแนกตามหน่วยเบิกจ่ายระดับกรม/ต้นสังกัดสถานศึกษา อันดับแรก คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) 312,111 ล้านบาท (ร้อยละ 46.55) รองลงมา ได้แก่ อบจ. (อบจ. เทศบาล และอบต.) 120,319 ล้านบาท (ร้อยละ 17.94) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัย 96,942 ล้านบาท (ร้อยละ 14.46) และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 54,067 ล้านบาท (ร้อยละ 8.06) ตามลำดับ

2) ประเภทการใช้จ่าย

การวิเคราะห์รายจ่ายด้านการศึกษารัฐ จำแนกตามประเภทการใช้จ่าย พบว่า รายจ่ายที่สูงที่สุดอันดับแรก คือ ด้านบุคลากร 354,959 ล้านบาท (ร้อยละ 52.94) รองลงมา ได้แก่ เงินอุดหนุน 132,694 ล้านบาท (ร้อยละ 19.79) การดำเนินงาน 84,663 ล้านบาท (ร้อยละ 12.63) การลงทุน 56,831 ล้านบาท (ร้อยละ 8.48) รายจ่ายอื่น 41,088 ล้านบาท (ร้อยละ 6.13) และงบกลาง 305 ล้านบาท (ร้อยละ 0.05) ตามลำดับ

3) ประเภทการศึกษา

การวิเคราะห์รายจ่ายด้านการศึกษา จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา ได้พิจารณาหน้าที่ภารกิจ และหลักสูตรในการจัดการศึกษา ประเภทการให้บริการการศึกษาของหน่วยงาน ประกอบกับ

เป้าหมายของผลผลิต/โครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งสามารถจำแนกระดับ/ประเภทการศึกษา ได้แก่ เด็กเล็กก่อนวัยเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบ (ก่อนประถมศึกษา – มัธยมศึกษาตอนปลาย) การอุดมศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเฉพาะทาง (ด้านทหาร การบิน และสาธารณสุข) การศึกษาไม่กำหนดระดับ (กลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการมีหลายประเภท/ระดับ) การบริการสนับสนุนการศึกษา (ด้านหลักสูตร สื่อ และเทคโนโลยีการศึกษา) และการศึกษาอื่น (ด้านแผน/นโยบาย วิจัย มาตรฐาน และการส่งเสริมอื่นๆ)

จากตารางที่ 2.2.2 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา และหน่วยเบิกจ่าย สรุปผลได้ดังนี้

- **การศึกษาก่อนวัยเรียน** พบว่าเป็นรายจ่ายเพื่อสนับสนุนการดูแลเด็กเล็กก่อนวัยเรียนรวมทั้งสิ้น 22,856 ล้านบาท ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อปท. ทั่วประเทศ ซึ่งมีเด็กก่อนวัยเรียนรวม 959,705 คน งบประมาณส่วนใหญ่ที่รัฐสนับสนุน เช่น เงินเดือนและค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็กเล็ก เงินสนับสนุนอาหารกลางวัน และการก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

- **การศึกษาขั้นพื้นฐาน** พบว่าเป็นรายจ่ายเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบมีสัดส่วนมากที่สุด 460,817 ล้านบาท (ร้อยละ 68.72) หน่วยงานหลักที่มีรายจ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงสุด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) 310,658 ล้านบาท รองลงมา ได้แก่ อปท. 81,323 ล้านบาท สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 37,365 ล้านบาท กรุงเทพมหานคร 13,236 ล้านบาท และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ซึ่งจัดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 11,565 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานอื่นที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สถาบันการพลศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีฐานะยากจน เป็นต้น อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์รายจ่ายระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีข้อจำกัดในการจำแนกรายจ่ายตามระดับ/ประเภทการศึกษา เช่น ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา เป็นต้น เนื่องจากการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เช่น เงินเดือนและค่าตอบแทนครู ค่าบริหารจัดการ การลงทุน ฯลฯ เป็นการบันทึกรวมกันไม่ได้จำแนกค่าใช้จ่ายตามระดับการศึกษา จึงไม่สามารถจำแนกต้นทุนการผลิตหรือรายจ่ายที่เกิดขึ้นตามระดับการศึกษาได้อย่างเที่ยงตรง

- **การอุดมศึกษา** มีรายจ่ายทั้งสิ้น 133,481 ล้านบาท (ร้อยละ 19.91) โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัย มีรายจ่ายมากที่สุดรวม 90,522 ล้านบาท รองลงมา ได้แก่ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา 28,271 ล้านบาท และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 7,949 ล้านบาท

- **การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย** มีรายจ่ายทั้งสิ้น 15,288 ล้านบาท (ร้อยละ 2.28) ซึ่งรัฐจัดสรรให้แก่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (กศน. สป.ศธ.) จำนวน 13,612 ล้านบาท ในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การฝึกวิชาชีพ และกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยต่าง ๆ และจัดสรรให้แก่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในการจัดหลักสูตรการฝึกวิชาชีพระยะสั้นแก่ประชาชน จำนวน 1,671 ล้านบาท

- **การศึกษาเฉพาะทาง** มีรายจ่ายทั้งสิ้น 2,836 ล้านบาท (ร้อยละ 0.42) เป็นรายจ่ายของหน่วยงานที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรและความต้องการเฉพาะของหน่วยงาน ได้แก่ สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 2,277 ล้านบาท ในการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการพยาบาลและสาธารณสุข กองบัญชาการกองทัพไทย จำนวน 322 ล้านบาท สำหรับการจัดการศึกษาตาม

หลักสูตรของกองทัพ และสถาบันการบินพลเรือน จำนวน 237 ล้านบาท ในการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการบิน

- **การศึกษาไม่กำหนดระดับ** มีรายจ่ายทั้งสิ้น 2,748 ล้านบาท (ร้อยละ 0.41) ซึ่งเป็นการจัดหลักสูตรกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพที่มีผู้รับบริการหลายกลุ่ม/หลายระดับ เช่น ด้านคุณธรรม ลูกเสือ/ยุวกาชาด การเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน เป็นต้น ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1,304 ล้านบาท สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 1,044 ล้านบาท สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 254 ล้านบาท และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 146 ล้านบาท

- **การบริการสนับสนุนการศึกษา** มีรายจ่ายรวม 27,059 ล้านบาท (ร้อยละ 4.04) โดยเป็นรายจ่ายของ อปท. มากที่สุด 16,553 ล้านบาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายบุคลากรของกองการศึกษาของอปท. รองลงมา ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 3,355 ล้านบาท สำนักงานส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1,815 ล้านบาท และสำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1,530 ล้านบาท

- **การศึกษาอื่น** มีรายจ่ายรวม 5,455 ล้านบาท (ร้อยละ 0.81) ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานด้านนโยบาย การประเมินผล มาตรฐานการศึกษาและวิชาชีพครู และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

ตารางที่ 2.2.2 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามประเภทการศึกษา และหน่วยเบิกจ่าย

หน่วย : ล้านบาท

หน่วยเบิกจ่าย	ประเภทการศึกษา								
	ก่อนวัยเรียน	ขั้นพื้นฐาน	อุดมศึกษา	นอกระบบ และอริยาคัย	เฉพาะทาง	ไม่กำหนด ระดับ	บริการ สนับสนุน	การศึกษาอื่น	รวม ทั้งหมด
กระทรวงศึกษาธิการ	-	360,227	98,472	15,288	-	2,748	8,174	3,601	488,509
01. สพฐ.	-	310,658	-	-	-	1,304	140	9	312,111
02. สป.ศธ.	-	37,365	-	13,612	-	254	1,422	1,414	54,067
03. สอศ.	-	11,565	7,949	1,671	-	146	35	300	21,665
04. สกอ.	-	400	90,522	5	-	1,044	3,355	1,615	96,942
05. สกศ.	-	-	-	-	-	-	-	250	250
06. ศรฐสภา	-	-	-	-	-	-	315	-	315
07. สกสศ.	-	-	-	-	-	-	214	-	214
08. สสวท.	-	-	-	-	-	-	1,815	-	1,815
09. สทศ.	-	-	-	-	-	-	775	-	775
10. รรมหิตดลฯ	-	239	-	-	-	-	103	-	343
11. ส.ระหว่างประเทศฯ	-	-	-	-	-	-	-	13	13
หน่วยงานอื่น	22,856	100,590	35,010	-	2,836	-	18,885	1,855	182,031
12. อบจ. เทศบาล และ อบต.	22,442	81,323	-	-	-	-	16,553	-	120,319
13. กรุงเทพมหานคร	403	13,236	2,003	-	-	-	750	-	16,392
14. เมืองพัทยา	11	605	-	-	-	-	20	-	636
15. สถาบันการพลศึกษา	-	143	2,101	-	-	-	-	-	2,244
16. ส.บัณฑิตพัฒนศิลป์	-	354	507	-	-	-	-	92	952
17. กองบัญชาการกองทัพไทย	-	-	-	-	322	-	-	-	322
18. กองทัพเรือ	-	-	-	-	-	-	0	9	9
19. สนง.ตำรวจแห่งชาติ	-	164	-	-	-	-	-	162	326
20. สนง.พระพุทธศาสนาฯ	-	1,409	-	-	-	-	-	0	1,409
21. สมศ.	-	-	-	-	-	-	-	755	755
22. สนง.บริหารฯองค์ความรู้	-	-	-	-	-	-	-	698	698

หน่วยเบิกจ่าย	ประเภทการศึกษา									รวมทั้งหมด
	ก่อนวัยเรียน	ชั้นพื้นฐาน	อุดมศึกษา	นอกระบบและอัยาศัย	เฉพาะทาง	ไม่กำหนดระดับ	บริการสนับสนุน	การศึกษาอื่น		
23. สำนักงานก.พ.	-	-	-	-	-	-	-	0	0	
24. กรมประชาสัมพันธ์	-	-	-	-	-	-	-	0	0	
25. สนง.ปลัดก.วิทยาศาสตร์	-	-	-	-	-	-	1,530	-	1,530	
26. สนง.ปลัดก.สาธารณสุข	-	-	2,128	-	2,277	-	-	9	4,414	
27. ส.การบินพลเรือน	-	-	-	-	237	-	-	-	237	
28. กรมวิทยาศาสตร์ฯ	-	-	-	-	-	-	30	-	30	
29. กองทุนกู้ยืมฯ	-	3,356	28,271	-	-	-	-	130	31,757	
รวมทั้งหมด	22,856	460,817	133,481	15,288	2,836	2,748	27,059	5,455	670,540	
ร้อยละ	3.41	68.72	19.91	2.28	0.42	0.41	4.04	0.81	100.00	

หมายเหตุ : 0 คือข้อมูลมีค่าน้อยกว่าล้านบาท

ตารางที่ 2.2.3 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา และประเภทการใช้จ่าย

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทการศึกษา	ประเภทการใช้จ่าย						รวม	ร้อยละ
	บุคลากร	อุดหนุน	ดำเนินงาน	ลงทุน	รายจ่ายอื่น	งบกลาง		
เด็กเล็กก่อนวัยเรียน	4,048 (17.71)	0 (0.00)	13,211 (57.80)	5,598 (24.49)	0 (0.00)	0 (0.00)	22,856 (100.00)	3.41
การศึกษาขั้นพื้นฐาน	267,280 (60.47)	96,016 (21.72)	48,312 (10.93)	26,637 (6.03)	3,735 (0.85)	0 (0.00)	441,979 (100.00)	65.91
การอาชีวศึกษา (ปวช.และปวส.)	9,696 (32.17)	9,767 (32.40)	2,800 (9.29)	1,717 (5.70)	6,161 (20.44)	0 (0.00)	30,141 (100.00)	4.50
การอุดมศึกษา	53,620 (43.89)	12,787 (10.47)	9,496 (7.77)	19,497 (15.96)	26,621 (21.79)	155 (0.13)	122,177 (100.00)	18.22
การศึกษาเฉพาะทาง	1,102 (38.86)	811 (28.61)	191 (6.75)	454 (16.03)	276 (9.75)	0 (0.00)	2,836 (100.00)	0.42
การศึกษานอกระบบ และอัยาศัย	5,933 (38.81)	5,519 (36.10)	1,936 (12.66)	459 (3.00)	1,441 (9.42)	0 (0.00)	15,288 (100.00)	2.28
การศึกษาไม่กำหนดระดับ	16 (0.59)	898 (32.70)	1,186 (43.16)	238 (8.67)	409 (14.88)	- (0.00)	2,748 (100.00)	0.41
การบริการสนับสนุน	11,783 (43.54)	5,831 (21.55)	5,833 (21.56)	1,735 (6.41)	1,727 (6.38)	150 (0.55)	27,059 (100.00)	4.04
การศึกษาอื่น	1,482 (27.17)	1,064 (19.50)	1,697 (31.11)	495 (9.08)	717 (13.14)	- (0.00)	5,455 (100.00)	0.81
รวม	354,959	132,694	84,663	56,831	41,088	305	670,540	100.00
ร้อยละ	52.94	19.79	12.63	8.48	6.13	0.05	100.00	

จากตารางที่ 2.2.3 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา และประเภทการใช้จ่าย พบว่า ประเภทการใช้จ่ายด้านการศึกษาส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายด้านบุคลากร โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอุดมศึกษา ส่วนการอาชีวศึกษามีรายจ่ายประเภทเงินอุดหนุนใกล้เคียงกับรายจ่ายด้านบุคลากร เนื่องจากรายจ่ายประเภทเงินอุดหนุนได้รวมเงินอุดหนุน

สถานศึกษาเอกชนในการจัดการศึกษาประเภทอาชีวศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สำหรับเด็กเล็ก ก่อนวัยเรียน การศึกษาไม่กำหนดระดับ และการศึกษาอื่น ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายด้านการดำเนินงาน

4) ประเภทกิจกรรมรายจ่าย

ตารางที่ 2.2.4 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา และกิจกรรมรายจ่าย

หน่วย : ล้านบาท

ระดับ/ประเภทการศึกษา	กิจกรรมรายจ่าย									รวม	ร้อยละ
	จัดการศึกษา	บริหารจัดการ	เพิ่มโอกาส	กองทุนผู้ยาก	พัฒนาการสอน	กิจกรรมผู้เรียน	บริการอื่นๆ	วิจัยและพัฒนา	พัฒนาครู ผู้บริหาร และบุคลากร		
เด็กเล็กก่อนวัยเรียน	9,574 (41.89)	5,598 (24.49)	7,496 (32.80)	-	-	36 (0.16)	-	-	153 (0.67)	22,856 (100.00)	3.40
การศึกษาขั้นพื้นฐาน	336,707 (76.18)	34,112 (7.72)	49,702 (11.25)	1,330 (0.30)	9,186 (2.08)	8,257 (1.87)	1,136 (0.26)	120 (0.03)	1,430 (0.32)	441,979 (100.00)	65.84
การอาชีวศึกษา (ปวช.และปวส.)	19,259 (63.90)	1,602 (5.31)	2,350 (7.80)	4,895 (16.24)	965 (3.20)	743 (2.46)	183 (0.61)	1 (0.00)	144 (0.48)	30,141 (100.00)	4.49
การอุดมศึกษา	64,851 (53.08)	19,397 (15.88)	341 (0.28)	25,402 (20.79)	4,242 (3.47)	251 (0.21)	2,675 (2.19)	4,684 (3.83)	334 (0.27)	122,177 (100.00)	18.20
การศึกษาเฉพาะทาง	1,919 (67.67)	384 (13.53)	-	-	132 (4.64)	270 (9.50)	-	-	132 (4.66)	2,836 (100.00)	0.42
การศึกษานอก ระบบและอัยาศัย	11,169 (73.06)	471 (3.08)	778 (5.09)	-	927 (6.07)	1,366 (8.93)	559 (3.66)	-	17 (0.11)	15,288 (100.00)	2.28
การศึกษาไม่ กำหนดระดับ	-	350 (12.75)	7 (0.25)	-	825 (30.04)	1,389 (50.56)	26 (0.95)	4 (0.13)	146 (5.32)	2,748 (100.00)	0.41
การบริการสนับสนุน การศึกษา	39 (0.14)	18,885 (69.79)	4,308 (15.92)	1 (0.00)	1,354 (5.00)	177 (0.65)	1,662 (6.14)	4 (0.02)	630 (2.33)	27,059 (100.00)	4.03
การศึกษาอื่น	0 (0.00)	3,424 (62.77)	147 (2.69)	130 (2.38)	222 (4.07)	333 (6.11)	251 (4.59)	896 (16.43)	52 (0.95)	5,455 (100.00)	0.81
รวม	443,894	84,375	65,202	31,795	17,908	12,895	6,505	5,713	3,053	671,340	100.00
ร้อยละ	66.12	12.57	9.71	4.74	2.67	1.92	0.97	0.85	0.45	100.00	

จากตารางที่ 2.2.4 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา และกิจกรรมรายจ่าย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมด้านการจัดการศึกษา เกือบทุกระดับ/ประเภทการศึกษา ยกเว้นการศึกษาไม่กำหนดระดับ การบริการสนับสนุนการศึกษา และการศึกษาอื่น โดยมีรายจ่ายรวมทั้งสิ้น 443,894 ล้านบาท (ร้อยละ 66.12) และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายจ่ายสูงสุด กิจกรรมรองลงมา ได้แก่ การบริหารจัดการ 84,357 ล้านบาท (ร้อยละ 12.57) และการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา 65,202 ล้านบาท (ร้อยละ 9.71)

ตารางที่ 2.2.5 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรม และประเภทการใช้จ่าย

หน่วย : ล้านบาท

กิจกรรมรายจ่าย	ประเภทการใช้จ่าย						รวม	ร้อยละ
	บุคลากร	อุดหนุน	ดำเนินงาน	ลงทุน	รายจ่ายอื่น	งบกลาง		
จัดการศึกษา	339,498 (76.55)	70,567 (15.91)	32,868 (7.41)	-	585 (0.13)	-	443,518 (100.00)	66.14
เพิ่มโอกาสทางการศึกษา	-	43,491 (66.78)	21,294 (32.70)	-	343 (0.53)	-	65,128 (100.00)	9.71

กิจกรรมรายจ่าย	ประเภทการใช้จ่าย						รวม	ร้อยละ
	บุคลากร	อุดหนุน	ดำเนินงาน	ลงทุน	รายจ่ายอื่น	งบกลาง		
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	60 (0.47)	7,598 (59.26)	3,734 (29.12)	-	1,430 (11.15)	-	12,821 (100.00)	1.91
พัฒนาการเรียนการสอน	48 (0.27)	2,442 (13.68)	6,177 (34.60)	6,498 (36.40)	2,689 (15.06)	-	17,853 (100.00)	2.66
พัฒนาครูและผู้บริหาร	22 (0.86)	577 (22.57)	1,618 (63.30)	1 (0.04)	337 (13.18)	-	2,556 (100.00)	0.38
บริหารจัดการ	13,415 (15.93)	1,920 (2.28)	16,308 (19.36)	49,463 (58.73)	2,966 (3.52)	150 (0.18)	84,222 (100.00)	12.56
วิจัยและพัฒนา	1,163 (20.37)	3,740 (65.51)	485 (8.50)	307 (5.38)	14 (0.25)	-	5,709 (100.00)	0.85
อื่น ๆ	-	704 (27.33)	1,222 (47.44)	313 (12.15)	181 (7.03)	155 (6.02)	2,576 (100.00)	0.38
บริการวิชาการ	754 (19.26)	1,601 (40.89)	623 (15.91)	247 (6.31)	690 (17.62)	-	3,915 (100.00)	0.58
พัฒนาบุคลากรทางการศึกษา	-	53 (10.97)	333 (68.94)	-	98 (20.29)	-	483 (100.00)	0.07
กองทุนกู้ยืมฯ	-	1 (0.00)	-	-	31,757 (100.00)	-	31,758 (100.00)	4.74
รวม	354,959	132,694	84,663	56,831	41,088	305	670,540	100
ร้อยละ	52.94	19.79	12.63	8.48	6.13	0.05	100	

หมายเหตุ : รายจ่ายด้านบุคลากรของกิจกรรมการจัดการศึกษารวมบุคลากรทางการศึกษา

จากตารางที่ 2.2.5 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ จำแนกตามกิจกรรม และประเภทการใช้จ่าย ปี 2558 พบว่า รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการจัดการศึกษาและเป็นค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร 339,498 ล้านบาท (ร้อยละ 76.55) ซึ่งประกอบด้วย เงินเดือนและค่าตอบแทนของครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา สำหรับกิจกรรมการบริหารจัดการรายจ่ายส่วนใหญ่เป็นงบลงทุน 49,463 ล้านบาท (ร้อยละ 58.73) ส่วนกิจกรรมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษารายจ่ายส่วนใหญ่เป็นเงินอุดหนุน 43,491 ล้านบาท (ร้อยละ 66.78) เช่น ค่าหนังสือเรียน เครื่องแบบนักเรียน ค่าอุปกรณ์นักเรียน ทุนการศึกษา เป็นต้น

2.3 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน

การคำนวณรายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือนทั่วประเทศ ได้อาศัยข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน (SES) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยนำข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการศึกษารายบุคคลของสมาชิกครัวเรือน (record 02) มาวิเคราะห์ ประกอบด้วย ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม/ค่าบำรุงการศึกษา ค่าเครื่องแบบ ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่น ๆ และค่าเดินทาง จำแนกตามระดับการศึกษา และสถานศึกษารัฐและเอกชน นอกจากนี้ ในปี 2558 สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ดำเนินการสำรวจรายได้ของครัวเรือน (สำรวจทุก 2 ปี) ทำให้สามารถวิเคราะห์ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเปรียบเทียบกับรายได้ จำแนกตามชั้นรายได้ของครัวเรือน ผลการคำนวณรายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 เป็นดังนี้

จากตารางที่ 2.3.1 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่ามีรายจ่ายทั้งสิ้น 170,851 ล้านบาท ซึ่งเป็นรายจ่ายหลังจากการหักเงินค่าครองชีพที่ได้รับจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ. และกรอ.) จำนวน 17,026 ล้านบาท หากจำแนกตามระดับ

การศึกษา พบว่า ครั้วเรือนที่มีบุตรหลานเรียนในระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีรายจ่ายสูงสุด 71,385 ล้านบาท (ร้อยละ 41.78) รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา 33,481 ล้านบาท (ร้อยละ 19.60) ระดับก่อนประถมศึกษา 20,364 ล้านบาท (ร้อยละ 11.92) ส่วนรายจ่ายที่น้อยที่สุด ได้แก่ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 3,726 ล้านบาท (ร้อยละ 2.18)

ตารางที่ 2.3.1 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย : ล้านบาท

ระดับการศึกษา	รายจ่าย	ร้อยละ	เงินที่ได้รับจากกองทุนฯ	รายจ่าย หลังหักเงินที่ได้รับจากกองทุนฯ	ร้อยละ
ก่อนประถมศึกษา	20,364	10.84	-	20,364	11.92
ประถมศึกษา	33,481	17.82	-	33,481	19.60
มัธยมศึกษาตอนต้น	19,054	10.14	-	19,054	11.15
มัธยมศึกษาตอนปลาย					
- สามัญศึกษา	17,055	9.08	1,323	15,732	9.21
- อาชีวศึกษา (ปวช.)	8,924	4.75	1,814	7,110	4.16
ต่ำกว่าปริญญาตรี (ปวส./อนุปริญญา)	5,693	3.03	1,967	3,726	2.18
ปริญญาตรีขึ้นไป	83,307	44.34	11,922	71,385	41.78
รวม	187,877	100.00	17,026	170,851	100.00

หมายเหตุ: จำนวนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่นำมาหัก เป็นเงินค่าครองชีพที่ครัวเรือนยากจนได้รับการกู้ผ่านกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2559)

จากตารางที่ 2.3.2 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรม พบว่า ภาคครัวเรือนมีรายจ่ายในกิจกรรมสนับสนุนการจัดการศึกษา (ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม/ค่าบำรุงการศึกษา) เท่ากับ 113,831 ล้านบาท (ร้อยละ 66.63) สำหรับกิจกรรมเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (ค่าเครื่องแบบ ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่น ๆ และค่าเดินทางไปเรียน (หักนับซ้ำเงินที่ได้รับจากกองทุนฯ)) เท่ากับ 57,020 ล้านบาท (ร้อยละ 33.37)

ตารางที่ 2.3.2 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรม

หน่วย: ล้านบาท

สนับสนุนการจัดการศึกษา		เพิ่มโอกาสทางการศึกษา			ร้อยละ	รวมทั้งสิ้น
รายจ่าย	ร้อยละ	รายจ่าย	เงินค่าครองชีพจากกองทุนฯ	รายจ่ายหลังหักเงินที่ได้รับจากกองทุนฯ		
113,831	66.63	74,046	17,026	57,020	33.37	170,851

หมายเหตุ: กิจกรรมสนับสนุนการจัดการศึกษา คือ ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม/ค่าบำรุงการศึกษา

: กิจกรรมเพิ่มโอกาสทางการศึกษา คือ ค่าเครื่องแบบ ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่น ๆ และค่าเดินทางไปเรียน

จากตารางที่ 2.3.3 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน จำแนกตามประเภทสถานศึกษา ปี 2558 พบว่า ครัวเรือนที่มีบุตรหลานเข้าศึกษาในสถานศึกษาของเอกชนมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 28,217 บาท/คน/ปี สูงกว่าที่เข้าศึกษาในสถานศึกษาของรัฐที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 6,943 บาท/คน/ปี ประมาณ 4 เท่า เนื่องจากจำนวนผู้เรียนในสถานศึกษาเอกชนน้อยกว่าสถานศึกษาของรัฐ 4 เท่า (ปี 2558 จำนวนผู้เรียนในสถานศึกษาเอกชน 2,806,526 คน และสถานศึกษาของรัฐ 11,476,922 คน) ทำให้ผลการคำนวณรายจ่ายครัวเรือนทั้งประเทศที่มีบุตรหลานเรียนในสถานศึกษาของรัฐสูงกว่าเอกชน โดย

รายจ่ายของครัวเรือนที่มีบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาของรัฐเท่ากับ 101,300 ล้านบาท (ร้อยละ 59.29) และครัวเรือนที่มีบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชนเท่ากับ 69,551 ล้านบาท (ร้อยละ 40.71)

ตารางที่ 2.3.3 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามประเภทสถานศึกษา

หน่วย: ล้านบาท

ประเภทสถานศึกษา	รายจ่าย	เงินที่ได้รับจาก		ร้อยละ
		กองทุนฯ	จากกองทุนฯ	
ภาครัฐ	114,212	12,912	101,300	59.29
ภาคเอกชน	73,665	4,114	69,551	40.71
รวม	187,877	17,026	170,851	100.00

จากตารางที่ 2.3.4 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามประเภทสถานศึกษาและกิจกรรม พบว่าในภาพรวมรายจ่ายสนับสนุนการจัดการศึกษา (ค่าเล่าเรียน) สูงกว่ารายจ่ายสำหรับการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (ค่าเครื่องแบบ ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียน และค่าเดินทาง) ทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน โดยรายจ่ายสำหรับการสนับสนุนการจัดการศึกษา (ค่าเล่าเรียน) ของครัวเรือนที่มีบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษารัฐมีรายจ่ายเท่ากับ 60,262 ล้านบาท (ร้อยละ 52.94) ส่วนครัวเรือนที่มีบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชนมีรายจ่ายเท่ากับ 53,569 ล้านบาท (ร้อยละ 47.06) สำหรับค่าเครื่องแบบ ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียน และค่าเดินทาง พบว่า ครัวเรือนที่มีบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษารัฐมีรายจ่ายเท่ากับ 41,038 ล้านบาท (ร้อยละ 71.97) ส่วนครัวเรือนที่มีบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาเอกชนมีรายจ่ายเท่ากับ 15,983 ล้านบาท (ร้อยละ 28.03)

ตารางที่ 2.3.4 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรมและประเภทสถานศึกษา

หน่วย: ล้านบาท

ประเภทสถานศึกษา	สนับสนุนการจัดการศึกษา		เพิ่มโอกาสทางการศึกษา	
	รายจ่าย	ร้อยละ	รายจ่าย (หลังหักเงินที่ได้รับจากกองทุนฯ)	ร้อยละ
ภาครัฐ	60,262	52.94	41,038	71.97
ภาคเอกชน	53,569	47.06	15,983	28.03
รวม	113,831	100.00	57,020	100.00

หมายเหตุ : กิจกรรมสนับสนุนการจัดการศึกษา คือ ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม/ค่าบำรุงการศึกษา

: กิจกรรมเพิ่มโอกาสทางการศึกษา คือ ค่าเครื่องแบบ ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่น ๆ และค่าเดินทางไปเรียน

2.4 รายจ่ายด้านการศึกษาจากภาคส่วนอื่นของสังคม

2.4.1 แหล่งทุนและรายจ่ายด้านการศึกษา

รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคส่วนอื่นของสังคม ประกอบด้วยแหล่งทุนหลัก 3 แหล่ง ได้แก่ รายจ่ายขององค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ การบริจาคของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดของแหล่งข้อมูลและวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) รายจ่ายขององค์กรที่ไม่แสวงหากำไร

รายจ่ายด้านการศึกษาขององค์กรที่ไม่แสวงหากำไรเป็นการคำนวณรายจ่ายด้านการศึกษาจากผลการสำรวจองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ¹ ซึ่งทำการสำรวจทุก 5 ปี (ปี 2556 เป็นปีล่าสุดที่ทำการสำรวจ ซึ่งเป็นการบันทึกข้อมูลของปี 2555) โดยพิจารณาเฉพาะองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร เฉพาะในส่วนที่เป็นองค์กรด้านการศึกษา ซึ่งหมายถึง โรงเรียนเอกชนที่ดำเนินงานด้านการศึกษาในทุกระดับ โรงเรียนที่มีการเรียนการสอนแบบพิเศษสำหรับคนพิการ รวมทั้งโรงเรียนสอนศาสนา และมหาวิทยาลัยเอกชนที่ดำเนินงานด้านการเรียนการสอนโดยไม่แสวงหากำไร

ข้อมูลจากผลการสำรวจค่าใช้จ่ายขององค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร พบว่า รายจ่ายเพื่อการศึกษาขององค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรทั่วประเทศในปี 2555 มีมูลค่า 4,593.7 ล้านบาท และเมื่ออ้างอิงข้อมูลรายได้ประชาชาติของประเทศไทย จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ในปี 2556 และ 2557² การใช้จ่ายของสถาบันไม่แสวงหากำไรในหมวดการศึกษามีการขยายตัวร้อยละ 3.8 และ 5.4 ตามลำดับ โดยในปี 2558 มีการขยายตัวเพิ่มจากปี 2557 ต่ำกว่าร้อยละ 0.1 ดังนั้น จึงได้นำข้อมูลรายจ่ายด้านการศึกษาขององค์กรที่ไม่แสวงหากำไรในปี 2557 ซึ่งมีจำนวน 5,025.75 ล้านบาท มาใช้ในการประมาณการรายจ่าย

2) เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศด้านการศึกษา³

รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคต่างประเทศเป็นการบันทึกจากข้อมูลเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ จากตารางที่ 5.1 และ 5.2 แสดงข้อมูลความช่วยเหลือจากต่างประเทศด้านการศึกษา พบว่า ปี 2558 ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในส่วนที่เป็นการศึกษาคิดเป็นมูลค่า 6.70 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ 235.16 ล้านบาท โดยประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่ประเทศไทยในสัดส่วนสูงสุดที่ร้อยละ 33.57 คิดเป็นมูลค่า 78.95 ล้านบาท

ตารางที่ 2.4.1 ความช่วยเหลือจากต่างประเทศในด้านการศึกษา ปี 2558 จำแนกตามแหล่งที่มา

ประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ	หน่วย : ล้านบาท	
	มูลค่า	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	48.34	20.56
ฝรั่งเศส	14.74	6.27
สหรัฐอเมริกา	78.95	33.57
อียิปต์	0.03	0.02
องค์กรเอกชนต่างประเทศ	29.76	12.65
กลุ่มประเทศเอเชีย	0.17	0.07
SEAMEO	0.27	0.12
อาสาสมัคร	62.80	26.70
CPS	0.10	0.04
รวม	235.16	100.00

ที่มา : กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

¹ การสำรวจองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร พ.ศ. 2556, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

² รายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ. 2556 และ 2557 แบบปริมาณลูกโซ่, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

³ กรมบัญชีกลางได้นิยามความหมายของเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ คือ “เงินที่ได้รับจากรัฐบาลต่างประเทศ องค์กรสหประชาชาติ ทบวงชำนาญพิเศษ องค์กรระหว่างประเทศ หรือบุคคลใด” (บัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2551-2556, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558)

ตารางที่ 2.4.2 ความช่วยเหลือจากต่างประเทศในด้านการศึกษา ปี 2558 จำแนกตามประเภทความช่วยเหลือ
หน่วย : ล้านบาท

ประเภทความช่วยเหลือ	มูลค่า	ร้อยละ
ผู้เชี่ยวชาญ (Expert)	15.10	6.42
อาสาสมัคร (Volunteers)	62.80	26.70
ทุนศึกษาวิจัย (Fellowship)	7.84	3.34
วัสดุอุปกรณ์ (Equipment)	13.89	5.90
เงินให้เปล่า (Grant)	42.40	18.03
อื่นๆ	93.13	39.61
รวม	235.16	100.00

ที่มา : กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

3) การบริจาคของบุคคลและนิติบุคคล

การบริจาคของบุคคลและนิติบุคคลเพื่อการศึกษา เป็นการบันทึกการจ่ายของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่บริจาคให้แก่สถานศึกษาหรือบริจาคเพื่อสนับสนุนการศึกษา ทั้งที่เป็นตัวเงินหรือสิ่งของ โดยอ้างอิงข้อมูลการบริจาคที่บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลนำมายื่นหักภาษีจากกรมสรรพากรตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 420 พ.ศ. 2547 โดยเงินสนับสนุนเพื่อศึกษานั้นต้องเป็นการจ่ายเพื่อสนับสนุนตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการเห็นชอบและเป็นค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้พระราชกฤษฎีกาซึ่งอ้างอิงข้อมูลจากสำนักวิชาการแผนภาษี กรมสรรพากร พบว่า ในปี 2558 มียอดบริจาคโดยบุคคลธรรมดา (สนับสนุนการศึกษา) และนิติบุคคล (จ่ายเพื่อการศึกษา) รวม 3,902.44 ล้านบาท⁴ ดังนี้

ตารางที่ 2.4.3 ยอดเงินบริจาคเพื่อการศึกษาที่นำมาหักลดหย่อนภาษี ปี 2558

รายการ	จำนวนเงินบริจาค
บุคคลธรรมดา (สนับสนุนการศึกษา)	2,412.40
นิติบุคคล (จ่ายเพื่อการศึกษา)	1,490.04
รวม	3,902.44

หมายเหตุ : คำนวณโดยอ้างอิงข้อมูลจากสำนักวิชาการแผนภาษี กรมสรรพากร ภายใต้สมมติฐานว่า ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2556 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ยอดเงินที่รอกในรายการหักลดหย่อนภาษีเป็นจำนวน 2 เท่าของรายการที่ได้จ่ายไปจริงในแต่ละปีภาษี ตามพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ 420 และ 558)

2.4.2 สรุปรายจ่ายเพื่อการศึกษาของภาคส่วนอื่น

การจำแนกรายจ่ายเพื่อการศึกษาของภาคส่วนอื่นทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ภาคต่างประเทศ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และการบริจาคของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ได้คำนวณโดยใช้เกณฑ์สัดส่วนของรายจ่ายภาครัฐ จำแนกตามระดับการศึกษาและกิจกรรมรายจ่าย เนื่องจากรายจ่ายภาครัฐเป็นรายจ่ายที่มีสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับแหล่งอื่นๆ ผลการคำนวณรายจ่ายด้านการศึกษาของภาคส่วนอื่นปี 2558 จำแนกตามระดับการศึกษา และกิจกรรมรายจ่าย แสดงในตารางที่ 5.4 และ 5.5 ตามลำดับ ซึ่งพบว่า ภาคส่วนอื่นมีส่วนร่วมในการลงทุนเพื่อการศึกษาในประเทศรวม 9,163 ล้าน

⁴ ข้อมูลการบริจาคในปี 2558 ที่นำมาวิเคราะห์มีรายการบริจาคมกกว่าปี 2557 ซึ่งประกอบด้วย รายจ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสนับสนุนด้านการเรียนรู้และนันทนาการ การจัดหาหนังสือหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อสถานศึกษา การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด อบต. และการบริจาคให้แก่สถานศึกษา

บาท แบ่งเป็น รายจ่ายโดยองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร 5,026 ล้านบาท การบริจาค 3,902 ล้านบาท และ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ 235 ล้านบาท

ตารางที่ 2.4.4 รายจ่ายโดยภาคส่วนอื่นเพื่อการศึกษา ปี 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา

หน่วย : ล้านบาท

ระดับการศึกษา	องค์กรที่ไม่ แสวงหากำไร	การบริจาคโดย บุคคลและนิติบุคคล	ความช่วยเหลือ จากต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน	3,641	2,828	170	6,640	72.46
การอาชีวศึกษา (ปวช./ปวส.)	261	203	12	476	5.19
การอุดมศึกษา	1,025	795	48	1,867	20.38
การศึกษาอื่น	99	77	5	180	1.97
รวม	5,026	3,902	235	9,163	100.00
ร้อยละ	54.85	42.58	2.56	100.00	

ตารางที่ 2.4.5 รายจ่ายโดยภาคส่วนอื่นเพื่อการศึกษา ปี 2558 จำแนกตามกิจกรรมรายจ่าย

หน่วย : ล้านบาท

กิจกรรม	องค์กรที่ไม่ แสวงหากำไร	การบริจาคโดย บุคคลและนิติบุคคล	ความช่วยเหลือ จากต่างประเทศ	รวม	ร้อยละ
การจัดการศึกษา	3,173	2,464	148	5,786	63.14
การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา	466	362	22	850	9.27
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	557	432	26	1,015	11.07
การพัฒนาการเรียนการสอน	131	102	6	239	2.61
การพัฒนาครู อาจารย์ ผู้บริหาร	21	17	1	39	0.43
การบริหารจัดการ	605	470	28	1,103	12.03
การวิจัยและพัฒนา	41	32	2	74	0.81
การบริการวิชาการ	28	22	1	51	0.56
การพัฒนาบุคลากรฯ	3	3	0	6	0.07
รวม	5,026	3,902	235	9,163	100.00
ร้อยละ	54.85	42.59	2.57	100.00	

3. บทวิเคราะห์รายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย

รายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2558 แสดงการลงทุนเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการลงทุนด้านการศึกษาจากภาครัฐ ภาคครัวเรือน และภาคส่วนอื่น มีสัดส่วนเท่ากับ 79 : 20 : 1 สะท้อนให้เห็นว่า ภาครัฐยังคงเป็นแหล่งเงินทุนหลักในการสนับสนุนการศึกษา ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากแนวนโยบายสนับสนุนการศึกษาที่กำหนดในระยะที่ผ่านมา ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบจากการลงทุนด้านการศึกษาจากภาครัฐและการส่งเสริมการลงทุนจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคครัวเรือน เนื่องจากครัวเรือนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นผู้รับบริการการศึกษาที่รัฐจัดให้ อีกทั้งครัวเรือนยังมีบทบาทสำคัญในการเลือกรับบริการทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ภายใต้การดูแล ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาผลกระทบจากการลงทุนด้านการศึกษาของรัฐ รวมถึงเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณผ่านตัวผู้เรียน (Demand-side financing) และส่งเสริมการมีส่วนร่วมสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมต่อไป

การวิเคราะห์ในบทนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์รายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย และการลงทุนด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์รายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทย

จากตารางที่ 3.1.1 เมื่อพิจารณาสัดส่วนการลงทุนระหว่างภาคต่างๆ พบว่า ในปี 2558 รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐส่วนกลางมีสัดส่วนลดลง จากร้อยละ 64.17 ในปี 2557 เป็นร้อยละ 62.69 ในขณะที่ อปท. ภาคครัวเรือน และภาคส่วนอื่น มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี 2557 จากร้อยละ 15.98 19.02 และ 0.83 เป็นร้อยละ 16.15 20.09 และ 1.08 ตามลำดับ

แม้รายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทยในปี 2558 ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2557 ร้อยละ 2.94 แต่เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่ารายจ่ายต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) พบว่า สัดส่วนรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP ปี 2558 มีค่าต่ำกว่าปี 2557 เล็กน้อย (ปี 2558 มีสัดส่วนรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP เป็นร้อยละ 6.22 และในส่วนของรายจ่ายด้านการศึกษาภาครัฐ (รวมส่วนกลางและท้องถิ่น) คิดเป็นร้อยละ 4.90 ของ GDP)

ตารางที่ 3.1.1 รายจ่ายด้านการศึกษารวม ปี 2557 – 2558 จำแนกตามแหล่งทุน และสัดส่วนรายจ่ายเปรียบเทียบกับ GDP

รายการ	ปี 2557		ปี 2558	
	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	ร้อยละ
รายจ่ายด้านการศึกษาภาครัฐ	662,293	80.15	670,540	78.84
- ส่วนกลาง	530,265	64.17	533,193	62.69
- อปท.	132,028	15.98	137,347	16.15
รายจ่ายด้านการศึกษาภาคครัวเรือน	157,168	19.02	170,851	20.09
รายจ่ายด้านการศึกษาภาคส่วนอื่น	6,825	0.83	9,163	1.08
รายจ่ายด้านการศึกษารวม	826,286	100.00	850,554	100.00
อัตราการขยายตัว			2.94	
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ณ ราคาประจำปี	13,132,241		13,672,851	
สัดส่วนรายจ่ายด้านการศึกษาภาครัฐต่อ GDP	5.04		4.90	
สัดส่วนรายจ่ายด้านการศึกษารวมต่อ GDP	6.29		6.22	

หมายเหตุ : ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ณ ราคาประจำปี จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.1.2 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษารวม ปี 2557 – 2558 จำแนกตามกิจกรรม รายจ่าย พบว่าทุกแหล่งทุนมีรายจ่ายในกิจกรรมด้านการจัดการศึกษาเป็นกิจกรรมหลัก โดยกิจกรรมนี้มีจำนวนรายจ่ายเพิ่มขึ้นมากที่สุด 11,266 ล้านบาท กิจกรรมที่มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นลำดับที่สอง คือ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น 10,905 ล้านบาท กิจกรรมที่มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นลำดับที่ 3 คือ การบริหารจัดการ มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น 10,687 ล้านบาท สำหรับกิจกรรมที่มีรายจ่ายลดลงมากที่สุด ในปี 2558 คือ การพัฒนาการเรียนการสอน ลดลง 7,082 ล้านบาท จากปี 2557 เนื่องจากเป็นการสิ้นสุดโครงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) ซึ่งในปี 2555 – 2557 รัฐมีนโยบายส่งเสริมการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์พกพาแก่นักเรียนชั้น ป.1 และต่อมาเพิ่มเติมในชั้น ม.1 นอกจากนี้รายจ่ายด้านกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาในปี 2558 มีแนวโน้มลดลง 3,199 ล้านบาท เนื่องจากผู้กู้รายใหม่ของกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) มีจำนวนลดลงในทุกระดับการศึกษา

ตารางที่ 3.1.2 รายจ่ายด้านการศึกษารวม ปี 2557 – 2558 จำแนกตามกิจกรรมรายจ่าย

หน่วย : ล้านบาท

กิจกรรมรายจ่าย	รายจ่าย ปี 2557	รายจ่าย ปี 2558	จำนวน เพิ่ม/ลด
การจัดการศึกษา	551,869	563,135	11,266
เพิ่มโอกาสทางการศึกษา	112,093	122,998	10,905
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	13,393	13,836	443
พัฒนาการเรียนการสอน	25,090	18,092	-6,998
พัฒนาครูและผู้บริหาร	2,798	2,595	-203
บริหารจัดการ	74,638	85,325	10,687
วิจัยและพัฒนา	4,917	5,783	866
อื่น ๆ	2,424	2,576	152
บริการวิชาการ	3,443	3,966	523
พัฒนาบุคลากร	664	490	-174
กองทุนกู้ยืมฯ	34,957	31,758	-3,199
รวม	826,286	850,554	24,268

หมายเหตุ : รายจ่ายด้านการจัดการศึกษารวมเงินเดือนครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ตารางที่ 3.1.3 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษาในภาพรวม ปี 2557 - 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา และแหล่งทุน พบว่า ปี 2558 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ก่อนประถมศึกษา – มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ) มีรายจ่ายรวม 537,246 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 18,136 ล้านบาท จากปี 2557 คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.49 สำหรับการจัดการศึกษาประเภทอาชีวศึกษา (ประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง) มีรายจ่ายในปี 2558 จำนวน 41,452 ล้านบาท ลดลง 2,582 ล้านบาท จากปี 2557 คิดเป็นอัตราการลดลงร้อยละ 5.86 และการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีรายจ่ายในปี 2558 จำนวน 195,430 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 5,429 ล้านบาท จากปี 2557 คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.86

ตารางที่ 3.1.3 รายจ่ายด้านการศึกษากภาพรวม และสัดส่วนรายจ่าย ปี 2557 – 2558 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา

หน่วย : ล้านบาท

ระดับ/ประเภทการศึกษา	รายจ่ายด้านศึกษารวมของประเทศ (ล้านบาท)		เพิ่ม/ลด	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)
	ปี 2557	ปี 2558		
เด็กเล็กก่อนวัยเรียน	17,923	22,860	4,937	27.55
การศึกษาขั้นพื้นฐาน	519,110	537,246	18,136	3.49
การอาชีวศึกษา (ปวช.และปวส.)	44,035	41,452	-2,582	-5.86
การอุดมศึกษา	190,001	195,430	5,429	2.86
การศึกษาประเภทอื่น ๆ	55,218	53,566	-1,652	-2.99
รวมทั้งหมด	826,286	850,554	24,268	2.94

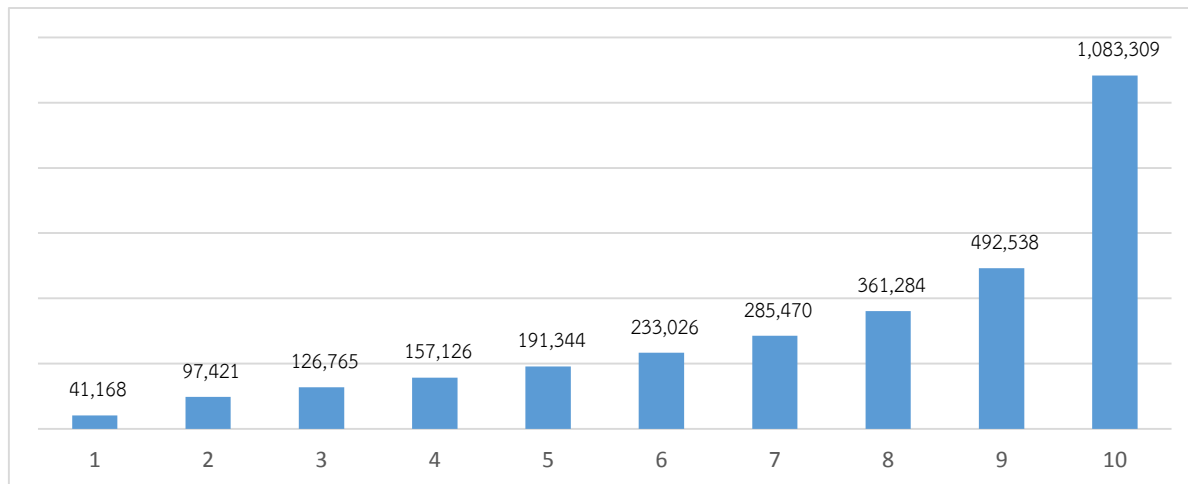
เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2557 พบว่า ในปี 2558 รายจ่ายด้านการศึกษาในประเภทเด็กเล็กก่อนวัยเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา มีรายจ่ายและอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากปี 2557 สำหรับการศึกษาระดับอาชีวศึกษา และอาชีวศึกษามีรายจ่ายและอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงจากปี 2557 ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มกำลังแรงงานฝีมือรองรับการพัฒนาประเทศไทยตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 รัฐควรสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาให้จริงจังมากขึ้น และเพื่อให้การจัดการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ควรมีการศึกษาวិจัยเพิ่มเติมในเรื่องที่เกี่ยวข้อง อาทิ การมีงานทำและอัตราผลตอบแทนของผู้จบอาชีวศึกษา เพื่อศึกษาว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษามีสภาพเป็นอย่างไรเมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีวศึกษา รวมทั้งมาตรการจูงใจของภาครัฐเพื่อสนับสนุนให้คนเข้ามาเรียนอาชีวศึกษามากขึ้น และให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น เช่น การลดหย่อนภาษี หรือรัฐเน้นลงทุนในสาขาที่มีค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอนสูง และเน้นผลิตบัณฑิตที่ตรงกับความต้องการของตลาด

3.2 การลงทุนด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน

การวิเคราะห์การลงทุนด้านการศึกษาของครัวเรือนไทย อาศัยข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2558 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นหลัก ซึ่งในปี 2558 มีการสำรวจทั้งรายจ่ายและรายได้ของครัวเรือน จึงวิเคราะห์จำแนกครัวเรือนออกเป็น 10 กลุ่ม ตามรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ผลการวิเคราะห์รายได้ครัวเรือนแสดงในแผนภาพที่ 3.2.1 ซึ่งพบว่าครัวเรือนในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดหรือยากจนที่สุด (ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด 10% แรก หรือ เดไซล์ที่ 1) มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 41,168 บาท/ปี ในขณะที่ ครัวเรือนในกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดหรือร่ำรวยที่สุด (ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยใน 10% สุดท้าย หรือเดไซล์ที่ 10) มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 1,083,309 บาท/ปี (ประมาณ 26 เท่าของครัวเรือนที่ยากจนที่สุด)

แผนภาพที่ 3.2.1 รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี ปี 2558 จำแนกตามระดับชั้นรายได้

หน่วย: บาท/ครัวเรือน/ปี

ที่มา : วิเคราะห์จากฐานข้อมูลครัวเรือน (Record01) การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

การวิเคราะห์การลงทุนด้านการศึกษาของครัวเรือนจะเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายและหนี้สินด้านการศึกษารายจำแนกตามชั้นรายได้ครัวเรือน 10 กลุ่ม โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ค่าใช้จ่ายและภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน โดยจำแนกค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาตาม 1) *รายการค่าใช้จ่าย* ประกอบด้วย ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม ได้แก่ ค่าเครื่องแบบ ค่าหนังสือ/อุปกรณ์ ค่าเรียนพิเศษ และค่าเดินทาง และ 2) *ระดับการศึกษาตามนโยบายสนับสนุนการศึกษาของรัฐ* ประกอบด้วย (ก) ก่อนประถมศึกษา และการศึกษาคะดกบังคับ (ข) ก่อนประถมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (ค) การศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน วิเคราะห์จากค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเฉลี่ยต่อคนคิดเป็นร้อยละของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน

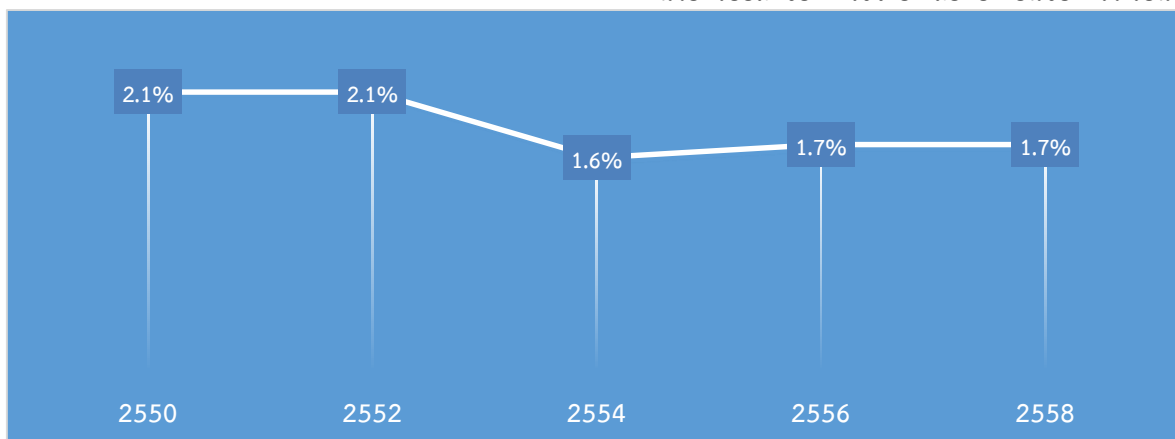
ส่วนที่ 2 หนี้สินและภาระหนี้สินเพื่อการศึกษาของภาคครัวเรือน หนี้สินด้านการศึกษาของครัวเรือน จำแนกตามแหล่งเงินกู้ ได้แก่ หนี้ในระบบ (กู้จากธนาคาร สถาบันการเงิน สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ) และหนี้นอกระบบ (กู้จากบุคคลทั่วไป รวมแชร์) และแสดงภาระหนี้สินเพื่อการศึกษาจากสัดส่วนหนี้สินด้านการศึกษาต่อรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน

ส่วนที่ 1 ค่าใช้จ่ายและภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน

จากรายงานผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ช่วงปี 2550 - 2558 พบว่า ในปี 2550 ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยด้านการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 2.1 ของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน และปรับลดลงมาเป็นร้อยละ 1.6 ของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนในปี 2554 และเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในปีต่อมา ทั้งนี้ นโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งเริ่มดำเนินการในปี 2552 อาจมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน และครัวเรือนสามารถใช้จ่ายเงินเพื่อเป้าหมายอื่นได้มากขึ้น อาทิ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล เป็นต้น

แผนภาพที่ 3.2.2 ร้อยละของค่าใช้จ่ายด้านการศึกษานอกระบบต่อครัวเรือน ปี 2550 – 2558

หน่วย: ร้อยละของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ในปี 2550, 2552, 2554, 2556 และ 2558

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้รัฐจะมีนโยบายสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ครัวเรือนยังคงมีค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา เนื่องจากผู้เรียนหรือครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายส่วนเกินจากเกณฑ์และวงเงินที่รัฐให้การสนับสนุน ภายใต้นโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัว สำหรับ 5 รายการค่าใช้จ่ายหลัก ได้แก่ ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (รายละเอียดเกณฑ์จัดสรรแสดงในภาคผนวก ก) ผู้เรียนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนเกินจากเกณฑ์ที่รัฐอุดหนุน รวมถึงค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้รับการสนับสนุน อาทิ ค่าอาหาร และ ค่าเดินทาง เป็นต้น ทั้งนี้ หากพิจารณาในแง่ของการลงทุนด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ค่าใช้จ่ายส่วนเกินสะท้อนถึงการลงทุนหรือเลือกรับบริการการศึกษาของภาคครัวเรือนที่สูงกว่าเกณฑ์หรือระดับบริการที่รัฐจัดให้ และในแง่ของการลงทุนด้านการศึกษาของภาครัฐ ค่าใช้จ่ายส่วนเกินอาจสะท้อนถึงความไม่เพียงพอของเงินอุดหนุนหรือเกณฑ์จัดสรรยังไม่เหมาะสม ซึ่งควรมีการประเมินผลนโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลของนโยบาย และผลกระทบของนโยบายในมิติต่าง ๆ

การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน โดยอาศัยข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาปี 2558 ทั้งในระดับครัวเรือน (Record 09) และระดับบุคคล (Record 02) และแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ตามรายการค่าใช้จ่ายหลัก และตามระดับการศึกษาตามนโยบายสนับสนุนการศึกษาของรัฐ ทั้งนี้ รายการค่าใช้จ่ายและหน่วยวัดจากฐานข้อมูลทั้ง 2 ฐานมีความแตกต่างกัน และค่าใช้จ่ายในฐานข้อมูลระดับครัวเรือนไม่มีการจำแนกตามระดับการศึกษา

3.2.1 การวิเคราะห์ตามรายการค่าใช้จ่ายหลัก

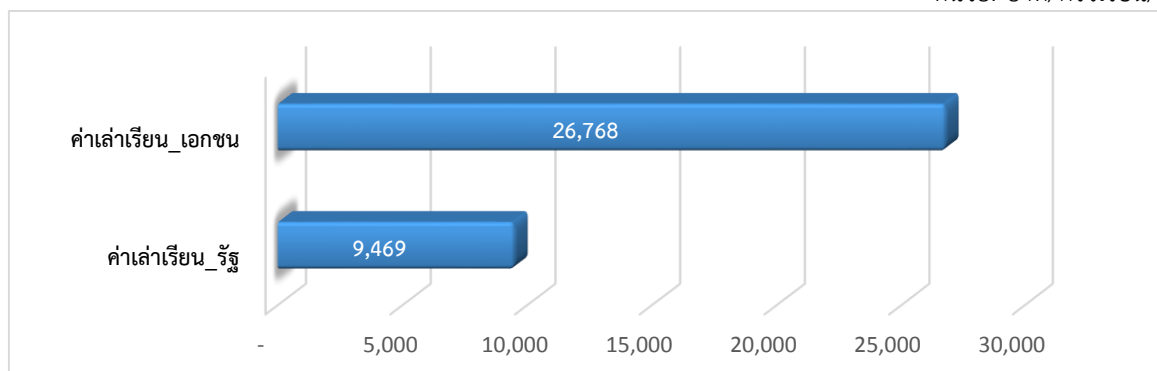
รายการค่าใช้จ่ายหลัก จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม ผลการวิเคราะห์สรุปดังนี้

(1) ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยต่อครัวเรือน

จากฐานข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน (Record 09) พบว่า ในปี 2558 ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยที่ครัวเรือนลงทุนสำหรับสถานศึกษาของรัฐประมาณ 9,469 บาท/ครัวเรือน/ปี และสำหรับสถานศึกษาของเอกชนประมาณ 26,768 บาท/ครัวเรือน/ปี (ประมาณ 2.8 เท่าของรัฐ)

แผนภาพที่ 3.2.3 ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2558

หน่วย: บาท/ครัวเรือน/ปี

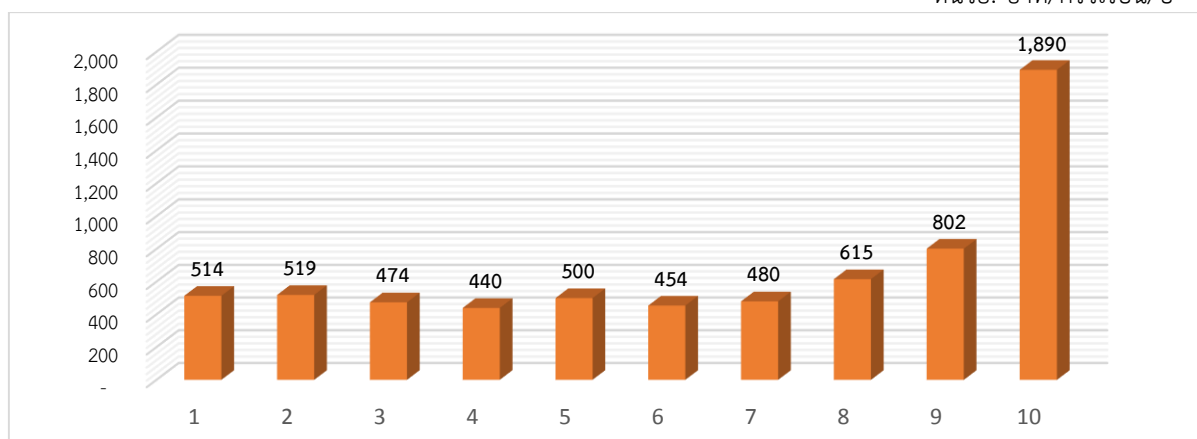
ที่มา: ฐานข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน (Record09) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

ทั้งนี้ ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมสำหรับสถานศึกษาเอกชนมักสูงกว่าสถานศึกษาของรัฐ เนื่องจากต้นทุนการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน สถานศึกษาเอกชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษาต่ำกว่าสถานศึกษาของรัฐ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายสำหรับเงินเดือนบุคลากรและครูผู้สอน สถานศึกษาเอกชนที่รับเงินอุดหนุนจากรัฐ สามารถเรียกเก็บค่าจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมจากผู้เรียนหรือผู้ปกครองได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐกำหนด (ดูรายละเอียดผนวก ข)

เมื่อพิจารณาตามระดับชั้นรายได้ครัวเรือน แผนภาพที่ 3.2.4 และ 3.2.5 แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนกลุ่มรายได้สูงมีค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยสำหรับสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน สูงกว่าครัวเรือนกลุ่มรายได้ต่ำ ซึ่งอาจสะท้อนว่า **ครัวเรือนกลุ่มรายได้สูงมีความต้องการลงทุนด้านการศึกษา หรือเลือกบริการการศึกษาที่มีราคาสูงกว่าเกณฑ์ที่รัฐสนับสนุน** อาทิ โปรแกรม/หลักสูตรที่มีการเรียนกับครูชาวต่างชาติ หลักสูตรเรียนเพื่อปรับพื้นฐาน โปรแกรมเรียนวิชาเสริม (ภาษาจีน อังกฤษ ญี่ปุ่น) เป็นต้น

แผนภาพที่ 3.2.4 ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยต่อครัวเรือน สำหรับสถานศึกษาของรัฐ ปี 2558

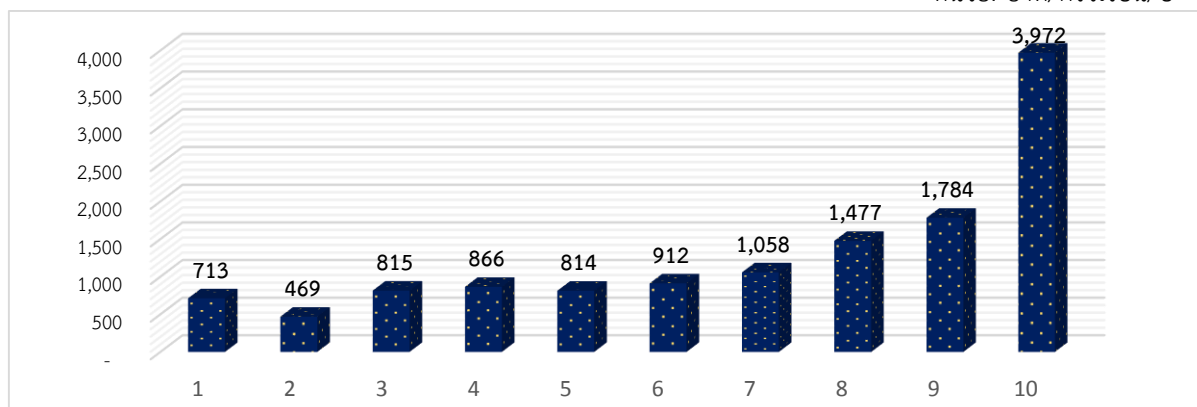
หน่วย: บาท/ครัวเรือน/ปี

ที่มา : ฐานข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน (Record09) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

แผนภาพที่ 3.2.5 ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยต่อครัวเรือน สำหรับสถานศึกษาของเอกชน ปี 2558

หน่วย: บาท/ครัวเรือน/ปี

ที่มา: ฐานข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน (Record09) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

(2) ค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยต่อครัวเรือน

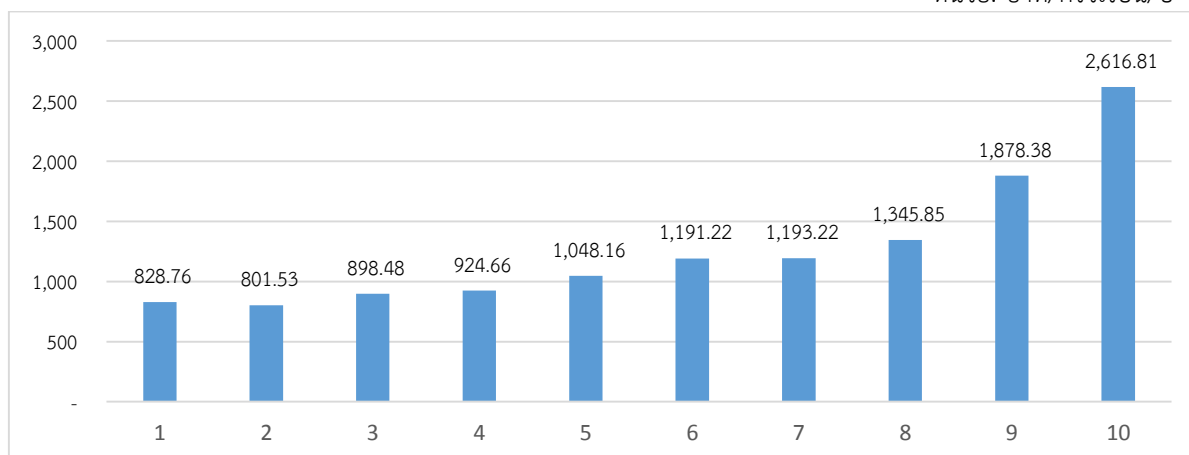
รายการค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมตามที่มีการสำรวจในระดับครัวเรือนและระดับบุคคล ประกอบด้วย ค่าหนังสือ/อุปกรณ์ ค่าเรียนพิเศษ ค่าเครื่องแบบ และค่าเดินทาง ผลการวิเคราะห์สรุปดังนี้

(ก) ค่าหนังสือ/อุปกรณ์การเรียน

จากฐานข้อมูลระดับครัวเรือน ปี 2558 ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนสำหรับค่าหนังสือ/อุปกรณ์การเรียน ประมาณ 1,390 บาท/ปี/ครัวเรือน โดย*ครัวเรือนกลุ่มรายได้สูงสุดมีค่าใช้จ่ายสำหรับค่าหนังสือ/อุปกรณ์สูงกว่าครัวเรือนกลุ่มรายได้ต่ำสุดประมาณ 3 เท่า* เนื่องจากครัวเรือนที่มีรายได้สูงอาจเลือกซื้อหนังสือ/อุปกรณ์ด้านการศึกษาที่นอกเหนือจากเกณฑ์ที่โรงเรียนจัดให้ อาทิ หนังสือเสริมทักษะภาษาอังกฤษ คู่มือสอบ เครื่องบันทึกเสียงแบบพกพา (recorder) เป็นต้น

แผนภาพที่ 3.2.6 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน สำหรับค่าหนังสือ/อุปกรณ์ ปี 2558

หน่วย: บาท/ครัวเรือน/ปี

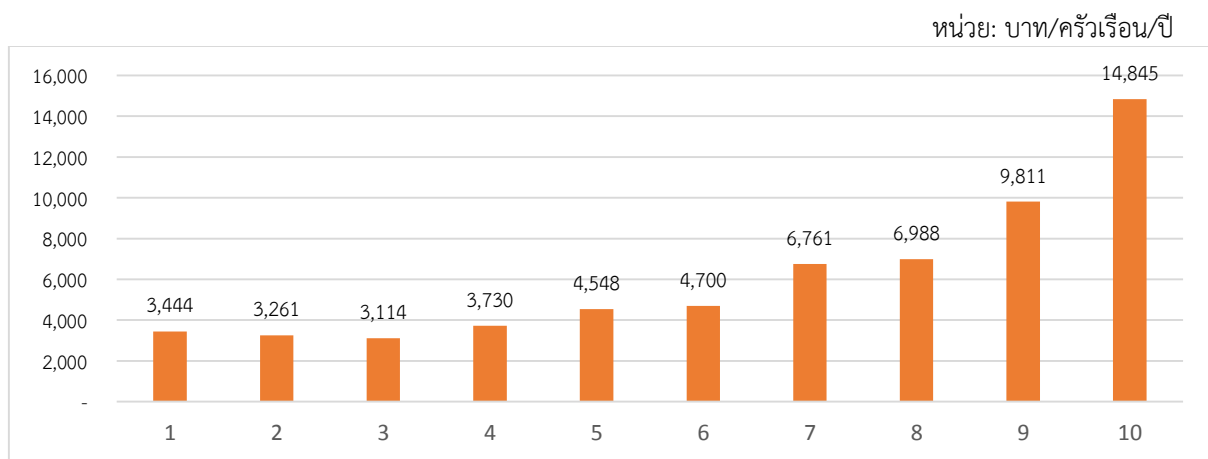

ที่มา: ฐานข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน (Record09) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

(ข) ค่าเรียนพิเศษ

จากฐานข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาระดับครัวเรือน พบว่า**ครัวเรือนทุกกลุ่มรายได้มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสำหรับค่าเรียนพิเศษ** ประมาณ 9,641 บาท/ครัวเรือน/ปี และเป็นที่น่าสังเกตว่า ครัวเรือนในกลุ่มรายได้ต่ำมีค่าเฉลี่ยของค่าเรียนพิเศษไม่แตกต่างจากครัวเรือนในกลุ่มรายได้ปานกลางมากนัก ซึ่งอาจ**สะท้อนถึงความเชื่อถือ/ค่านิยม/การให้ความสำคัญต่อการเรียนพิเศษ**ของภาคครัวเรือนในทุกกลุ่มรายได้ และขณะเดียวกันยังสะท้อนถึง**คุณภาพการสอนของสถานศึกษา**ที่อาจไม่ตรงตามความต้องการด้านวิชาการของผู้เรียน ผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนที่มีรายได้สูงจึงอาจเลือกเรียนเพิ่มเติมจากสถาบันสอนพิเศษหรือครูสอนพิเศษเป็นการส่วนตัว โดยเฉพาะหลักสูตรหรือวิชาที่จำเป็นสำหรับการศึกษาต่อ (อาทิ คณิตศาสตร์ เคมี ฟิสิกส์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น) รวมถึงกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่น ๆ อาทิ ดนตรี กีฬา ศิลปะการป้องกันตัว การทำอาหาร เป็นต้น

แผนภาพที่ 3.2.7 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน สำหรับค่าเรียนพิเศษ ปี 2558

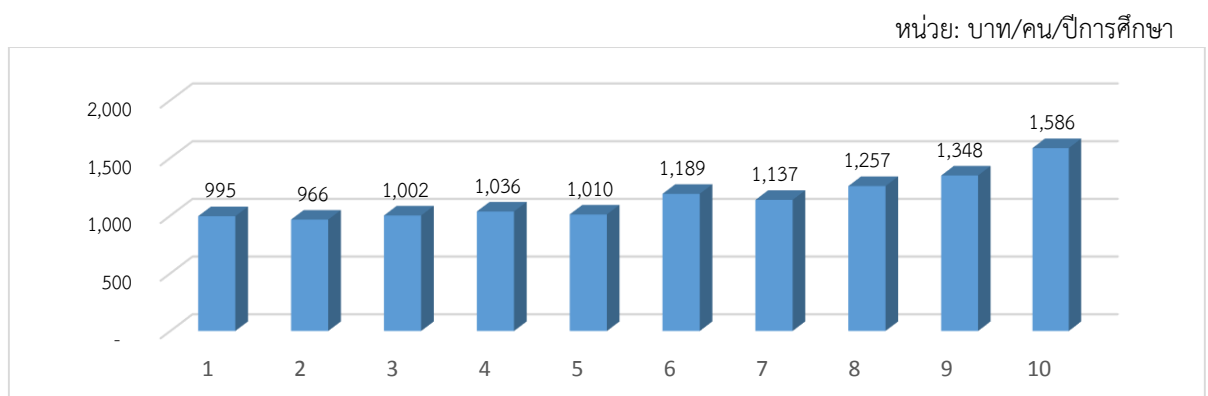

ที่มา: ฐานข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน (Record09) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

(ค) ค่าเครื่องแบบ

จากฐานข้อมูลรายบุคคล พบว่า ผู้เรียนในทุกระดับการศึกษามีค่าเครื่องแบบเฉลี่ยประมาณ 1,193 บาท/คน/ปีการศึกษา และเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้เรียนที่มาจากกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุดมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนสำหรับค่าเครื่องแบบ ใกล้เคียงกับผู้เรียนที่มาจากกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ปานกลาง และรายได้สูง ซึ่งอาจเป็นผลจาก**สถานศึกษากำหนดให้มีเครื่องแบบอื่นเพิ่มเติม** อาทิ ชุดกีฬา ชุดเนตรนารี ลูกเสือ ชุดสำหรับร่วมกิจกรรมพิเศษของสถานศึกษา เป็นต้น

แผนภาพที่ 3.2.8 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน สำหรับค่าเครื่องแบบ ปี 2558

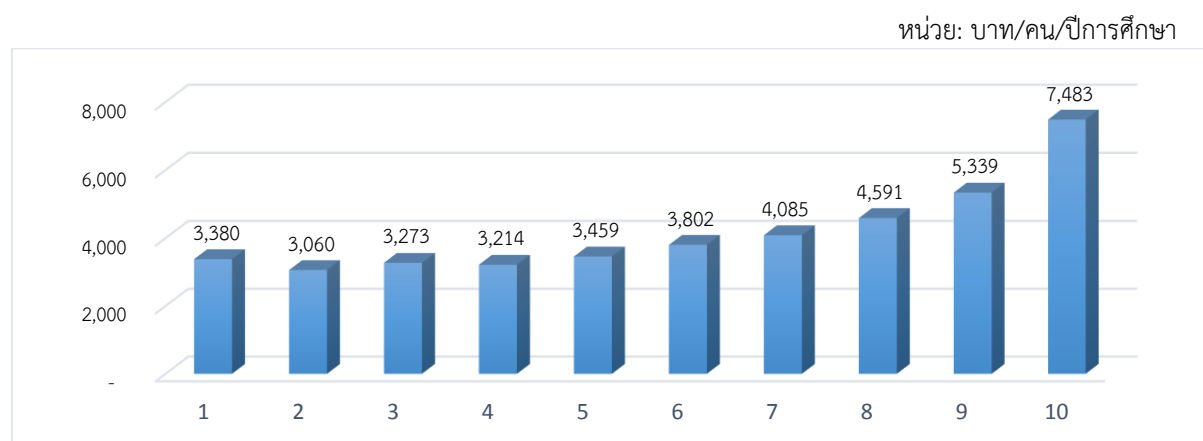

ที่มา: ฐานข้อมูลรายบุคคล (Record02) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

(ง) ค่าเดินทาง

ปัจจุบันผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ได้รับการอุดหนุนค่าเดินทาง (ยกเว้นผู้เรียนยากจนที่อาจได้รับเงินอุดหนุนค่าเดินทาง โดยถัวเฉลี่ยจ่ายจากเงินอุดหนุนตามความจำเป็นพื้นฐานหรือเงิน จปฐ.) จากฐานข้อมูลรายบุคคล พบว่า **ผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดมีค่าใช้จ่ายสำหรับค่าเดินทางคิดเป็น 2 เท่าของผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด** จากแผนภาพที่ 3.2.9 ผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดมีค่าใช้จ่ายสำหรับค่าเดินทางประมาณ 3,380 บาท/คน/ปีการศึกษา ในขณะที่ผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด มีค่าใช้จ่ายสำหรับค่าเดินทางประมาณ 7,483 บาท/คน/ปีการศึกษา ทั้งนี้ ผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนในกลุ่มที่มีรายได้สูง อาจเลือกสถานศึกษาที่มีผลการจัดการศึกษาอยู่ในระดับสูงและตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เจริญ ซึ่งผู้เรียนต้องอาศัยพาหนะส่วนตัวของผู้ปกครอง หรือรถประจำโรงเรียนในการเดินทาง ในขณะที่ผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนในกลุ่มรายได้ต่ำ อาจเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษาใกล้บ้าน ซึ่งผู้เรียนสามารถเดินทางด้วยเท้าหรืออาศัยรถโดยสารประจำทาง

แผนภาพที่ 3.2.9 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน สำหรับค่าเดินทาง ปี 2558

ที่มา: ฐานข้อมูลรายบุคคล (Record02) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

3.3.2 การวิเคราะห์ตามช่วงระดับการศึกษาตามนโยบายสนับสนุนการศึกษาของรัฐ

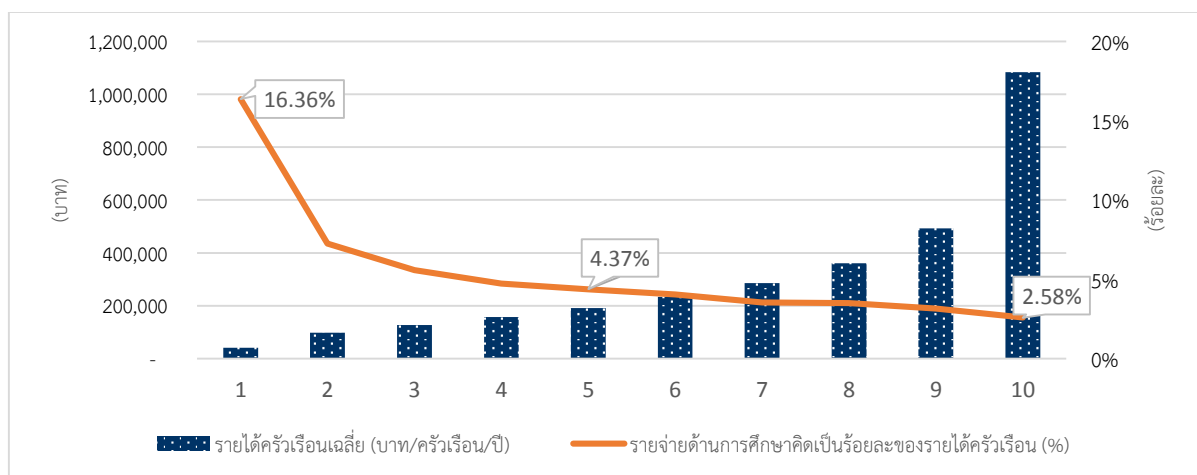
การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาข้างต้น เป็นการวิเคราะห์ในทุกระดับการศึกษา โดยที่การพัฒนาแบบการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาจำเป็นต้องวิเคราะห์จำแนกตามระดับการศึกษา การศึกษาครั้งนี้จึงอาศัยข้อมูลรายบุคคล (Record02) เป็นฐานในการวิเคราะห์ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน เนื่องจากสามารถจำแนกผลการสำรวจตามระดับการศึกษา ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์จำแนกตามระดับการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางการสนับสนุนการศึกษาที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ แผนการศึกษาแห่งชาติ และมติคณะรัฐมนตรี ดังนี้ (1) ภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และการศึกษาภาคบังคับ (2) ค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (3) ค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา (ปวส. อนุปริญญา และปริญญาตรี) ทั้งนี้ ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน มาจากการคำนวณค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปีการศึกษาคิดเป็นร้อยละของรายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน

(1) ภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาและการศึกษาภาคบังคับ

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ครบคลุมการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและการศึกษาภาคบังคับ

(ประถมศึกษา ถึง มัธยมศึกษาตอนต้น) ครั้วเรือนในทุกระดับชั้นรายได้ยังมีค่าใช้จ่ายสำหรับรายการและวงเงินที่เกินกว่าเกณฑ์ที่รัฐอุดหนุน จากฐานข้อมูลรายบุคคล (Record02) ผู้เรียนที่มาจากครั้วเรือนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคน สำหรับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและการศึกษาภาคบังคับ คิดเป็นร้อยละ 16.36 ของรายได้ครั้วเรือนเฉลี่ยต่อปี ในขณะที่ผู้เรียนที่มาจากครั้วเรือนกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคน คิดเป็นร้อยละ 2.58 ของรายได้ครั้วเรือนเฉลี่ยต่อปี

แผนภาพที่ 3.2.10 ภาวะค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาก่อนประถมศึกษาและการศึกษาภาคบังคับ

ที่มา: วิเคราะห์จากฐานข้อมูลรายบุคคล (Record02)

ตารางที่ 3.2.1 ภาวะค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาก่อนประถมศึกษาและการศึกษาภาคบังคับ

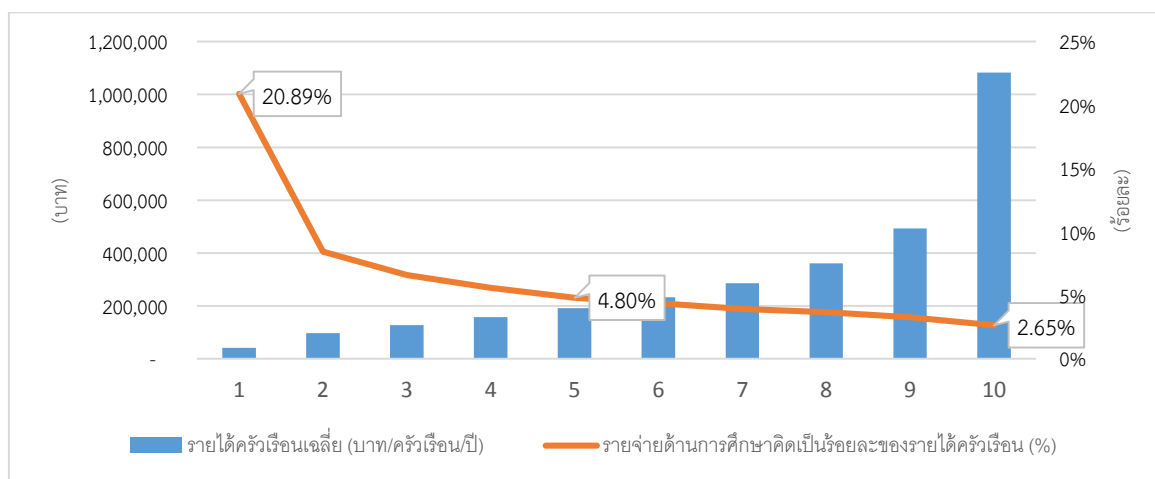
ชั้นรายได้	รายจ่ายหลักด้านการศึกษา (บาท/คน/ปีการศึกษา)				รวม	รายได้ครั้วเรือน (บาท/ครั้วเรือน/ ปี)	รายจ่าย ด้านการศึกษาคิดเป็นร้อยละ ของรายได้ ครั้วเรือน (%)
	ค่าเล่าเรียน	ค่าเครื่องแบบ	ค่าหนังสือ	ค่าเดินทาง			
1	2,469	917	630	2,722	6,737	41,168	16.36
2	2,720	879	620	2,849	7,068	97,421	7.26
3	2,822	910	585	2,761	7,079	126,765	5.58
4	2,897	978	647	2,923	7,446	157,126	4.74
5	3,613	939	660	3,154	8,365	191,344	4.37
6	4,178	1,094	695	3,435	9,402	233,026	4.03
7	4,704	1,078	729	3,604	10,115	285,470	3.54
8	6,583	1,191	833	4,046	12,652	361,284	3.50
9	8,519	1,284	964	4,769	15,536	492,538	3.15
10	18,702	1,524	1,310	6,441	27,976	1,083,309	2.58
เฉลี่ยทุก ชั้นรายได้	8,500	1,117	806	4,057	14,480	322,985	4.48

ที่มา : วิเคราะห์จากฐานข้อมูลรายบุคคล (Record02)

(2) ภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แผนภาพที่ 3.2.11 และตารางที่ 3.2.2 แสดงผลการวิเคราะห์ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษานอกระบบต่อคนในระดับก่อนประถมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุดมีภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 20.89 ของรายได้ครัวเรือน ซึ่งสูงกว่าผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนในกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง โดยผู้เรียนที่มาจากครัวเรือนในกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด มีภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาเพียงร้อยละ 2.65 ของรายได้ครัวเรือน

แผนภาพที่ 3.2.11 ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่มา: วิเคราะห์จากฐานข้อมูลรายบุคคล (Record02)

ตารางที่ 3.2.2 ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชั้นรายได้	รายจ่ายหลักด้านการศึกษา (บาท/คน/ปีการศึกษา)				รวม	รายได้ครัวเรือน (บาท/ครัวเรือน/ปี)	รายจ่ายด้านการศึกษาคิดเป็นร้อยละของรายได้ครัวเรือน (%)
	ค่าเล่าเรียน	ค่าเครื่องแบบ	ค่าหนังสือ	ค่าเดินทาง			
1	3,604	982	737	3,277	8,599	41,168	20.89
2	3,543	948	719	3,020	8,230	97,421	8.45
3	3,679	977	653	3,062	8,370	126,765	6.60
4	3,892	1,018	713	3,152	8,775	157,126	5.58
5	4,077	989	739	3,387	9,191	191,344	4.80
6	4,576	1,147	775	3,689	10,187	233,026	4.37
7	5,338	1,118	832	3,936	11,225	285,470	3.93
8	6,816	1,240	917	4,347	13,320	361,284	3.69
9	8,686	1,317	1,063	5,005	16,072	492,538	3.26
10	19,063	1,539	1,419	6,667	28,688	1,083,309	2.65
เฉลี่ยทุกชั้นรายได้	8,677	1,164	898	4,318	15,057	322,985	4.66

ที่มา : วิเคราะห์จากฐานข้อมูลรายบุคคล (Record02)

(3) ภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา (ปวส. อนุปริญญา และปริญญาตรี)

โดยทั่วไปการลงทุนด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษามีต้นทุนสูงกว่าในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบกับรูปแบบการสนับสนุนงบประมาณสำหรับระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดสรรงบประมาณทางอ้อม (indirect subsidy) อาทิ ค่าหน่วยกิต และส่วนต่างของดอกเบี้ยเงินกู้จากตลาดการเงินและกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เป็นต้น ซึ่งแตกต่างกับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดสรรงบประมาณทางตรง (direct subsidy) ในรูปของเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับรายการค่าใช้จ่ายหลัก

ตารางที่ 3.2.3 และแผนภาพที่ 3.2.12 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา จากฐานข้อมูลรายบุคคล (Record 02) ซึ่งมีรายการค่าใช้จ่ายหลักประกอบด้วย ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม ค่าเครื่องแบบ ค่าหนังสือ และค่าเดินทาง ในภาพรวมผู้เรียนในระดับอุดมศึกษามีค่าใช้จ่ายสำหรับค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมประมาณ 24,917 บาท/คน/ปีการศึกษา (คิดเป็นร้อยละ 67.87 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่นำมาพิจารณา) และผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มรายได้สูงสุดมีค่าใช้จ่ายสำหรับค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมโดยเฉลี่ย 47,444 บาท/คน/ปีการศึกษา ซึ่งสูงกว่าผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มรายได้อื่น เนื่องจากผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มรายได้สูงสุด อาจเลือกเรียนในสถาบันหรือสาขาวิชาที่มีค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมนสูง และไม่กู้เงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา อย่างไรก็ตาม ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มรายได้สูงสุด (คิดเป็นร้อยละ 6.03 ของรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน) ต่ำกว่าผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มรายได้อื่น เนื่องจากมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูง

ตารางที่ 3.2.3 ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ระดับอุดมศึกษา (ปวส. อนุปริญญา และปริญญาตรี)

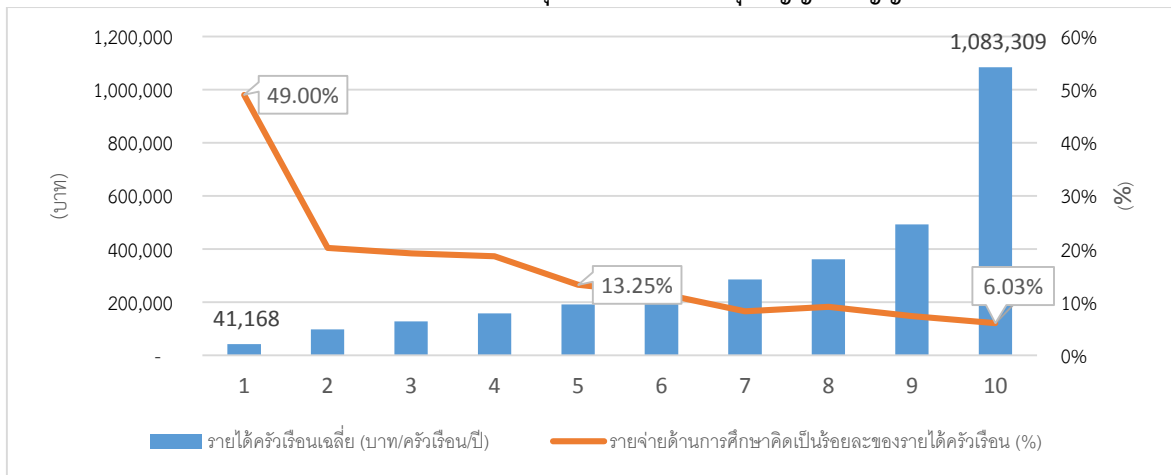
ชั้นรายได้	ค่าเฉลี่ยรายจ่ายด้านการศึกษา (บาท/คน/ปีการศึกษา)					รายได้ครัวเรือน (บาท/ครัวเรือนปี)	รายจ่ายด้านการศึกษาคิดเป็นร้อยละของรายได้ครัวเรือน (%)
	ค่าเล่าเรียน	ค่าเครื่องแบบ	ค่าหนังสือ	ค่าเดินทาง	รายจ่ายด้านการศึกษารวม		
1	13,176	1,188	1,391	4,415	20,171	41,168	49.00
2	13,564	1,202	1,419	3,463	19,649	97,421	20.17
3	15,496	1,453	2,069	5,259	24,277	126,765	19.15
4	21,895	1,434	1,865	4,092	29,286	157,126	18.64
5	16,744	1,603	2,242	4,757	25,347	191,344	13.25
6	16,586	2,079	3,051	5,217	26,933	233,026	11.56
7	14,342	1,631	1,570	5,972	23,516	285,470	8.24
8	21,924	1,554	2,120	7,361	32,958	361,284	9.12
9	23,283	1,749	2,791	8,442	36,265	492,538	7.36
10	47,444	2,043	3,320	12,480	65,286	1,083,309	6.03
เฉลี่ยทุกชั้นรายได้	24,917	1,675	2,421	7,696	36,708	322,985	11.37

ที่มา: วิเคราะห์จากฐานข้อมูลรายบุคคล (Record02)

สำหรับผู้เรียนจากครัวเรือนที่มีรายได้ไม่เกิน 200,000 บาท/ปี (ครัวเรือนในกลุ่มเดไซล์ที่ 5 ลงมา) ถือว่าเป็น “ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์” ตามประกาศคณะกรรมการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เรื่องหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และคุณสมบัติของผู้กู้ยืมเงิน (ฉบับที่ 3) ซึ่งสามารถกู้ยืมเงินสำหรับค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าครองชีพได้ ซึ่งเมื่อภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มนี้ พบว่า ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือนในกลุ่มเดไซล์ที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 13.25 ของรายได้ครัวเรือน ในขณะที่ ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด (เดไซล์ที่ 1) คิดเป็นร้อยละ 49 ของรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย ซึ่งสูงกว่าภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มรายได้สูงสุดประมาณ 8 เท่า

การที่ผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มรายได้ต่ำสุดมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาสูงกว่าผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มรายได้อื่น สะท้อนให้เห็นว่า**ผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มรายได้ต่ำสุดอาจเลือกไม่กู้ยืมเงินจากกองทุนฯ หรืออาจได้รับอนุมัติวงเงินกู้เพียงบางส่วน** ซึ่งทำให้ผู้เรียนต้องชำระส่วนต่างของค่าใช้จ่ายเอง ค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม (ได้แก่ ค่าเครื่องแบบ ค่าหนังสือ และค่าเดินทาง) ของผู้เรียนจากครัวเรือนกลุ่มรายได้ต่ำสุดจึงไม่แตกต่างจากผู้เรียนจากครัวเรือนในกลุ่มรายได้ไม่เกิน 200,000 บาท/ปี มากนัก ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาเชิงลึกเพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงต่อไป

แผนภาพที่ 3.2.12 ภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ระดับอุดมศึกษา (ปวส. อนุปริญญา ปริญญาตรี)

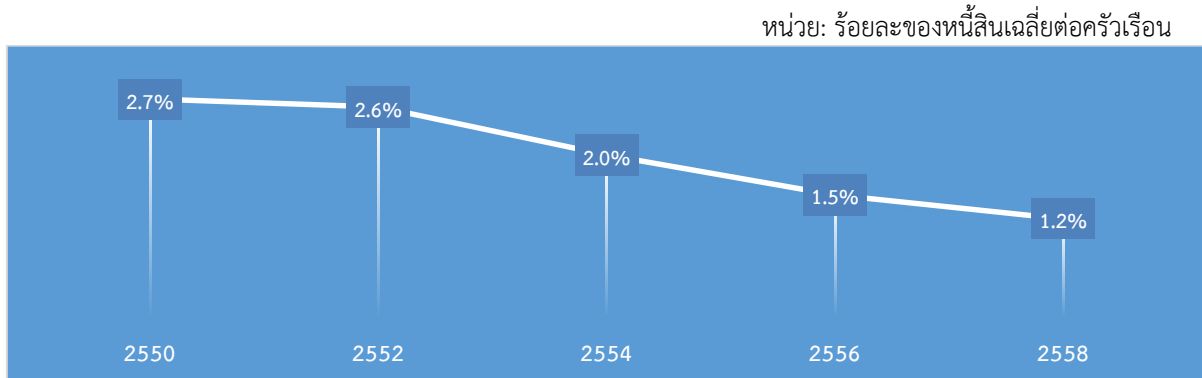

ที่มา: วิเคราะห์จากฐานข้อมูลรายบุคคล (Record02)

ส่วนที่ 2 หนี้สินและภาระหนี้สินด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน

นอกจากภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาแล้ว ความต้องการลงทุนด้านการศึกษาของภาคครัวเรือนยังอาจพิจารณาจากหนี้สินเพื่อการศึกษาของครัวเรือน ผลการสำรวจภาวะหนี้สินของครัวเรือนจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม ระหว่างปี 2550 – 2558 พบว่า ในปี 2550 อัตราร้อยละของหนี้สินเพื่อการศึกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 2.7 ของหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน และลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงร้อยละ 1.2 ของหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ทั้งนี้ นโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาที่ดำเนินการในช่วงเวลาดังกล่าว อาทิ นโยบายสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเป็นเวลา 15 ปี ที่เริ่มดำเนินการในปี 2552 อาจมีผลต่อการกู้ยืมเงินและสัดส่วนหนี้สินเพื่อการศึกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือน

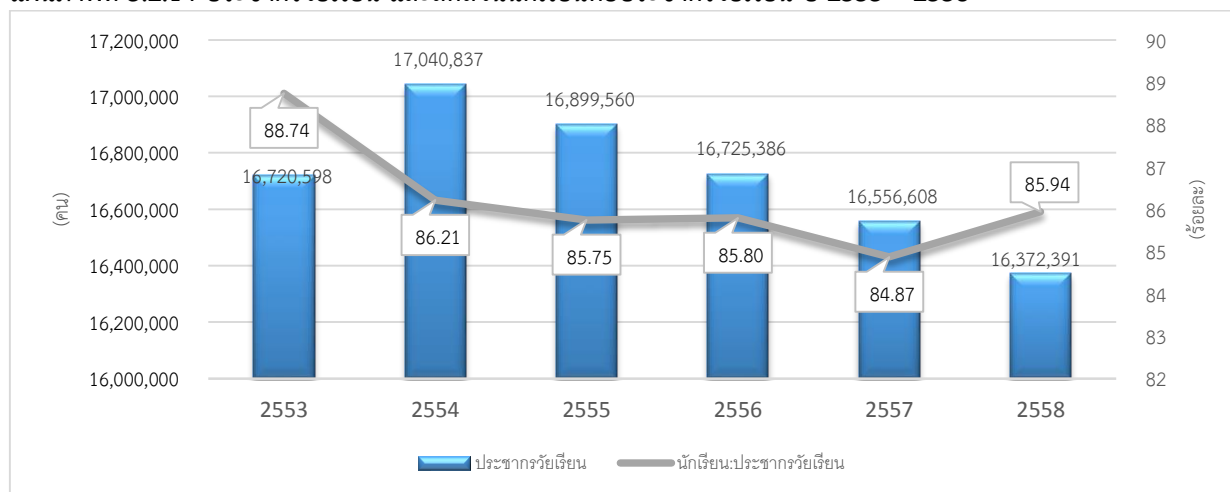
แผนภาพที่ 3.2.13 ร้อยละของหนี้สินเพื่อใช้ในการศึกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2550 – 2558

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2550, 2552, 2554, 2556 และ 2558

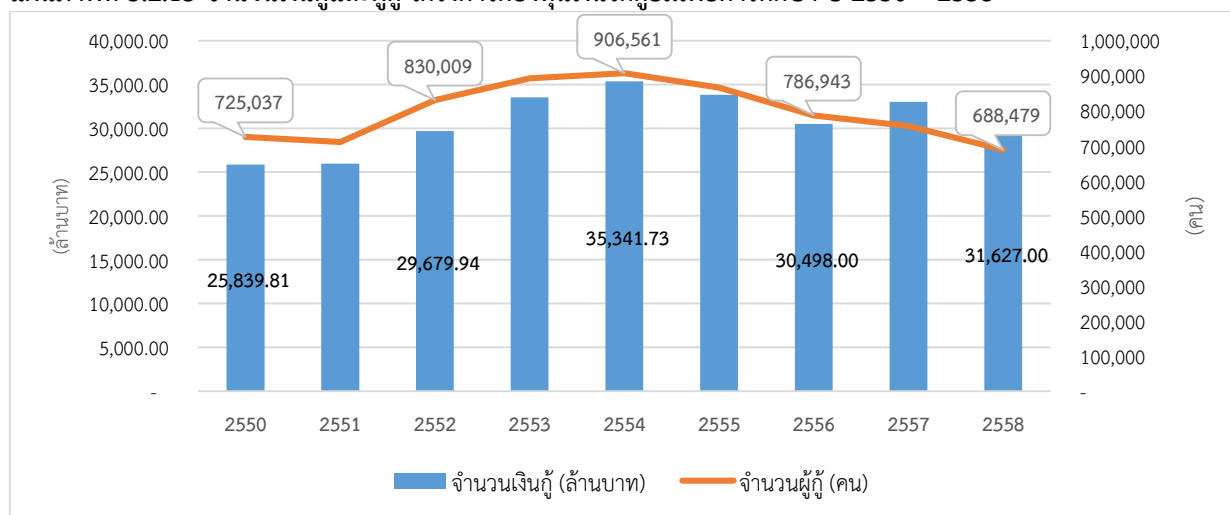
นอกจากนี้ หนี้สินเพื่อการศึกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือนยังอาจลดลง เนื่องจากจำนวนประชากรวัยเรียนมีแนวโน้มลดลง (แผนภาพที่ 3.2.14) ประกอบกับในระยะสิบปีที่ผ่านมาจำนวนผู้กู้ใหม่และจำนวนเงินกู้จากกองทุนเพื่อศึกษามีแนวโน้มลดลง (แผนภาพที่ 3.2.15)

แผนภาพที่ 3.2.14 ประชากรวัยเรียน และสัดส่วนนักเรียนต่อประชากรวัยเรียน ปี 2553 – 2558

ที่มา: สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2557-2558, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

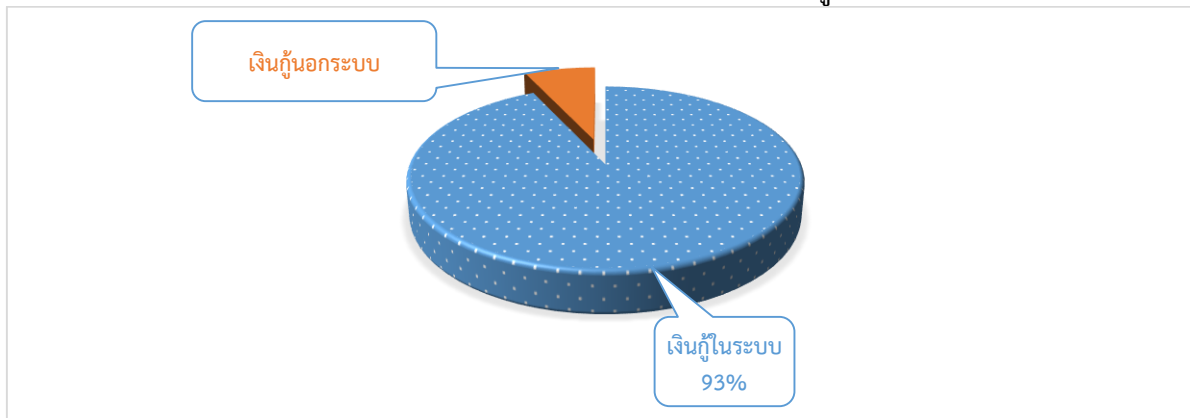
แผนภาพที่ 3.2.15 จำนวนเงินกู้และผู้กู้ โครงการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ปี 2550 – 2558

ที่มา: รายงานผลการดำเนินงานสำนักงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2550, 2552, 2554, 2556 และ 2558

ผลการวิเคราะห์หนี้สินเพื่อการศึกษาของครัวเรือน จำแนกตามแหล่งเงินกู้ จากข้อมูลหนี้สินของครัวเรือน ปี 2558 พบว่า ประมาณร้อยละ 93 ของครัวเรือนที่มีหนี้สินเพื่อการศึกษา กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ในระบบ อาทิ ธนาคาร สถาบันการเงิน สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เป็นต้น และพบว่ามีครัวเรือนบางส่วน (ประมาณร้อยละ 7 ของครัวเรือนที่มีหนี้สินเพื่อการศึกษา) กู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ อาทิ บุคคลอื่นภายนอกครัวเรือน การเล่นแชร์ เป็นต้น

แผนภาพที่ 3.2.16 สัดส่วนครัวเรือนที่เป็นหนี้เพื่อการศึกษา จำแนกตามแหล่งเงินทุน ปี 2558

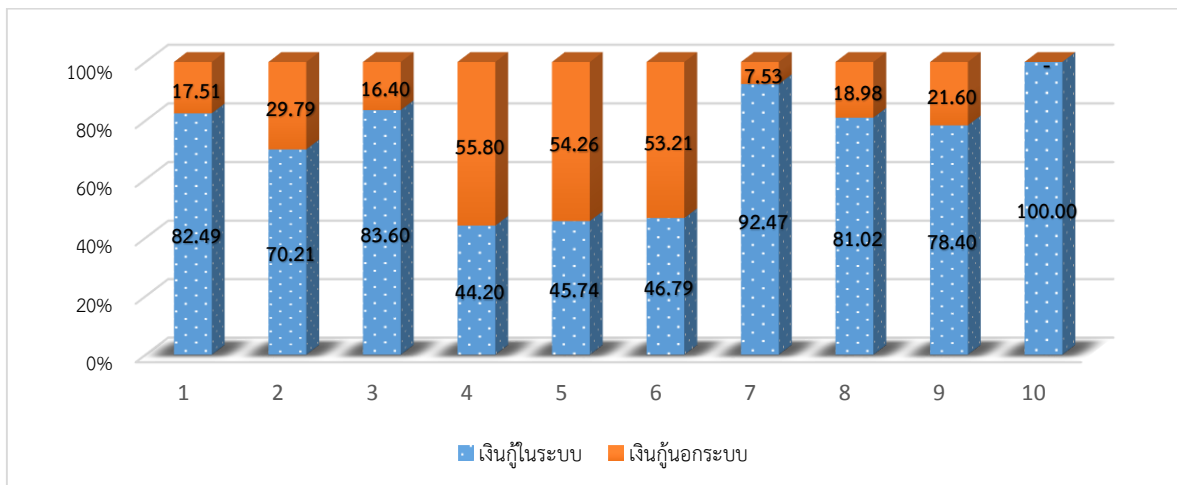

ที่มา : ฐานข้อมูลค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน (Record09) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

ทั้งนี้ จากการสอบถามจำนวนหนี้สินที่ยังมีอยู่ ณ วันสุดท้ายของเดือนที่สำรวจ พบว่า ครัวเรือนที่กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนจากการกู้ยืมเงินในระบบและนอกระบบ ประมาณ 129,808 บาท/ครัวเรือน และ 36,213 บาท/ครัวเรือน ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จากแผนภาพที่ 3.2.17 พบว่า **ครัวเรือนกลุ่มรายได้ปานกลาง มีสัดส่วนหนี้สินเพื่อการศึกษาจากแหล่งเงินนอกระบบสูงกว่าแหล่งเงินในระบบ** (รวมกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา)

แผนภาพที่ 3.2.17 สัดส่วนหนี้สินเพื่อการศึกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2558 จำแนกตามแหล่งเงินทุน

หน่วย: ร้อยละ

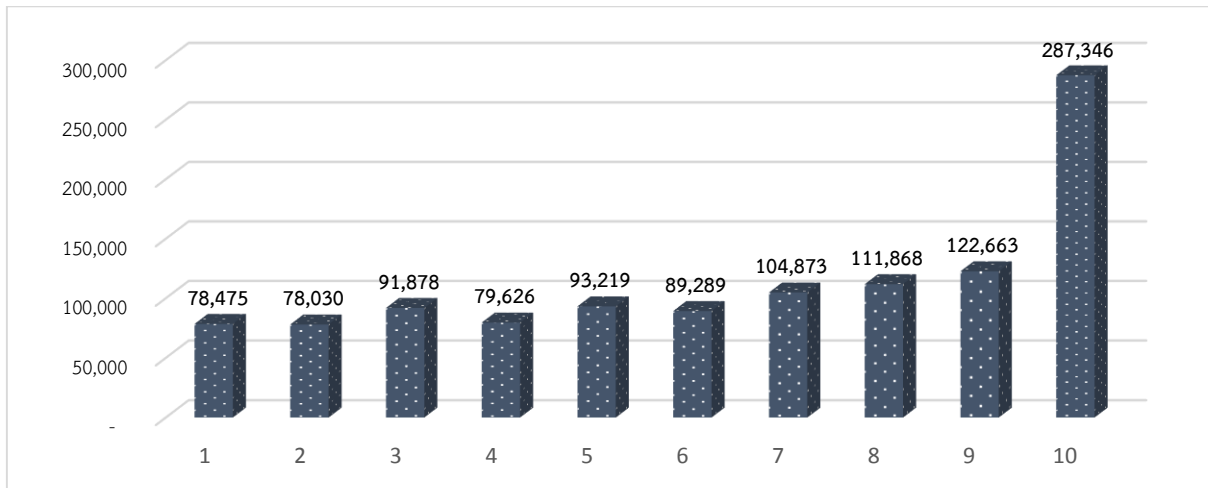
ที่มา : ฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน (Record17) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

หมายเหตุ : ไม่พบการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินนอกระบบ จากครัวเรือนกลุ่มรายได้สูงสุด

เป็นที่น่าสังเกตว่า **ครัวเรือนในกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดมีค่าเฉลี่ยหนี้สินเพื่อการศึกษาจากแหล่งเงินกู้ในระบบสูงกว่าครัวเรือนในกลุ่มรายได้อื่น** (ประมาณ 3.6 เท่าของครัวเรือนในกลุ่มที่ยากจนที่สุด) ซึ่งสะท้อนระดับการลงทุนเพื่อการศึกษาที่สูงกว่าของครัวเรือนในกลุ่มรายได้สูง กล่าวคือครัวเรือนในกลุ่มรายได้สูงอาจให้ความสำคัญต่อการลงทุนด้านการศึกษาและเลือกกู้ยืมเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่มีคุณภาพและค่าใช้จ่ายสูงกว่าระดับมาตรฐาน นอกจากนี้ **ไม่พบการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินนอกระบบเพื่อการศึกษาของครัวเรือนกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด** เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ในระดับสูง ซึ่งอาจสอดคล้องตรงตามเงื่อนไขการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินในระบบ (อาทิ

ธนาคาร สหกรณ์ เป็นต้น) และได้รับอนุมัติวงเงินให้กู้ยืมจากแหล่งเงินในระบบเพียงพอ โดยไม่จำเป็นต้อง
 กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งเงินนอกระบบ
แผนภาพที่ 3.2.18 หนี้สินเพื่อการศึกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือน จากแหล่งเงินกู้ในระบบ ปี 2558

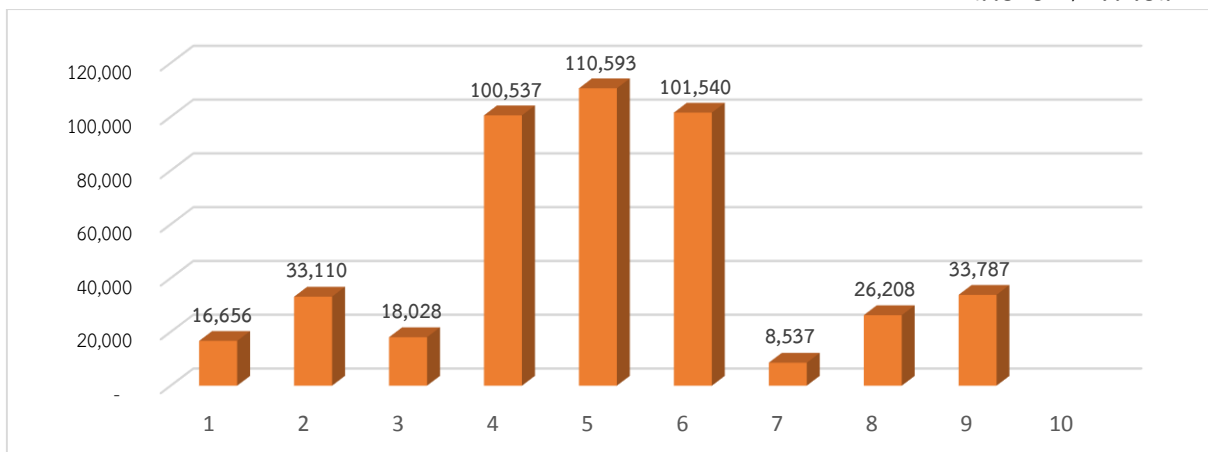
หน่วย: บาท/ครัวเรือน

ที่มา : ฐานข้อมูลหนี้สินของครัวเรือน (Record17) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

แผนภาพที่ 3.2.19 หนี้สินเพื่อการศึกษาเฉลี่ยต่อครัวเรือน จากแหล่งเงินกู้นอกระบบ ปี 2558

หน่วย: บาท/ครัวเรือน

ที่มา : ฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน (Record17) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

หมายเหตุ : ไม่พบการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินนอกระบบ จากครัวเรือนกลุ่มรายได้สูงสุด

เนื่องจากข้อมูลหนี้สินเพื่อการศึกษาของครัวเรือนเป็นการสำรวจในภาพรวมทุกระดับ
 การศึกษาและเป็นจำนวนหนี้สิน ณ วันสุดท้ายของเดือนที่สำรวจ ประกอบกับเงื่อนไขการชำระหนี้ส่วนใหญ่
 กำหนดงวดชำระหนี้เป็นรายเดือน ในการวิเคราะห์ภาระหนี้สินเพื่อการศึกษาของภาคครัวเรือน จึงอาศัย
 การเปรียบเทียบสัดส่วนหนี้สินเพื่อการศึกษาและรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

ตารางที่ 3.2.4 ภาระหนี้สินเพื่อการศึกษาของภาคครัวเรือน จำแนกตามระดับชั้นรายได้ครัวเรือน

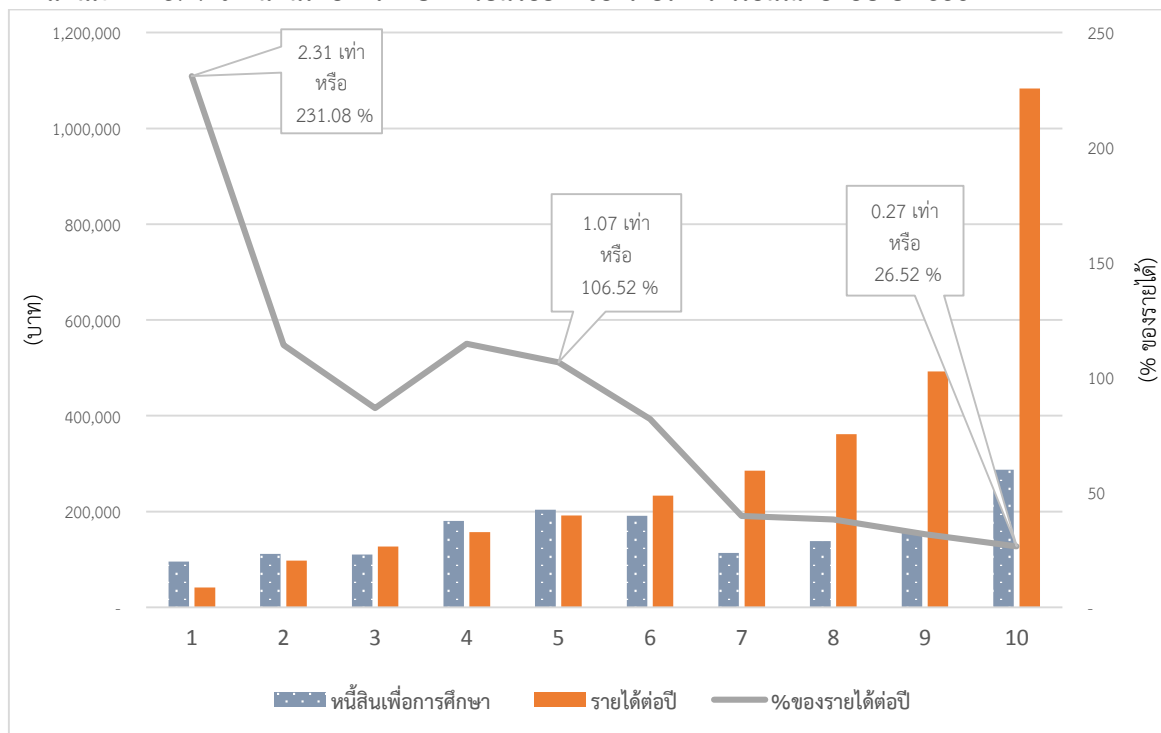
หน่วย: บาท/ครัวเรือน

ชั้นรายได้	เงินกู้ในระบบ	เงินกู้นอกระบบ	หนี้สินเพื่อการศึกษา	รายได้ครัวเรือนต่อปี	หนี้สินการศึกษาต่อรายได้ครัวเรือนต่อปี (เท่า)	หนี้สินการศึกษาคิดเป็นร้อยละของรายได้ครัวเรือนต่อปี (ร้อยละ)
1	78,475	16,656	95,131	41,168	2.31	231.08
2	78,030	33,110	111,141	97,421	1.14	114.08
3	91,878	18,028	109,906	126,765	0.87	86.70
4	79,626	100,537	180,164	157,126	1.15	114.66
5	93,219	110,593	203,812	191,344	1.07	106.52
6	89,289	101,540	190,828	233,026	0.82	81.89
7	104,873	8,537	113,410	285,470	0.40	39.73
8	111,868	26,208	138,076	361,284	0.38	38.22
9	122,663	33,787	156,450	492,538	0.32	31.76
10	287,346	-	287,346	1,083,309	0.27	26.52
เฉลี่ยทุกชั้นรายได้	129,808	36,213	166,022	322,985	0.51	51.40

ที่มา: ฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน (Record17) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

หมายเหตุ: ไม่พบการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินนอกระบบ จากครัวเรือนกลุ่มรายได้สูงสุด

แผนภาพที่ 3.2.20 หนี้สินเพื่อการศึกษาคิดเป็นร้อยละของรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี ปี 2558

ที่มา : ฐานข้อมูลหนี้สินครัวเรือน (Record17) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558

จากตารางที่ 3.2.6 และแผนภาพที่ 3.2.20 ครีวเรือนที่อยู่ในกลุ่มรายได้ต่ำมีภาระหนี้สินเพื่อการศึกษาสูงกว่าครีวเรือนที่อยู่ในกลุ่มรายได้ปานกลางและรายได้สูง โดยครีวเรือนในกลุ่มรายได้ต่ำสุดมีหนี้สินเพื่อการศึกษาสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อปี ประมาณ 2.31 เท่า หรือคิดเป็นร้อยละ 231.08 ของรายได้ต่อปี ในขณะที่ครีวเรือนในกลุ่มรายได้สูงสุดมีหนี้สินเพื่อการศึกษาสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ 0.27 เท่า หรือคิดเป็นร้อยละ 26.52 ของรายได้ต่อปี ทั้งนี้ ในการพิจารณาแนวทางการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะในรูปกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับความสามารถในการชำระคืนเงิน และการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายและการชำระคืนเงินของผู้กู้ เนื่องจากอาจมีการนำเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น และไม่สามารถติดตามผู้กู้ที่ครบกำหนดชำระได้

4. สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปและอภิปราย

รายจ่ายด้านการศึกษาของประเทศไทยแสดงให้เห็นถึงการลงทุนด้านทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคครัวเรือน และภาคส่วนอื่น ทำให้ทราบถึงจำนวนเงิน แหล่งเงินทุน และกิจกรรมการใช้จ่ายในระดับการศึกษาต่าง ๆ ทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารการศึกษา ดังนั้น ผลการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาสามารถสะท้อนประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการศึกษา โดยมีสรุปและอภิปรายผล ดังนี้

1) ประสิทธิภาพการลงทุนด้านการศึกษา

ปี 2558 ประเทศไทยลงทุนเพื่อการศึกษาทั้งหมดคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 5.2 ของ GDP (OECD, 2016) โดยภาครัฐยังคงมีบทบาทหลักในด้านการลงทุนเพื่อการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 80 ของการลงทุนทั้งหมด เนื่องจากการลงทุนด้านการศึกษาให้ผลตอบแทนต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ ช่วยเพิ่มผลผลิตการผลิต (productivity) และการเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ของประเทศ (Rauch, 1993; Engelbrecht, 1997; Benhabib and Spiegel, 1994; Gonand, 2007) ช่วยลดปัญหาอาชญากรรม สุขภาพอนามัย และงบประมาณด้านการรักษาความปลอดภัยและด้านสาธารณสุขภายในประเทศ (Usher, 1997; Baum & Payea, 2005; Cutler & Lleras-Muney, 2006) เป็นต้น โดยรัฐจัดสรรงบประมาณในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เยาวชนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม อาทิ โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ โครงการเรียนฟรี 15 ปี โดยสนับสนุนเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัว เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน และค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทุกสังกัด จากการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี 15 ปี โดยองค์กรยูนิเซฟร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า ระบบติดตามการดำเนินงานโครงการยังไม่เข้มแข็ง โรงเรียนบางส่วนยังขาดศักยภาพในการจัดทำระบบบัญชีและการเงินที่ถูกต้อง (ยูนิเซฟ, 2560) นอกจากนี้ ระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาได้สนับสนุนในรูปแบบของเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา (student loans) สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญและสายอาชีพ) ถึงระดับปริญญาตรี แต่จากการศึกษาพบว่า ขาดกลไกในการตรวจสอบการจัดสรรเงินกู้ยืมทำให้เกิดการรั่วไหลมาก ขาดกลไกการติดตามการชำระหนี้คืนที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดความสูญเสียต่อรัฐและผู้เสียหาย (เสกสรรค์ บุญรอด, 2552)

การลงทุนด้านการศึกษาของภาครัฐยังคงขาดประสิทธิภาพในหลายมิติ อาทิ การสนับสนุนงบประมาณให้แก่สถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีต้นทุนทางการศึกษาเฉลี่ยต่อหัวนักเรียนสูงกว่าในสถานศึกษาขนาดใหญ่เป็นเงินเดือนและค่าตอบแทนของครูและบุคลากร ส่วนรายจ่ายเพื่อกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพมีสัดส่วนน้อย เช่น การพัฒนาครูมีสัดส่วนการลงทุนเพียงร้อยละ 0.3 และการพัฒนาการเรียนการสอน ร้อยละ 2.12 เป็นต้น ซึ่งอาจมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ปี 2558 พบว่า ผลการทดสอบโดยเฉลี่ยยังต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2560) และจากผลการทดสอบ

PISA 2015 พบว่า คะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการอ่านของนักเรียนไทยมีแนวโน้มลดลง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

ทั้งนี้ ปัจจัยด้านคุณภาพครูเป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดยประเทศที่มีคะแนน PISA สูง เช่น ฟินแลนด์ จีน-ฮ่องกง สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ ต่างมีจุดเด่นที่คุณภาพครูทั้งสิ้น ตั้งแต่การผลิตครู การคัดสรรครู และการพัฒนาครู สำหรับครูประจำการของไทยที่สอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีครูที่สอนตรงวุฒิในสัดส่วนต่ำ โดยเฉพาะครูสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ทำให้ต้องใช้ครูที่จบการศึกษาอื่น ๆ มาสอนแทน รัฐจึงต้องพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาที่มุ่งไปสู่คุณภาพระดับสูง (qualified teachers) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2554) และในบางประเทศ อาทิ นิวซีแลนด์ โรงเรียนที่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีรายจ่ายเพื่อการพัฒนาครูเฉลี่ยร้อยละ 2 – 3 ของรายจ่ายทั้งหมด โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีรายจ่ายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (เช่น การพัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และการพัฒนาครู) โดยเฉลี่ยร้อยละ 12 ของรายจ่ายทั้งหมด ในขณะที่โรงเรียนประถมศึกษาที่มีรายจ่ายด้านนี้โดยเฉลี่ยร้อยละ 8 ของรายจ่ายทั้งหมด (New Zealand Council for Educational Research, 2004)

2) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

จากผลการสำรวจเด็กและเยาวชน ปี 2551 พบว่า การไม่มีเงินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการศึกษาเป็นเหตุผลหลักที่เด็กและเยาวชนไทยอายุ 6-24 ปี ไม่เข้ารับการการศึกษา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551) รัฐบาลจึงได้ดำเนินนโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาแก่เด็กทุกคนตั้งแต่ปี 2545 โดยในปี 2558 รัฐได้ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญและอาชีพ) หรือโครงการเรียนฟรี 15 ปี จำนวน 89,593 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.36 ของรายจ่ายด้านการศึกษาภาครัฐ ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งจะได้รับเงินอุดหนุนรายหัวจากรัฐเป็นค่าจัดการเรียนการสอน ค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และค่าแบบเรียน และนักเรียนทุกคนได้รับอุดหนุนค่าเครื่องแบบและค่าอุปกรณ์การเรียนโดยตรง ทั้งนี้ นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน มีรายได้ครัวเรือนไม่เกิน 40,000 บาท/ปี ยังได้รับจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติม ที่เรียกว่า “เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับเด็กยากจน” โดยจัดสรรให้ผู้เรียนยากจนในระดับประถมศึกษาไม่เกินร้อยละ 40 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไม่เกินร้อยละ 30 ของจำนวนนักเรียนแต่ละโรงเรียน ซึ่งจากการผลการศึกษาของ ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์ และคณะ พบว่า จำนวนเด็กยากจนที่โรงเรียนทั่วประเทศแฉ่งเกินกว่าเป้าหมายที่รัฐจัดสรร ส่งผลให้เด็กยากจนในโรงเรียนที่มีจำนวนเด็กยากจนมากกว่าโควตาได้รับการอุดหนุนน้อยกว่าที่ควร นอกจากนี้ เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะสูงกว่าเกณฑ์ยากจนบางส่วนยังอาจได้รับการอุดหนุนด้วย (ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์ และคณะ, 2558)

นโยบายของรัฐดังกล่าว อาจมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือนและครัวเรือนสามารถใช้จ่ายเงินเพื่อเป้าหมายอื่นได้มากขึ้น อาทิ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล เป็นต้น จากผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ช่วงปี 2550 - 2558 พบว่า ภายหลังจากรัฐบาลเริ่มดำเนินนโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ในปี 2552 ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายและหนี้สินเฉลี่ยด้านการศึกษาลดลง โดยในปี 2550 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยด้านการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 2.1 ของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน และปรับลดลงมาเป็นร้อยละ 1.6 ของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนในปี 2554

เช่นเดียวกับหนี้สินเฉลี่ยด้านการศึกษาที่ลดลงจากร้อยละ 2.7 ในปี 2550 เหลือร้อยละ 2.0 ของหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ในปี 2554 อย่างไรก็ตาม จากผลการเปรียบเทียบภาระค่าใช้จ่ายและหนี้สินด้านการศึกษาของครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน พบว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุดยังคงมีภาระค่าใช้จ่ายและหนี้สินด้านการศึกษาสูงกว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุดในทุกระดับการศึกษา ซึ่งสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำในการลงทุนทางการศึกษา

สำหรับปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ศึกษาสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่มีผลคะแนน PISA แตกต่างกัน พบว่า โรงเรียนของไทยมีความแตกต่างของสถานะเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนมาก และความแตกต่างดังกล่าวอาจมีผลต่อคะแนน PISA โดยนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนสาธิตซึ่งมีค่าดัชนีสถานะเศรษฐกิจและสังคมเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มโรงเรียนอื่น (0.69) มีผลคะแนน PISA สูงที่สุด ในขณะที่นักเรียนในกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสของ สพฐ. ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนในชนบท มีค่าดัชนีสถานะเศรษฐกิจและสังคมเฉลี่ยต่ำ (-2.25) มีผลคะแนน PISA ต่ำที่สุด ซึ่งโรงเรียนในกลุ่มประเทศ OECD ที่มีผลคะแนน PISA สูง มีความแตกต่างของสถานะเศรษฐกิจและสังคมต่ำ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2554)

ทั้งนี้ การจัดสรรงบประมาณเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษา งานวิจัยจำนวนมากพบว่า ปัจจัยทางด้านครัวเรือน (อาทิ รายได้และหนี้สินครัวเรือน อาชีพ และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง เป็นต้น) มีผลต่อการลงทุนด้านการศึกษา ผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษามีแนวโน้มที่จะสนับสนุนให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษ (Strauss and Thomas, 1995; Sathar and Lloyd, 1994) และรายได้ครัวเรือนมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนด้านศึกษา (Chevalier et al, 2005; Grimm, 2011) ทั้งนี้ ตามทฤษฎีทุนมนุษย์ (human capital theory) ครัวเรือน/ผู้เรียนตัดสินใจลงทุนหรือเข้ารับการศึกษ เมื่อผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุน (lifetime earnings) สูงกว่าต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้น ทั้งต้นทุนทางตรง (อาทิ ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม ค่าหนังสือ/อุปกรณ์การเรียน ค่าเสื้อผ้า ค่าเดินทาง เป็นต้น) และต้นทุนทางอ้อม (อาทิ ค่าเสียโอกาสจากการเลือกศึกษา แทนการทำงานมีรายได้) (Becker, 1964)

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ปัญหาชี้รายจ่ายด้านการศึกษาดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิรูประบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา เพื่อให้รัฐสามารถใช้เครื่องมือทางการเงินและการคลังในการกำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน ติดตามประเมินผล และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ มาตรฐาน ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รวมทั้งเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และกำกัการผลิตและพัฒนากำลังคนของสถานศึกษาเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศและความเปลี่ยนแปลงของโลก ดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาระบบบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษา

1) สถานศึกษาซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐ ต้องรายงานผลการพัฒนาการศึกษา ทั้งด้านผลการดำเนินงาน (performance audit) การบริหารจัดการ (management audit) และการเงิน (financial audit) ที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับระบบการประกันคุณภาพภายใน (internal audit) และการประเมินคุณภาพภายนอก (external audit) ผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่สถานศึกษาในการบันทึกและรายงาน

2) กำกับและส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำระบบบัญชีสถานศึกษาตามเกณฑ์คงค้าง (accrual basis) เพื่อให้สถานศึกษาและผู้เรียนสามารถรับรู้ต้นทุนต่อหน่วยของการผลิตบริการการศึกษาที่สะท้อนคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญในการจัดทำระบบบัญชีของสถานศึกษาเป็นการเฉพาะ

4.2.2 ข้อเสนอแนะทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา

1) ขนาดของห้องเรียนและขนาดโรงเรียนเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้ต้นทุนทางการศึกษาเฉลี่ยต่อหัวนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น ดังนั้น รัฐจึงควรปรับประสิทธิภาพการลงทุนเพื่อการศึกษาให้เชื่อมโยงกับการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยปรับขนาดโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพความจำเป็นของพื้นที่ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากความประหยัดต่อขนาด (economies of scale) ซึ่งจะช่วยให้สามารถลดปริมาณเงินที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมการใช้จ่ายที่เกินความจำเป็น และเพิ่มให้กับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาภายใต้การใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด

2) สำหรับการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นหลักประกันการเข้าถึงการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนอย่างเท่าเทียมกัน (horizontal equity) นั้น รัฐจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมเพื่อการพิจารณารายการและต้นทุนค่าใช้จ่ายพื้นฐานที่รัฐควรให้การสนับสนุน อาทิ ค่าอาหาร และค่าเดินทาง เป็นต้น เนื่องจากค่าใช้จ่ายส่วนเกินที่เกิดขึ้น อาจสะท้อนถึงความไม่เพียงพอ (inadequacy) ของงบประมาณที่รัฐสนับสนุน และคุณภาพการสอนของสถานศึกษาที่อาจไม่ตอบสนองความต้องการด้านวิชาการ ซึ่งทำให้ผู้เรียนต้องเรียนเพิ่มเติมจากสถาบันสอนพิเศษ ทั้งนี้ การจัดสรรงบประมาณควรเป็นไปตามหลักความจำเป็นพื้นฐาน (need) และผลตอบแทนจากการลงทุน (private and public returns to education) ที่แตกต่างกันตามระดับการศึกษา

3) การจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน (vertical equity) ในบริบทต่าง ๆ อาทิ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ที่ตั้งครัวเรือน และความพิการของผู้เรียน เป็นต้น จำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมาย เกณฑ์และรูปแบบการสนับสนุนที่ชัดเจน อาทิ เกณฑ์ในการคัดกรองกลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ การกำหนดเกณฑ์ความยากจนให้เชื่อมโยงกับเส้นความยากจน (poverty line) และฐานข้อมูลการขึ้นทะเบียนคนจน เป็นต้น

4) การจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการศึกษาในระดับและสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศ ทั้งในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา จำเป็นต้องพิจารณาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ไม่เฉพาะงบประมาณรายจ่ายจากภาครัฐ แต่รวมถึงจำนวนผู้เรียน ความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษา โอกาสในการมีงานทำ และผลตอบแทนจากการทำงาน ทั้งนี้ รัฐอาจพัฒนาเครื่องมือทางการเงินที่มีอยู่ อาทิ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เช่น ผู้กู้ที่มาจากครัวเรือนยากจน ผู้ที่เรียนในสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศ เป็นต้น เพื่อกำหนดวงเงินและเกณฑ์การให้กู้ยืมได้อย่างเหมาะสม

4.2.3 ข้อเสนอแนะทางการปฏิรูประบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา

1) ลดบทบาทของหน่วยงานส่วนกลาง จากการเป็นผู้จัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้กำกับ¹ นโยบาย แผน มาตรฐาน ติดตามประเมินผล และส่งเสริมสนับสนุน ตามแนวทางการกระจายอำนาจที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM)

¹ บทบาทของรัฐในฐานะ

- ผู้กำกับ (Regulator) : นโยบาย แผน มาตรฐาน ติดตาม/ประเมินผล และส่งเสริมสนับสนุนกลไกตลาด
- ผู้ผลิตสินค้า/บริการ (provider) : การผลิตสินค้า/บริการด้วยคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ซื้อบริการ ภายใต้การแข่งขันอย่างเท่าเทียมกัน

2) กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา ควบคู่กับแผนและขั้นตอนการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณเพื่อการศึกษาจากด้านอุปทาน (supply side financing) ไปสู่ด้านอุปสงค์ (demand side financing) ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้รัฐสามารถเครื่องมือทางการเงินในการกำกับคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

3) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษานิติบุคคลหรือสถานศึกษาพันธะสัญญา ที่ให้อำนาจสถานศึกษาในการบริหารและจัดการศึกษาที่แสดงความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ตามหลักธรรมาภิบาล

4) ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของกลไกตลาดให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านมาตรการทางการเงินและการคลัง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการระดมทุนจากทุกภาคส่วนของสังคมตามหลักประโยชน์ที่ได้รับ (benefit principle) และหลักความสามารถในการจ่าย (ability to pay) โดยเฉพาะภาคครัวเรือน ซึ่งเป็นหนึ่งในแหล่งทุนสำคัญในการลงทุนด้านการศึกษา และการตัดสินใจเข้ารับการศึกษาคือหรือเลือกลงทุนด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากครัวเรือนหรือผู้ปกครอง

5) ปรับประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพื่อให้รัฐสามารถใช้จ่ายเงินกู้ยืมเป็นเครื่องมือในการกำกับการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ

4.2.4 ข้อเสนองานวิจัยในอนาคต

ในการวิเคราะห์การลงทุนด้านการศึกษาของประเทศ ควรดำเนินการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยระบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ

1) ต้นทุนประสิทธิภาพต่อหน่วยของการจัดการศึกษา (efficiency unit cost) ขนาดสถานศึกษาที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษา (optimum size of school) ให้ได้คุณภาพมาตรฐาน และประสิทธิภาพในการบริหาร

2) อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษา (rate of return on education) จำแนกตามระดับการศึกษา ต้นทุนและผลประโยชน์จากการลงทุนทางการศึกษา (cost & benefit Ratio for private and social) รวมทั้งการสำรวจข้อมูลผู้มีงานทำ (labor force survey) ในระดับประเทศและระดับสถาบัน เพื่อคำนวณมูลค่าของผลตอบแทนจากการทำงานตลอดช่วงชีวิตที่คิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษาคณะ/สาขาวิชา (income foregone/ forgone earnings) ตลอดจนวิเคราะห์โอกาสในการมีงานทำ ซึ่งผลการศึกษาคือจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและกำหนดแนวทางการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการส่งเสริมในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ในสาขาที่เป็นไปตามความต้องการของประเทศ

3) รูปแบบวิธีการจัดสรรเงินตามตัวผู้เรียนเพื่อสนับสนุนการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา และความเป็นธรรมทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง (horizontal equity & vertical equity)

4) ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน (determinants of educational expenditures) และความยืดหยุ่นของการลงทุนด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน (elasticity of household expenditures on education) ทั้งนี้ ปัจจัยหลักที่อาจมีผลต่อการลงทุนด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ได้แก่ รายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน นโยบายสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาจากรัฐ ค่าเล่าเรียนที่สถานศึกษาเรียกเก็บ และผลตอบแทนส่วนบุคคลจากการลงทุนทางการศึกษา เป็นต้น

5) การประมาณค่าความเต็มใจจ่าย (willingness to pay) เมื่อระดับราคาบริการการศึกษา (ค่าเล่าเรียนหรือค่าธรรมเนียม) เปลี่ยนแปลง อาทิ การวัดมูลค่าจำนวนเงินเต็มใจจ่ายสูงสุดเพื่อได้รับ

บริการที่ดีขึ้น (Compensating Surplus—CS) ซึ่งเป็นการวัดมูลค่าส่วนต่างระหว่างระดับราคาบริการ การศึกษาที่ครัวเรือนเต็มใจจ่ายสูงสุดกับระดับบริการการศึกษาที่ครัวเรือนจ่ายจริง เป็นต้น

6) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา โดยอาศัยตัวชี้วัดอื่น ที่นอกเหนือจากผลคะแนนทดสอบ อาทิ การออกกลางคัน การมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษา ผลตอบแทน จากการลงทุนทางการศึกษา เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์. **ทุนมนุษย์กับผลตอบแทนทางการศึกษา**. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ เรื่อง สู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน วันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี. 2551.

ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์ และคณะ. **บัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2551-2556**. 2558.

สำนักงานงบประมาณ. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 1** งบกลาง สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม. 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 2** กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 6** กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม. 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 7** กระทรวงแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 8 (1)** กระทรวงศึกษาธิการ (1). 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 8 (2)** กระทรวงศึกษาธิการ (2). 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 8 (3)** กระทรวงศึกษาธิการ (3). 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 8 (4)** กระทรวงศึกษาธิการ (4). 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 8 (5)** กระทรวงศึกษาธิการ (5). 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 8 (5)** กระทรวงศึกษาธิการ (5). 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 9** กระทรวงสาธารณสุข. 2558.

_____. **เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 3 งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2558 เล่มที่ 10** ส่วนราชการที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง. 2558.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **สถิติการศึกษาไทยของประเทศไทย ปีการศึกษา 2557 – 2558**. บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด : กรุงเทพฯ. 2559.

_____. **รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการระบบงบประมาณเพื่อการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. 2558. (อัดสำเนา)

_____. **รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาต้นทุนมาตรฐานต่อหน่วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. 2558. (อัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **รายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ.**

- 2558 **แบบปริมาณลูกโซ่**. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ : กรุงเทพฯ. 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แนวทางการดำเนินงานโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่อนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558**. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด : กรุงเทพฯ. 2558.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. **สถิติการศึกษาประจำปี 2558**. โรงพิมพ์ สกสศ. ลาดพร้าว : กรุงเทพฯ. 2559.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. **ปัจจัยที่ทำให้ระบบโรงเรียนประสบความสำเร็จ**. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : กรุงเทพฯ. 2554.
- _____. **สรุปผลการวิจัย PISA 2015**. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : กรุงเทพฯ. 2560.
- องค์การยูนิเซฟ. **โครงการการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี 15 ปี ในประเทศไทย**. องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. 2560.
- เสกสรรค์ บุณรอด. **การประเมินผลและความพึงพอใจของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา: กรณีศึกษาสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2552.

ภาษาอังกฤษ

- Becker, G. S. **Human capital: a theoretical and empirical analysis with special reference to education**. New York : Columbia University Press. 1964.
- Baum, S. & Payea K. **Education Pays 2004: the Benefits of Higher Education for Individuals and Society**. New York, USA: McGraw-Hill/Irwin. 2005.
- Benhabib, J. & M. Spiegel. **The role of human capital in economic development: Evidence from aggregate cross-country data**. Journal of Monetary Economics, 34, 143-173. 1994.
- Chapman, B., & Lounkaew, K. **Income contingent student loans for Thailand: alternatives compared**. Canberra : Australian National University, Centre for Economic Policy Research. 2009.
- Chevalier A., C. Harmon, V. O’Sullivan, I. Walker. **The impact of parental income and education on the schooling of their children**. IFS WP 05/05. 2005.
- Cutler, David M. & Adrian L. **Education and Health : Evaluating Theories and Evidence**. The National Bureau of Economic Research. Working Paper No. 12352, July 2006.
- Engelbrecht, H.J. **International R&D spillovers, human capital and productivity in OECD economies : An empirical investigation**. European Economic Review, 41, (8), 1479-1488. 1997.
- Gonand, F. **The impact on growth of higher efficiency of public spending on schools**. OECD Economic Department Working Paper No. 2000. 2007.

- Grimm, M. **Does Household Income Matter for Children's Schooling ? Evidence for Rural Sub-Saharan Africa.** *Economics of Education Review*, 30, (4), 740-754. 2011.
- Gruber, J. **Public finance and public policy.** Worth Publishers. 2005.
- New Zealand Council for Education Research. **How do effective schools manage their finances ?.** New Zealand Council for Educational Research : Wellington. 2004.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. **Education at a Glance 2016.** OECD. 2016
- Psacharopoulos, G., & H.A. Patrinos. **Returns to Investment in Education : A Further Update.** *Education Economics* 12(2), 111-134. 2004.
- Rauch, J.E. **Productivity Gains from Geographic Concentration of Human Capital : Evidence from the Cities.** *Journal of Urban Economics.* Elsevier, vol. 34(3), pages 380-400, November. 1993.
- Sathar, Zeba A., and Cynthia B. Lloyd. **Who Gets Primary Schooling in Pakistan? Inequalities among and within Families.** *Pakistan Development Review* 33, no. 2 : 103-34. 1994.
- Selowsky, M. **Who Benefits from Government Expenditure ? A Case Study of Columbia.** New York : Oxford University Press. 1979.
- Strauss, John, and Duncan Thomas. **Human Resources: Empirical Modeling of Household and Family Decisions.** In *Handbook of Development Economics*, vol. 3, ed. J. Behrman and T. n. Srinivasan, 1883-2023. Amsterdam : Elsevier Science. 1995.
- Tangtipongkul, K. **Rate of return to schooling in Thailand.** *Asian Development Review*, vol. 32, no. 2, pp. 38-64. Asian Development Bank and Asian Development Bank Institute. 2015.
- Taylor, Lori L. **Government's Role in Primary and Secondary Education.** Federal Reserve Bank of Dallas, *Economic Review, First Quarter* Economic Review (First Quarter). 1999.
- Usher, D. **Education as a Deterrent to Crime.** *Canadian Journal of Economics* 30(2): 367-84. 1997.

ภาคผนวก ก

ตาราง ก - 1 รายจ่ายด้านการศึกษา ปี 2558 จำแนกตามหน่วยจ่ายแทน ประเภทการศึกษา และกิจกรรมรายจ่าย

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทการศึกษา/ กิจกรรมรายจ่าย	ภาครัฐ									รวมภาครัฐ	ครัวเรือน	ภาคส่วนอื่นของสังคม				รวมทั้งหมด
	กระทรวงศึกษาธิการ					องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น			หน่วยงานอื่น			บริจาค	NGOs	ROW	รวมภาคส่วนอื่น	
	สพฐ.	สป.ศธ.	สอศ.	สกอ./มหาวิทยาลัย	หน่วยอื่นในศธ.	อบจ./เทศบาล/อบต.	กทม.	พัทยา								
รวมทั้งหมด	312,111	54,067	21,665	96,942	3,725	120,319	16,392	636	44,684	670,540	170,851	3,902	5,026	235	9,163	850,554
การจัดการศึกษา	271,464	37,523	15,595	61,289	113	42,573	7,756	280	6,925	443,518	113,831	2,464	3,173	148	5,786	563,135
เพิ่มโอกาสการศึกษา	11,151	10,075	1,897	1,012	999	35,867	2,224	102	1,801	65,128	57,020	362	466	22	850	122,998
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	5,728	2,796	774	316	-	1,644	1,083	13	468	12,821	-	432	557	26	1,015	13,836
การพัฒนาการสอน	4,023	1,020	1,188	4,581	299	5,251	1,004	94	393	17,853	-	102	131	6	239	18,093
พัฒนาครู	673	122	140	384	-	862	199	37	139	2,556	-	17	21	1	39	2,595
การบริหารจัดการ	19,061	1,978	1,821	20,535	2,197	32,851	2,635	98	3,047	84,222	-	470	605	28	1,103	85,325
การวิจัยและพัฒนา	9	2	105	5,406	-	82	31	-	74	5,709	-	32	41	2	74	5,783
อื่น ๆ	2	36	64	190	0	887	1,353	11	32	2,576	-	-	-	-	-	2,576
การบริการวิชาการ	-	497	80	3,191	116	-	-	-	30	3,915	-	22	28	1	51	3,966
พัฒนาบุคลากร	-	17	-	40	-	302	106	1	18	483	-	3	3	0	6	490
กองทุนกู้ยืม ฯ	-	-	-	-	-	-	1	-	31,757	31,758	-	-	-	-	-	31,758
เด็กเล็กก่อนวัยเรียน	-	-	-	-	-	22,442	403	11	-	22,856	-	4	-	-	4	22,860
การจัดการศึกษา	-	-	-	-	-	9,574	-	-	-	9,574	-	2	-	-	2	9,576
เพิ่มโอกาสการศึกษา	-	-	-	-	-	7,118	367	11	-	7,496	-	0	-	-	0	7,496
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	-	-	-	-	-	-	36	-	-	36	-	0	-	-	0	36
การพัฒนาการสอน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	0	0
พัฒนาครู	-	-	-	-	-	153	-	-	-	153	-	0	-	-	0	153
การบริหารจัดการ	-	-	-	-	-	5,598	-	-	-	5,598	-	0	-	-	0	5,598
การวิจัยและพัฒนา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	0	0
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
การบริการวิชาการ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	0	0
พัฒนาบุคลากร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	0	0
กองทุนกู้ยืม ฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ประเภทการศึกษา/ กิจกรรมรายจ่าย	ภาครัฐ									รวมภาครัฐ	ครัวเรือน	ภาคส่วนอื่นของสังคม				รวมทั้งหมด
	กระทรวงศึกษาธิการ					องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น			หน่วยงานอื่น			บริจาค	NGOs	ROW	รวมภาคส่วนอื่น	
	สพฐ.	สป.ศธ.	สอศ.	สกอ./มหาวิทยาลัย	หน่วยอื่นในศธ.	อบจ./เทศบาล/อบต.	กทม.	พัทยา								
การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สามัญ:อนุบาล-ปลาย)	310,658	32,411	-	400	239	81,079	13,236	605	3,352	441,979	88,631	2,824	3,641	170	6,636	537,246
การจัดการศึกษา	271,464	23,307	-	231	113	32,821	6,690	277	1,803	336,707	54,501	1,783	2,299	108	4,190	395,398
เพิ่มโอกาสการศึกษา	11,011	7,776	-	120	32	28,738	1,857	91	77	49,702	34,130	262	338	16	615	84,447
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4,561	1,227	-	48	0	1,496	903	13	8	8,257	-	313	403	19	735	8,992
การพัฒนาการสอน	3,938	13	-	0	-	4,270	853	94	18	9,186	-	74	95	4	173	9,359
การพัฒนาครู	652	60	-	-	-	451	104	37	2	1,307	-	12	16	1	28	1,335
การบริหารจัดการ	19,021	27	-	0	95	12,602	2,174	80	113	34,112	-	340	438	20	798	34,910
การวิจัยและพัฒนา	9	-	-	-	-	81	30	-	-	120	-	23	30	1	54	174
อื่น ๆ	2	-	-	-	-	541	581	11	1	1,136	-	-	-	-	-	1,136
การบริการวิชาการ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	20	1	37	37
การพัฒนาบุคลากร	-	-	-	-	-	80	43	1	-	123	-	2	3	0	5	128
กองทุนกู้ยืม ฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	1,330	1,330	-	-	-	-	-	1,330
การอาชีวศึกษา (ปวช.-ปวส.)	-	4,954	19,405	594	-	244	-	-	4,944	30,141	10,835	203	261	12	476	41,452
การจัดการศึกษา	-	4,136	14,505	441	-	143	-	-	33	19,259	8,856	128	165	8	300	28,415
เพิ่มโอกาสการศึกษา	-	600	1,734	-	-	11	-	-	5	2,350	1,979	19	24	1	44	4,373
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	-	218	511	1	-	11	-	-	2	743	-	22	29	1	53	796
การพัฒนาการสอน	-	-	947	1	-	16	-	-	1	965	-	5	7	0	12	977
พัฒนาครู	-	-	140	-	-	3	-	-	0	143	-	1	1	0	2	145
การบริหารจัดการ	-	-	1,481	58	-	55	-	-	7	1,602	-	24	31	1	57	1,659
การวิจัยและพัฒนา	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	2	0	4	5
อื่น ๆ	-	-	62	-	-	3	-	-	0	66	-	-	-	-	-	66
การบริการวิชาการ	-	-	25	92	-	-	-	-	-	117	-	1	1	0	3	120
การพัฒนาบุคลากร	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	0	0	0	0	1
กองทุนกู้ยืม ฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	4,895	4,895	-	-	-	-	-	4,895

ประเภทการศึกษา/ กิจกรรมรายจ่าย	ภาครัฐ									รวมภาครัฐ	ครัวเรือน	ภาคส่วนอื่นของสังคม				รวมทั้งหมด
	กระทรวงศึกษาธิการ					องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น			หน่วยงานอื่น			บริจาค	NGOs	ROW	รวมภาคส่วนอื่น	
	สพฐ.	สพ.ศธ.	สอศ.	สกอ./มหาวิทยาลัย	หน่วยอื่นในศธ.	อบจ./เทศบาล/อบต.	กทม.	พัทยา								
การอุดมศึกษา (ปริญญาตรีขึ้นไป)			109	89,928	-	-	2,003	-	30,137	122,177	71,385	795	1,025	48	1,867	195,430
การจัดการศึกษา	-	-	-	60,616	-	-	1,066	-	3,169	64,851	50,474	502	647	30	1,179	116,505
เพิ่มโอกาสการศึกษา	-	-	-	163	-	-	-	-	178	341	20,911	74	95	4	173	21,425
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	-	-	-	111	-	-	105	-	35	251	-	88	113	5	207	458
การพัฒนาการสอน	-	-	-	3,914	-	-	92	-	236	4,242	-	21	27	1	49	4,291
การพัฒนาครู	-	-	-	278	-	-	32	-	24	334	-	3	4	0	8	342
การบริหารจัดการ	-	-	109	18,062	-	-	143	-	1,082	19,397	-	96	123	6	225	19,622
การวิจัยและพัฒนา	-	-	-	4,684	-	-	-	-	-	4,684	-	6	8	0	15	4,699
อื่น ๆ	-	-	-	172	-	-	565	-	10	747	-	-	-	-	-	747
การบริการวิชาการ	-	-	-	1,928	-	-	-	-	-	1,928	-	4	6	0	10	1,938
พัฒนาบุคลากร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	0	1	1
กองทุนกู้ยืม ฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	25,402	25,402	-	-	-	-	-	25,402
การศึกษาเฉพาะทาง	-	-	-	-	-	-	-	-	2,836	2,836	-	-	-	-	-	2,836
การจัดการศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	1,919	1,919	-	-	-	-	-	1,919
เพิ่มโอกาสการศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	-	-	-	-	-	-	-	-	270	270	-	-	-	-	-	270
การพัฒนาการสอน	-	-	-	-	-	-	-	-	132	132	-	-	-	-	-	132
การพัฒนาครู	-	-	-	-	-	-	-	-	114	114	-	-	-	-	-	114
การบริหารจัดการ	-	-	-	-	-	-	-	-	384	384	-	-	-	-	-	384
การวิจัยและพัฒนา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
การบริการวิชาการ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
พัฒนาบุคลากร	-	-	-	-	-	-	-	-	18	18	-	-	-	-	-	18
กองทุนกู้ยืม ฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
การศึกษาไม่กำหนดระดับ	1,304	254	146	1,044	-	-	-	-	-	2,748	-	-	-	-	-	2,748
การจัดการศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เพิ่มโอกาสการศึกษา	-	-	-	7	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	7

ประเภทการศึกษา/ กิจกรรมรายจ่าย	ภาครัฐ									รวมภาครัฐ	ครัวเรือน	ภาคส่วนอื่นของสังคม				รวมทั้งหมด
	กระทรวงศึกษาธิการ					องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น			หน่วยงานอื่น			บริจาค	NGOs	ROW	รวมภาคส่วนอื่น	
	สพฐ.	สป.ศธ.	สอศ.	สกอ./มหาวิทยาลัย	หน่วยอื่นในศธ.	อบจ./เทศบาล/อบต.	กทม.	พัทยา								
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	1,167	126	43	54	-	-	-	-	-	1,389	-	-	-	-	-	1,389
การพัฒนาการสอน	85	5	103	632	-	-	-	-	-	825	-	-	-	-	-	825
การพัฒนาครู	21	3	-	105	-	-	-	-	-	129	-	-	-	-	-	129
การบริหารจัดการ	31	102	-	217	-	-	-	-	-	350	-	-	-	-	-	350
การวิจัยและพัฒนา	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	4
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
การบริการวิชาการ	-	-	-	26	-	-	-	-	-	26	-	-	-	-	-	26
การพัฒนาบุคลากร	-	17	-	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	17
กองทุนกู้ยืม ฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
การบริการสนับสนุนการศึกษา	140	1,422	35	3,355	3,223	16,553	750	20	1,561	27,059	-	-	-	-	-	27,059
การจัดการศึกษา	-	-	-	-	-	36	-	3	-	39	-	-	-	-	-	39
เพิ่มโอกาสการศึกษา	140	914	35	722	967	-	-	-	1,530	4,308	-	-	-	-	-	4,308
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	-	-	-	-	-	138	39	-	-	177	-	-	-	-	-	177
การพัฒนาการสอน	-	-	-	30	299	966	60	-	-	1,354	-	-	-	-	-	1,354
การพัฒนาครู	-	-	-	-	-	255	62	-	-	316	-	-	-	-	-	316
การบริหารจัดการ	-	508	-	1,593	1,853	14,596	317	17	-	18,885	-	-	-	-	-	18,885
การวิจัยและพัฒนา	-	-	-	4	-	-	1	-	-	4	-	-	-	-	-	4
อื่น ๆ	-	-	-	17	-	343	208	0	-	568	-	-	-	-	-	568
การบริการวิชาการ	-	-	-	960	103	-	-	-	30	1,093	-	-	-	-	-	1,093
การพัฒนาบุคลากร	-	-	-	30	-	221	63	-	-	314	-	-	-	-	-	314
กองทุนกู้ยืม ฯ	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1
การศึกษานอกระบบและอัตราย้าย	-	13,612	1,671	-	-	-	-	-	-	15,288	-	-	-	-	-	15,288
การจัดการศึกษา	-	10,079	1,090	-	-	-	-	-	-	11,169	-	-	-	-	-	11,169
เพิ่มโอกาสการศึกษา	-	773	5	-	-	-	-	-	-	778	-	-	-	-	-	778
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	-	1,156	210	-	-	-	-	-	-	1,366	-	-	-	-	-	1,366

ประเภทการศึกษา/ กิจกรรมรายจ่าย	ภาครัฐ									รวมภาครัฐ	ครัวเรือน	ภาคส่วนอื่นของสังคม				รวมทั้งหมด
	กระทรวงศึกษาธิการ					องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น			หน่วยงานอื่น			บริจาค	NGOs	ROW	รวมภาคส่วนอื่น	
	สพฐ.	สป.ศธ.	สอศ.	สกอ./มหาวิทยาลัย	หน่วยอื่นในศธ.	อบจ./เทศบาล/อบต.	กทม.	พัทยา								
การพัฒนาการสอน	-	822	103	-	-	-	-	-	-	927	-	-	-	-	-	927
การพัฒนาครู	-	17	-	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	17
การบริหารจัดการ	-	264	206	-	-	-	-	-	-	471	-	-	-	-	-	471
การวิจัยและพัฒนา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
อื่น ๆ	-	3	2	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	5
การบริการวิชาการ	-	497	55	-	-	-	-	-	-	554	-	-	-	-	-	554
การพัฒนาบุคลากร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
กองทุนกู้ยืม ฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
การศึกษาอื่น	9	1,414	300	1,615	263	-	-	-	1,855	5,455		77	99	5	180	5,636
การจัดการศึกษา	-	-	0	-	-	-	-	-	-	0	-	48	62	3	114	114
เพิ่มโอกาสการศึกษา	-	12	124	-	-	-	-	-	11	147	-	7	9	0	17	163
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	-	69	10	102	-	-	-	-	153	333	-	9	11	1	20	353
การพัฒนาการสอน	-	180	35	2	-	-	-	-	6	222	-	2	3	0	5	227
การพัฒนาครู	-	42	-	-	-	-	-	-	-	42	-	0	0	0	1	43
การบริหารจัดการ	9	1,076	25	604	250	-	-	-	1,461	3,424	-	9	12	1	22	3,446
การวิจัยและพัฒนา	-	2	105	715	-	-	-	-	74	896	-	1	1	0	1	898
อื่น ๆ	-	33	-	0	0	-	-	-	21	54	-	-	-	-	-	54
การบริการวิชาการ	-	-	-	183	13	-	-	-	-	196	-	0	1	0	1	197
การพัฒนาบุคลากร	-	-	-	10	-	-	-	-	-	10	-	0	0	0	0	10
กองทุนกู้ยืม ฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	130	130	-	-	-	-	-	130

หมายเหตุ : 0 คือมีค่าน้อยกว่าล้านบาท

ภาคผนวก ข

ข้อมูลด้านประชากรและการศึกษา

ตาราง ข - 1 จำนวนประชากร อัตราการเกิด จำนวนนักเรียน อัตราการเพิ่มของนักเรียน และสัดส่วนนักเรียนต่อประชากร ปี 2553 - 2558

	2553	2554	2555	2556	2557	2558
จำนวนประชากรทั้งหมด	63,878,267	64,076,033	64,456,695	64,785,909	65,124,716	65,729,098
จำนวนการเกิดของประชากร	766,370	796,104	818,901	782,129	776,370	736,352
อัตราการเกิด (ต่อประชากรพันคน)	12.03	12.44	12.74	12.10	11.95	11.25
จำนวนนักเรียนทั้งหมดในระบบ	13,891,965	13,723,912	13,522,999	13,383,318	13,089,546	13,110,530
อัตราการเพิ่มของนักเรียน (%)		-1.21	-1.46	-1.03	-2.20	0.16
สัดส่วนนักเรียนต่อประชากร (%)	21.75	21.42	20.98	20.66	20.10	19.95

แหล่งข้อมูล 1) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
2) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตาราง ข - 2 จำนวนนักเรียน/นักศึกษา ปี 2557 - 2558 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา	
	2557	2558
รวมทั้งหมด	14,270,309	14,283,448
ก่อนประถมศึกษา	2,653,368	2,700,778
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	962,597	959,705
เด็กเล็ก/ปฐมวัย	21,146	31,355
อนุบาล 1	194,428	238,266
อนุบาล 2	722,702	720,449
อนุบาล 3	752,495	751,003
ประถมศึกษา	4,861,811	4,866,449
ป. 1	828,203	819,010
ป. 2	810,517	809,524
ป. 3	808,127	806,544
ป. 4	818,140	809,057
ป. 5	799,248	818,882
ป. 6	797,576	803,432
มัธยมศึกษาตอนต้น	2,314,955	2,308,439
ม. 1	772,995	790,727
ม. 2	780,133	757,633
ม. 3	761,827	760,079
มัธยมศึกษาตอนปลาย (สามัญ)	1,397,818	1,344,063
ม. 4	453,148	447,551
ม. 5	475,796	429,006
ม. 6	468,874	467,506

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา	
	2557	2558
มัธยมศึกษาตอนปลาย (อาชีวศึกษา)	667,944	654,476
ปวช. 1	231,056	251,053
ปวช. 2	200,739	188,028
ปวช. 3	236,149	215,395
อุดมศึกษา	2,374,413	2,409,243
ต่ำกว่าปริญญาตรี	312,770	344,377
ปริญญาตรี	1,843,477	1,851,653
สูงกว่าปริญญาตรี	218,166	213,213
- ประกาศนียบัตรบัณฑิต	3,829	7,788
- ปริญญาโท	188,327	179,245
- ประกาศนียบัตรบัณฑิต	1,523	1,438
- ปริญญาเอก	24,487	24,742

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559

ตาราง ข - 3 จำนวนนักเรียน/นักศึกษา ปี 2558 จำแนกประเภทการศึกษาและสังกัด

ประเภทการศึกษา	รวมทั้งหมด	กระทรวงศึกษาธิการ					หน่วยงานอื่น
		สพฐ.	สป.	สอศ.	สกอ.	รวมฮิตล	
การศึกษาในระบบ	13,404,943	6,980,871	2,495,896	677,863	2,115,868	717	1,133,728
- ก่อนประถมศึกษา	1,741,055	890,328	632,383	-	9,129	-	209,215
- ประถมศึกษา	4,866,384	3,244,395	1,076,848	-	18,225	-	526,916
- มัธยมศึกษาตอนต้น	2,342,821	1,767,833	326,265	-	12,238	-	236,485
- มัธยมศึกษาตอนปลาย (สามัญ)	1,359,391	1,073,869	169,904	-	11,593	717	103,308
- มัธยมศึกษาตอนปลาย (อาชีวศึกษา)	659,224	4,446	206,954	434,663	4,542	-	8,619
- อุดมศึกษา	2,436,068		83,542	243,200	2,060,141		49,185
สัดส่วน สามัญ : อาชีว	67 : 33						
สัดส่วน รัฐ : เอกชน	79 : 21						
- ระดับพื้นฐาน	78 : 22						
- ระดับอุดมศึกษา	84 : 16						
การศึกษานอกระบบ	4,851,601	-	3,745,287	1,065,485	21,053	-	19,776
สายสามัญศึกษา (กศน.)	1,239,311	-	1,239,311	-	-	-	-
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา	11,852	-	11,852	-	-	-	-
สถาบันพอเหมาะ	40,995	-	40,995	-	-	-	-
โรงเรียนตาดีกา	185,634	-	185,634	-	-	-	-
การส่งเสริมการรู้หนังสือ	301,473	-	301,473	-	-	-	-
การจัดการศึกษาพื้นที่สูง	90,840	-	90,840	-	-	-	-
การฝึกอบรมระยะอาชีพ	2,981,496	-	1,875,182	1,065,485	21,053	-	19,776

หมายเหตุ : ไม่รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตาราง ข – 4 จำนวนสถานศึกษา ครู และนักเรียนในระบบการศึกษา จำแนกตามสังกัด ปี 2558

สังกัด	จำนวน สถานศึกษา	จำนวนครู/ คณาจารย์	จำนวนนักเรียน/ นักศึกษา
รวมทั้งสิ้น	38,476	683,704	13,404,943
กระทรวงศึกษาธิการ	35,833	621,039	12,271,215
1. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ :			
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	4,303	127,419	2,495,896
1.1 โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา	3,845	111,278	1,879,135
1.2 โรงเรียนเอกชนประเภทอาชีวศึกษา	457	16,141	290,496
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	30,816	399,799	6,980,871
2.1 ประเภทสามัญศึกษา	30,719	396,877	6,933,829
2.2 ประเภทการศึกษาพิเศษ (สำหรับคนพิการ)	46	1,287	12,269
2.3 ประเภทการศึกษาสงเคราะห์ (สำหรับผู้ด้อยโอกาส)	51	1,635	34,773
3. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	421	26,241	677,863
4. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	227	67,451	2,115,868
4.1 โรงเรียนสาธิต	61	3,608	51,185
4.2 วิทยาลัยชุมชน	20	626	1,323
4.3 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	80	52,308	1,752,730
4.4 สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน	66	10,909	310,630
5. โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์	1	129	717
กระทรวงมหาดไทย : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	1,513	35,834	698,988
กรุงเทพมหานคร	440	14,718	296,413
กระทรวงสาธารณสุข : สถาบันพระบรมราชชนก	37	2,176	18,283
กระทรวงคมนาคม	2	185	2,857
กระทรวงกลาโหม	16	1,566	7,970
กระทรวงวัฒนธรรม	16	1,062	10,981
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา : สถาบันการพลศึกษา	12	940	22,382
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	403	4,457	49,710
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	204	1,727	26,144

ที่มา 1) สถิติการศึกษาไทย, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559

2) สถิติการศึกษา ฉบับย่อ, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559

3) ไม่รวมข้อมูลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตาราง ข - 5 ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558

สังกัด/ปีการศึกษา	วิชา				
	ภาษาไทย	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	48.37	47.64	36.61	41.76	41.55
สำนักบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	52.67	53.53	51.76	49.20	45.97
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ร.ร.สาธิต)	62.25	62.17	70.46	68.13	56.56
สำนักการศึกษาเมืองพัทยา	47.41	48.33	38.54	39.29	42.15
กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น	47.11	48.63	38.15	40.04	41.13
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	49.30	50.34	39.03	43.96	42.42
สถาบันพลศึกษา	45.18	43.00	33.21	38.21	42.07
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	44.80	51.06	32.11	41.02	42.19
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	41.21	42.61	30.89	32.14	34.94
กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	38.82	39.44	29.02	29.24	34.55
ระดับประเทศ	49.33	49.18	40.31	43.47	42.59

ตาราง ข - 6 ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558

สังกัด/ปีการศึกษา	วิชา				
	ภาษาไทย	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	42.89	46.42	30.16	32.42	37.88
สำนักบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	42.45	46.47	33.77	33.73	38.05
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ร.ร.สาธิต)	50.43	61.32	53.42	57.04	56.68
สำนักการศึกษาเมืองพัทยา	42.11	44.70	28.60	29.95	34.77
กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น	40.61	43.36	27.75	28.77	34.00
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	41.93	43.80	27.47	28.31	34.30
สถาบันพลศึกษา	39.21	41.00	26.52	25.56	30.49
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	41.72	45.30	27.68	27.22	33.08
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	36.32	42.40	25.96	25.02	30.46
กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	37.65	37.66	24.10	23.54	32.89
ระดับประเทศ	42.64	46.24	30.62	32.40	37.63

ตาราง ข - 7 ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558

สังกัด/ปีการศึกษา	วิชา				
	ภาษาไทย	สังคมศึกษา	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	49.95	40.00	24.68	26.65	33.55
สำนักบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	47.70	38.65	27.49	26.68	32.91
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ร.ร.สาธิต)	64.87	46.33	46.19	45.85	42.57
โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์	81.49	58.32	75.53	92.21	67.22
สำนักการศึกษาเมืองพัทยา	51.85	39.46	25.73	26.34	32.37
กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น	43.42	37.03	20.25	21.98	31.03
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	45.25	36.57	21.86	22.66	30.29
ระดับประเทศ	49.36	39.70	24.98	26.59	33.40

ภาคผนวก ค

สรุปแนวทางการดำเนินงาน

โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย¹

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 10 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ซึ่งต่อมารัฐบาลกำหนดนโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายเป็นเวลา 15 ปี ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 มกราคม 2552 และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 28/2559 เรื่อง ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน ระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ดังนี้

นิยามศัพท์

1. ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา หมายถึง งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้แก่หรือผ่านทางสถานศึกษา หรือผู้จัดการศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี ประกอบด้วย (1) ค่าจัดการเรียนการสอน (ค่าใช้จ่ายรายหัว บัณฑิตยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน ค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน) (2) ค่าหนังสือเรียน (3) ค่าอุปกรณ์การเรียน (4) ค่าเครื่องแบบนักเรียน และ (5) ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
2. การศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี หมายถึง การศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) (ถ้ามี) ระดับประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. 3) หรือเทียบเท่า และให้หมายความรวมถึงการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ด้วย
3. การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่บุคคล ซึ่งมีความผิดปกติอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เป็นรูปแบบโดยเฉพาะ และอาศัยเทคนิคต่าง ๆ ในการสอนตามลักษณะความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล
4. การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบาก หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กทั่วไป หรือที่มีลักษณะเป็นการกุศล เพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีพัฒนาการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย

เกณฑ์และอัตราการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

1. **ค่าจัดการเรียนการสอน** หมายถึง งบประมาณงบเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เงินอุดหนุนรายหัว บัณฑิตยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน ค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน การจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการ สำหรับนักเรียนโรงเรียนปกติ มีเกณฑ์การจัดสรร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) ดังนี้

1.1) เงินอุดหนุนรายหัว

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)
1. ก่อนประถมศึกษา	1,700
2. ประถมศึกษา	1,900
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	3,500
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ประเภทสามัญศึกษา)	3,800

¹ สรุจากคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 28/2559 เรื่อง ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และเอกสารแนวทางการดำเนินงานโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)
5. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ประเภทอาชีวศึกษา)	
- ช่างอุตสาหกรรม	6,500
- พาณิชยกรรม	4,900
- คหกรรม	5,500
- ศิลปกรรม	6,200
- เกษตรกรรมทั่วไป	5,900
- เกษตรกรรมปศุสัตว์	11,900

ทั้งนี้ นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้รับอนุมัติเพิ่มเงินอุดหนุนรายหัว ดังนี้

- (ก) โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียน 120 คนลงมา (มติ ครม. เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2552) ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติอีก 500 บาท/คน/ปี
- (ข) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียน 300 คนลงมา (มติ ครม. เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2552) ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติอีก 1,000 บาท/คน/ปี
- (ค) โรงเรียนขยายโอกาสที่มีนักเรียน 300 คนลงมา (มติ ครม. เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553) ให้เพิ่มจากรายหัวที่ได้รับปกติ โดยจัดให้เฉพาะนักเรียน ม.ต้น เพิ่มอีก 1,000 บาท/คน/ปี

1.2) ใช้จ่ายพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน

เงินอุดหนุนใช้จ่ายพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน คือ เงินงบประมาณที่จัดสรรให้สถานศึกษาที่มีนักเรียนยากจน เพื่อจัดหาใช้จ่ายพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ทั้งนี้ นักเรียนยากจน หมายถึง นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่อครัวเรือนไม่เกิน 40,000 บาทต่อปี

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน
1. ประถมศึกษา	40% ของนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด (1,000 บาท/คน/ปี)
2. มัธยมศึกษาตอนต้น	30% ของนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด (3,000 บาท/คน/ปี)

1.3) ค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน

จัดสรรให้โรงเรียน เพื่อใช้จ่ายเป็นค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน สำหรับโรงเรียนที่ดำเนินการจัดที่พักให้แก่เด็กนักเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกล เดินทางไม่สะดวก ไม่สามารถเดินทางไป-กลับได้ โดยโรงเรียนได้ดำเนินการกำกับ ดูแล และจัดระบบแบบเต็มเวลา

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)
1. ประถมศึกษา	8,000
2. มัธยมศึกษาตอนต้น	8,000

1.4) การจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการ

ระดับ	อัตราเงินอุดหนุน (บาท/คน/ปี)
1. ก่อนประถมศึกษา	7,192
2. ประถมศึกษา	7,362
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	10,276
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ประเภทสามัญศึกษา)	10,606
5. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ประเภทอาชีวศึกษา)	11,736

2. ค่าหนังสือเรียน

ระดับ	มูลค่าหนังสือต่อชุด (บาท/คน/ปี)
1. ก่อนประถมศึกษา	200
2. ประถมศึกษาปีที่ 1	561
3. ประถมศึกษาปีที่ 2	605
4. ประถมศึกษาปีที่ 3	622
5. ประถมศึกษาปีที่ 4	653
6. ประถมศึกษาปีที่ 5	785
7. ประถมศึกษาปีที่ 6	818
8. มัธยมศึกษาปีที่ 1	705
9. มัธยมศึกษาปีที่ 2	865
10. มัธยมศึกษาปีที่ 3	949
11. มัธยมศึกษาปีที่ 4	1,257
12. มัธยมศึกษาปีที่ 5	1,263
13. มัธยมศึกษาปีที่ 6	1,109
14. ชั้น ปวช. 1-3 (สถานประกอบการ)	2,000

3. ค่าอุปกรณ์การเรียน

ระดับ	มูลค่าหนังสือต่อชุด (บาท/คน/ปี)
1. ก่อนประถมศึกษา	200
2. ประถมศึกษา	390
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	420
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย	460
5. ชั้น ปวช. 1-3 (สถานประกอบการ)	460

4. ค่าเครื่องแบบนักเรียน

เครื่องแบบนักเรียน ประกอบด้วย เสื้อ/กางเกง/กระโปรง คนละ 2 ชุด/ปี ในอัตรา ดังนี้

ระดับ	อัตราเครื่องแบบนักเรียน (บาท/คน/ปี)
1. ก่อนประถมศึกษา	300
2. ประถมศึกษา	360

ระดับ	อัตราเครื่องแบบนักเรียน (บาท/คน/ปี)
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	450
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย	500
5. ชั้น ปวช. 1-3 (สถานประกอบการ)	900

กรณีนักเรียนมีชุดนักเรียนเพียงพอแล้ว สามารถซื้อเข็มขัด รองเท้า ถุงเท้า ชุดลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด/ชุดกีฬาได้ กรณีการจัดซื้อชุดนักเรียนที่แตกต่างไปจากชุดนักเรียนปกติและราคาสูงกว่าที่กำหนดวงเงินดังกล่าวอาจซื้อได้ เพียง 1 ชุด ทั้งนี้ ผู้ปกครอง/นักเรียนสามารถถ่วงจ่ายระหว่างอุปกรณ์การเรียนและเครื่องแบบนักเรียนได้

ลักษณะการใช้งบประมาณ

1. งบประมาณงบเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายการค่าจัดการเรียนการสอน (**เงินอุดหนุนรายหัว**) ให้ใช้ในลักษณะ 3 ประเภทบรายจ่าย ดังนี้

(1) งบบุคลากร

ค่าจ้างชั่วคราว เช่น จ้างครูอัตราจ้างรายเดือน พนักงานขับรถ

(2) งบดำเนินงาน

(2.1) ค่าตอบแทน เช่น ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าตอบแทนวิทยากร วิชาชีพท้องถิ่น ฯลฯ

(2.2) ค่าใช้สอย เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก ค่าพาหนะ ค่าจ้างซ่อมแซม ค่าจ้างเหมาบริการ ฯลฯ

(2.3) ค่าวัสดุ เช่น ค่าวัสดุการศึกษา ค่าเครื่องเขียน ค่าวัสดุ เวชภัณฑ์ ฯลฯ

(2.4) ค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ฯลฯ

(3) งบลงทุน

(3.1) ค่าครุภัณฑ์ เช่น จัดซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร

(3.2) ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง รายจ่ายเพื่อประกอบติดตั้ง ต่อเติม หรือปรับปรุงที่ดิน

หรือสิ่งก่อสร้าง ที่มีวงเงินเกินกว่า 50,000 บาท เช่น ค่าจัดสวนค่าถมดิน ถนน สะพาน บ่อน้ำ ฯลฯ

2. งบประมาณงบเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายการค่าจัดการเรียนการสอน (**เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน**) ให้ใช้ในลักษณะแบบถ่วงจ่ายค่าน้ำส้วมและอุปกรณ์การเรียน ค่าเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกายนักเรียน ค่าอาหารกลางวัน และค่าพาหนะในการเดินทาง

3. งบประมาณงบเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายการค่าจัดการเรียนการสอน (**เงินอุดหนุนค่าอาหารนักเรียนประจำพักนอน**) ให้ใช้เป็นค่าอาหารสำหรับนักเรียนประจำพักนอน โดยโรงเรียนมีแนวทางในการใช้จ่าย ดังนี้ จัดซื้อวัตถุดิบประกอบอาหารเอง หรือจ้างเหมาทำอาหาร หรือจ่ายเป็นเงินสดให้แก่นักเรียน

ภาคผนวก ง

หลักเกณฑ์การเก็บเงินบำรุงการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกาศให้สถานศึกษาของรัฐในสังกัด เก็บค่าใช้จ่ายเพื่อจัดการศึกษานอกหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งเป็นการจัดหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระมากกว่าปกติ สอนด้วยบุคลากรพิเศษ ด้วยรูปแบบ/วิธีการที่แตกต่างจากการสอนปกติหรือใช้สื่อเทคโนโลยีที่จัดทำให้เป็นพิเศษ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นไปตามความสมัครใจของผู้ปกครองและนักเรียน² ดังนี้

ที่	รายการ	อัตราการเก็บ/คน/ภาคเรียน
1	ห้องเรียนพิเศษ EP (English Program) - ระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น - ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	ไม่เกิน 3,500 บาท ไม่เกิน 40,000 บาท
2	ห้องเรียนพิเศษ MEP (Mini English Program) - ระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น - ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	ไม่เกิน 17,500 บาท ไม่เกิน 20,000 บาท
3	ห้องเรียนพิเศษด้านภาษาต่างประเทศด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ (เช่น ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ ห้องเรียนพิเศษคณิตศาสตร์ เป็นต้น)	เท่าที่จ่ายจริง ตามความจำเป็นและเหมาะสมกับสภาพฐานะทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น ยกเว้นค่าใช้จ่าย ห้องเรียนพิเศษ ด้านภาษาอังกฤษให้เก็บได้ไม่เกินครึ่งหนึ่งของห้องเรียน MEP

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

โรงเรียนเอกชนทั่วไปที่รับเงินอุดหนุนรายบุคคลสามารถเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาในส่วนที่ยังได้รับการอุดหนุนไม่เต็มอัตราค่าใช้จ่ายรายบุคคลนักเรียนภาคีรัฐได้ แต่เมื่อรวมกับเงินอุดหนุนรายบุคคลที่ได้รับแล้ว ต้องไม่เกินค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนภาคีรัฐ

เงินอุดหนุนรายหัว ปี 2557 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา

ระดับ/ประเภทการศึกษา	ค่าใช้จ่ายรายหัว						
	คชจ.พื้นฐาน	สมทบเงินเดือนครู	เพิ่ม 10% โครงการเรียนฟรี SP2	รวมเงินอุดหนุนรายหัว	ค่าธรรมเนียมการศึกษา	รวมค่าใช้จ่ายรายหัว	ร้อยละของเงินอุดหนุนต่อค่าใช้จ่ายรายหัว
ก่อนประถมศึกษา	1,700	6,600.50	1,086	9,386.50	3,874	13,260.50	70.8
ประถมศึกษา	1,900	6,600.50	1,056	9,556.50	3,404	12,960.50	73.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	3,500	8,252.50	1,265	13,017.50	2,635	15,652.50	83.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย							
- สามัญศึกษา	3,800	8,252.50	1,295	13,347.50	2,605	15,952.50	83.7
- อาชีวศึกษา (ปวช.)							
▪ อุตสาหกรรม/สิงทอ	6,500	8,252.50	1,949	16,701.50	5,791	22,492.50	74.3
▪ พาณิชยกรรม/ท่องเที่ยว	4,900	8,252.50	1,588	14,740.50	4,142	18,882.50	78.1

² ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การเก็บเงินบำรุงการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2554

ระดับ/ประเภทการศึกษา	ค่าใช้จ่ายรายหัว						ร้อยละของเงินอุดหนุนต่อค่าใช้จ่ายรายหัว
	คชจ.พื้นฐาน	สมทบเงินเดือนครู	เพิ่ม 10% โครงการเรียนฟรี SP2	รวมเงินอุดหนุนรายหัว	ค่าธรรมเนียมการศึกษา	รวมค่าใช้จ่ายรายหัว	
▪ ศิลปกรรม	6,200	8,252.50	1,597	16,049.50	2,923	18,972.50	84.6
▪ เกษตรกรรม/ประมง	5,900	8,252.50	1,698	15,850.50	4,051	19,901.50	79.6
▪ คหกรรม	5,500	8,252.50	1,322	15,074.50	1,148	16,222.50	92.9

เงินอุดหนุนรายหัว (ผู้พิการ) ปี 2557 จำแนกตามระดับ/ประเภทการศึกษา

ระดับ/ประเภทการศึกษา	รวมค่าใช้จ่ายรายหัว	อุดหนุน คชจ. นร.พิการ		รวมอุดหนุน นร.พิการ		รวมอุดหนุนผู้เรียน 3 จังหวัดชายแดนใต้ และจังหวัดสงขลา 4 อำเภอ		
		ประจำ	ไป-กลับ	ประจำ	ไป-กลับ	ร้อยละของเงินอุดหนุนเพิ่ม	จำนวนเงิน	รวมเงินอุดหนุน
ก่อนประถมศึกษา	13,260.50	20,015	6,120	33,275.50	19,380.50	15	1,989	11,375.50
ประถมศึกษา	12,960.50	19,955	6,120	32,915.50	19,080.50	15	1,944	11,500.50
มัธยมศึกษาตอนต้น	15,652.50	19,965	5,900	35,617.50	21,552.50	15	1,565	14,582.50
มัธยมศึกษาตอนปลาย								
- สามัญศึกษา	15,952.50	19,200	5,900	35,152.50	21,852.50	15	1,595	14,942.50
- อาชีวศึกษา (ปวช.)								
▪ อุตสาหกรรม/สิ่งทอ	22,492.50					10	2,249	18,950.50
▪ พาณิชยกรรม/ท่องเที่ยว	18,882.50					10	1,888	16,628.50
▪ ศิลปกรรม	18,972.50					10	1,897	17,946.50
▪ เกษตรกรรม/ประมง	19,901.50					10	1,989	17,839.50
▪ คหกรรม	16,222.50					10	1,622	16,696.50

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.กมล รอดคล้าย

ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์

นายชาญ ตันติธรรมถาวร

นางเรืองรัตน์ วงศ์ปราโมทย์

เลขาธิการสภาการศึกษา (กันยายน 2559 – กรกฎาคม 2560)

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา (กันยายน 2559 – พฤษภาคม 2560)

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา

ผู้วิเคราะห์และจัดทำรายงาน

นางสาวสมถวิล กาญจนางศ์กุล

นางสาวอุษา คงสาย

นางสาวปัทมา เอี่ยมละออง

นักวิชาการศึกษาศำนาถการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาศำนาถการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาศำนาถการ

คณะทำงาน

นางสาวสมถวิล กาญจนางศ์กุล

นางสาวรุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์

นางสาวอุษา คงสาย

นางสาวปัทมา เอี่ยมละออง

นางสาวณัฐพร บัณฑิตสกุลชัย

นายชยุต แดงจั่น

นักวิชาการศึกษาศำนาถการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาศำนาถการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาศำนาถการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาศำนาถการ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

หน่วยงานรับผิดชอบ

กลุ่มนโยบายทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา